

САНЪАТИ ТАСВИРӢ

6

Китоби дарсӣ барои донишомӯзони синфи 6-уми
мактабҳои таълими миёнаи умумӣ

*Вазорати таълими халқи Республикаи Ўзбекистон
ба нашр тавсия намудааст*

Нашри нав

Тошканд – 2022

УЎК 75(075.3)
КБК 85.14я72
М 79

Мураттибон:
Хусан Муратов, Дилноза Мирхакимова, Камолиддин Абдуллаев

Тақризчиён:

Б. Байметов – профессори факултаи санъатшиносии кафедраи санъати тасвирии Донишгоҳи педагогии давлатии Чирчиқи вилояти Тошканд, номзоди илмҳои педагогӣ, аъзои иттиҳоди эҷодкорони Бадеии Ўзбекистон.

М. Ахмедов – дотсенти кафедраи санъати тасвирии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тошканд ба номи Низомӣ.

С. Мансурова – омӯзгори фанҳои санъати тасвирӣ ва нақшакашии мактаби таълими миёнаи умумии рақами 274-уми ноҳияи Юнусободи шаҳри Тошканд.

Ш. Турсунова – омӯзгори фанҳои санъати тасвирӣ ва нақшакашии мактаби таълими миёнаи умумии рақами 15-уми ноҳияи Тошканди вилояти Тошканд.

Санъати тасвирӣ [Матн]: китоби дарсӣ барои синфи 6-ум / Х.Х. Муратов [ва диг.].
– Тошканд: Маркази таълими Республика, 2022. – 128 саҳ.

ISBN 978-9943-8173-7-1

УЎК 75(075.3)
КБК 85.14я72

Аломатҳои шартӣ:

– саволҳо барои мустаҳкам
намудани мавзӯ

– вазифаи ҳонагӣ

*Аз ҳисоби маблағҳои Бунёди мақсадноки китоби
Республика чоп шудааст.*

*Макети оригиналӣ ва консепсияи дизайнӣ аз ҷониби маркази таълими
Республика коркард шудааст.*

ISBN 978-9943-8173-7-1

© Маркази таълими Республика, 2022

М У Н Д А Р И Ҷ А

Муқаддима	4
-----------------	---

ЧОРЯКИ I

Мавзӯи 1. Кор кардани композитсия дар мавзӯи “Таассуроти тобистонаи ман”	5
Мавзӯҳои 2–3. Кор кардани манзараи тирамоҳ	8
Мавзӯҳои 4–5. Сохтани ҳайкали образҳои миллӣ бо пластикаи хурд	14
Мавзӯи 6. Кор кардани расм дар мавзӯи мифологӣ	18
Мавзӯи 7. Кор кардани натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи тирамоҳ	22
Мавзӯи 8. Кори назоратии 1. Бо ранг кор кардани натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи тирамоҳ	25
Мавзӯи 9. Сохтани композитсияи абстрактӣ бо услуби флуид арт	28

ЧОРЯКИ II

Мавзӯи 10. Кор кардани тасвири одами дар ҳаракатбуда	34
Мавзӯи 11. Кор кардани расм дар мавзӯи силуэт	38
Мавзӯи 12. Кор кардани иллюстратсия ба асари бадеӣ	42
Мавзӯи 13. Кори назоратии 2. Кор кардани расм дар мавзӯи силуэт	46
Мавзӯи 14. Кор кардани комикс дар мавзӯи озод	47
Мавзӯҳои 15–16. Санъати миниатюраи Шарқ	52

ЧОРЯКИ III

Мавзӯи 17. Кор кардани композитсия дар мавзӯи сирк (бо услуби озод)	60
Мавзӯи 18. Кор кардани тасвири ҳайвонот бо услуби Pop art	66
Мавзӯи 19. Сохтани модели композитсияи абстрактӣ	70
Мавзӯи 20. Кор кардани расм бо услуби 3D	74
Мавзӯи 21. Кор кардани расм бо услуби “Zentangle” ва “Doodling”	77
Мавзӯи 22. Кор кардани тасвир бо услуби мозаика	82
Мавзӯи 23. Сохтани образҳои фантастикӣ аз маводҳои гуногун	86
Мавзӯи 24. Сохтани ҳайкали кинетикӣ бо истифода аз маводҳо ва техникаҳои гуногун	90
Мавзӯи 25. Кори назоратии 3. Кор кардани расм бо усули “Doodling”	93
Мавзӯи 26. Бо услуби стилизатсия сохтани ҳайкал бо истифода аз маводҳои гуногун	94

ЧОРЯКИ IV

Мавзӯи 27. Офаридани эмблема барои тадбир	100
Мавзӯи 28. Графикаи плакат	104
Мавзӯи 29. Дар графикаи компютерӣ кашидан ва ранг кардани композитсияи абстрактӣ дар мавзӯи коинот	108
Мавзӯи 30. Кор кардани расми автомобили модерни дар тасаввурбуда	114
Мавзӯҳои 31–32. Пленер (кор кардан дар ҳавои кушод)	120
Мавзӯи 33. Кори назоратии 4. Кор кардани расм дар асоси тасаввур дар мавзӯи “Ихтирои ман”	124
Мавзӯи 34. Намоишгоҳи эҷодӣ	125

М У Қ А Д Д И М А

Донишомӯзони азиз! Бо китоби дарсии “Санъати тасвирӣ” синфи 6-ум шумо ҷанбаҳои ҷолибтар ва муосири санъати тасвириро барои худатон кашф менамоед. Дунёи рангоранг ва босеҳри санъати муосир асрори худро ба шумо мегӯяд.

Бо ёрии китоби дарсӣ шумо дониш, малака ва маҳоратро оид ба усулҳои нави расмкашӣ, аз қабili флуид арт, Pop art, 3D, “Doodling” ва “Zentangle”, сохтани техникаи ҳайкалҳои кинетикӣ, кор кардани расм оиди мавзӯҳо дар графикаи компютерӣ, соҳиби малака ва маҳорат мегардед.

Китоби дарсии мазкур завқи бадеии эстетикӣ шуморо ташаккул медиҳад, тафаккури эҷодӣ шуморо инкишоф медиҳад, ба шумо эҷод кардани ғояҳои инноватсиониро меомӯзонад ва шуморо ба касбу ҳунар ҳидоят мекунад.

Китоби дарсии “Санъати тасвирӣ”-ро чуқур омӯхтанатон ва дар роҳи эҷодии мустақилона муваффақиятҳо орзу мекунем!

ЧОРЯКИ I

МАВЗӢИ 1. КОР КАРДАНИ КОМПОЗИТСИЯ ДАР МАВЗӢИ “ТААССУРОТИ ТОБИСТОНАИ МАН”

Дар тобистон шумо ба таътил баромада, одатан барои истироҳат намудан ба оромгоҳҳои доманаи кӯҳ, ба масканҳои дамгирӣ меравед. Дар он ҷо шумо дӯстони нав пайдо карда, бо онҳо саргузаштҳои ҷолибро мегузаронед. Ин лаҳзаҳо як умр дар ёди шумо боқӣ мемонад. Вақте ки соли таҳсили нав оғоз мешавад, ҷӣ тавр гузаронидани тобистонро шумо бо ҳаяҷон ба дӯстонатон гуфта медиҳед. Ҳикояҳои дӯстонатонро ҳам бодикқат гӯш мекунед. Он лаҳзаҳои фаромӯшнашавандаи пурзабқӣ таътили тобистонаи худро дар албومي худ “Таассуроти тобистона”-и ман сабт кунед. Дар ин шумо асарҳои санъатии эҷодкардаи рассомон дар мавзӯҳои тобистон ва бачагиро мушоҳида ва омӯхтанатон муҳим аст. Аз эҷодиёти рассом илҳом гирифта, тасаввуроти шумо ташаккул меёбад ва расмҳои аҷиб тасвир менамояд, гӯён бовар мекунем.

Дар тасвири фасли тобистон, гарму офтобӣ будани рӯз, ширгармии рангҳо ва тобишнокии он аҳамият додан лозим аст.

Лавҳаҳо аз оромгоҳи тобистона

Ҳикмат Раҳмонов. Асарҳо дар мавзӯи бачагӣ. Ранги равшанин

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани композитсия дар мавзӯи “Таассуротҳои тобистонаи ман”

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани
тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқаламҳои махсус;
- палитра.

1

2

3

4

1. Дар бораи таассуротҳои тобистонаи худ нақл кунед.
2. Фасли тобистон бо кадом рангҳо ифода меёбад?
3. Кадом рассомонро медонед, ки дар мавзӯҳои тобистон ва бачагӣ эҷод кардаанд?

Кор кардани композитсия дар мавзӯи “Таассуротҳои тобистонаи ман”-ро ба охир расондан.

МАВЗЎЎҲОИ 2–3. КОР КАРДАНИ МАНЗАРАИ ТИРАМОҲ

Манзара (пейзаж) жанрест, ки дар санъати тасвири намуди зоҳирии табиатро инъикос мекунад. Дар манзара намуди зоҳирии шаҳр ё маҷмӯаҳои меъморӣ (манзараи меъморӣ), манзараи баҳр (марина) ва монанди инҳо тасвир меёбад. Манзараро дар чараён, самт ва услубҳои гуногун кор кардан мумкин аст. Масалан, реализм, импрессионизм, абстракционизм ва ғайра.

Мавзӯи тирамоҳ дар кори рассомони манзарачӣ пешсаф ҳисобида мешавад. Дар фасли тирамоҳ фаровонии рангҳо рассомро чун оҳанрабо ба худ ҷалб мекунад. Асарҳои санъати тасвириро, ки бисёр усто-рассомони хориҷӣ ва маҳаллӣ дар мавзӯи тирамоҳ офаридаанд, композитсионӣ таҳлил намуда, аз ҷиҳати ранг ва техника пухта омӯштан лозим аст. Ин раванд ҳамчун асос барои зинда ва мукамал баромадани тасвири мо, ки дар мавзӯи тирамоҳ кор мекунем, хидмат мекунад.

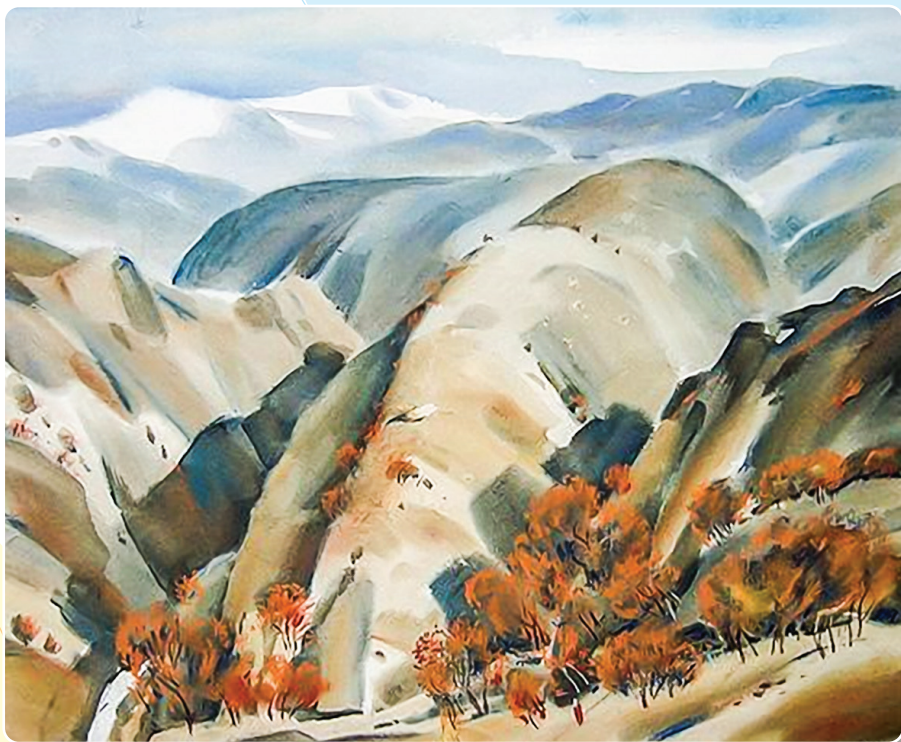
Манзараи тирамоҳ дар кӯҳ ва шаҳрҳои Ўзбекистон (сурат)

Ҳавола барои
манбаи видео

Манзараи тирамоҳ асосан аз рангҳои ширгарм (хроматикӣ) иборат аст. Рангҳои сард (ахроматикӣ) одатан дар замина, дар дур дида мешаванд. Намуди ахроматикӣ предметҳои дур аз таъсири қабати ҳаво ба амал меояд. Аз ин рӯ, предметҳои дур аз ранги асли кабудтар мешаванд.

Марат Садиков. *Ти́рамоҳ дар Янгиобод.* Акварел

Ҳавола барои
манбаи видео

Руслан Халилов. *Ти́рамоҳи барвақт.* Акварел

КОРИ АМАЛӢ

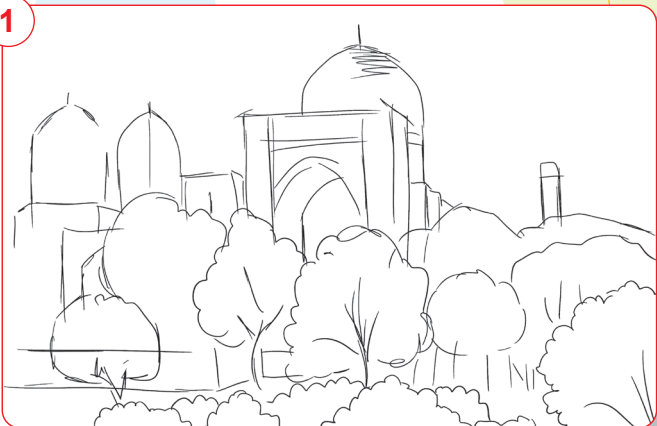
Бо қалам кор кардани манзараи тирамоҳ

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак.

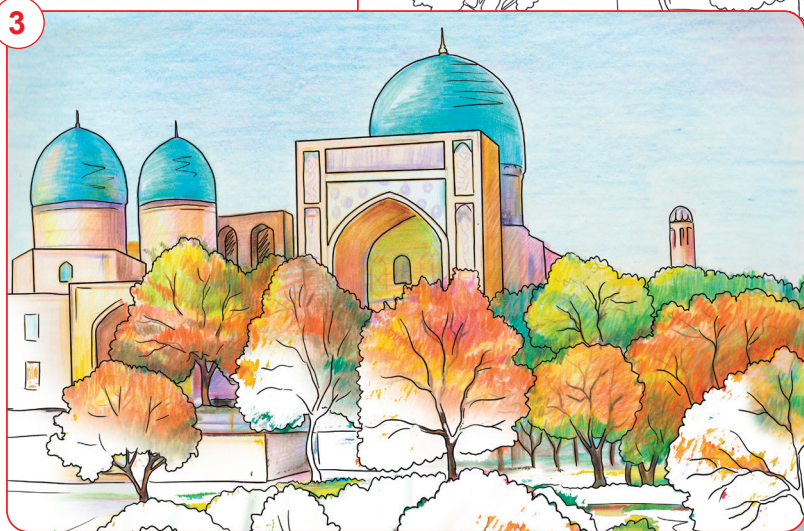
1

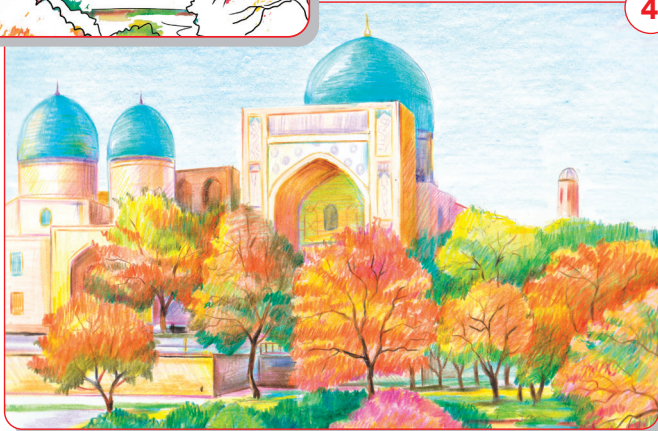
2

3

4

Гирифтани нусха аз асарҳои бо акварел коркардшуда, дар мавзӯи “Тирамоҳ”.

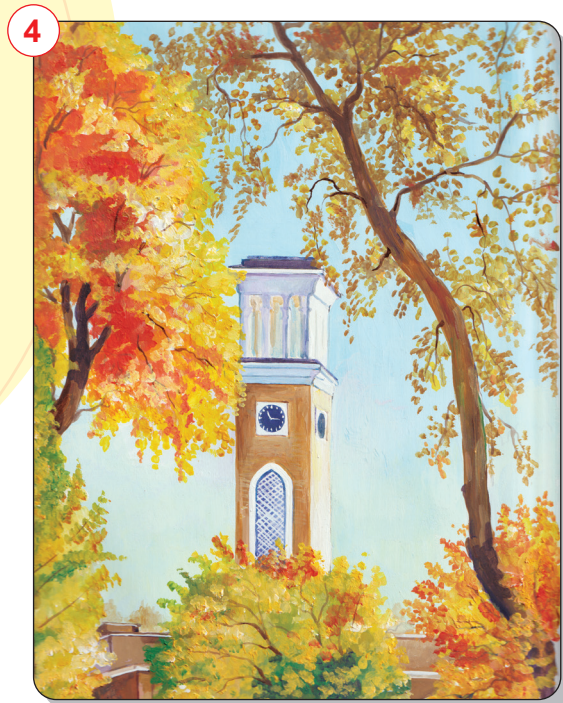
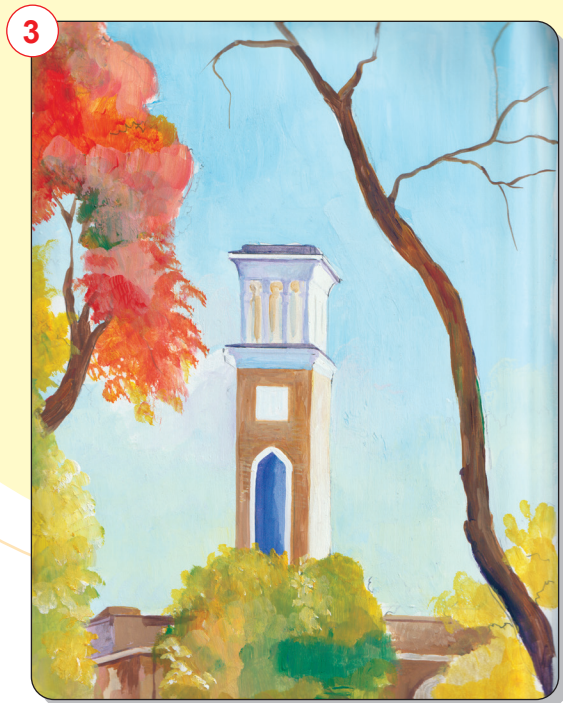
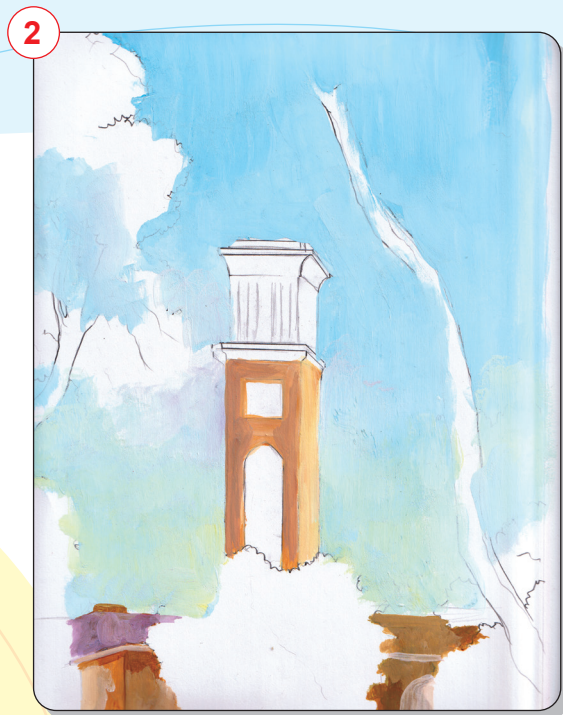
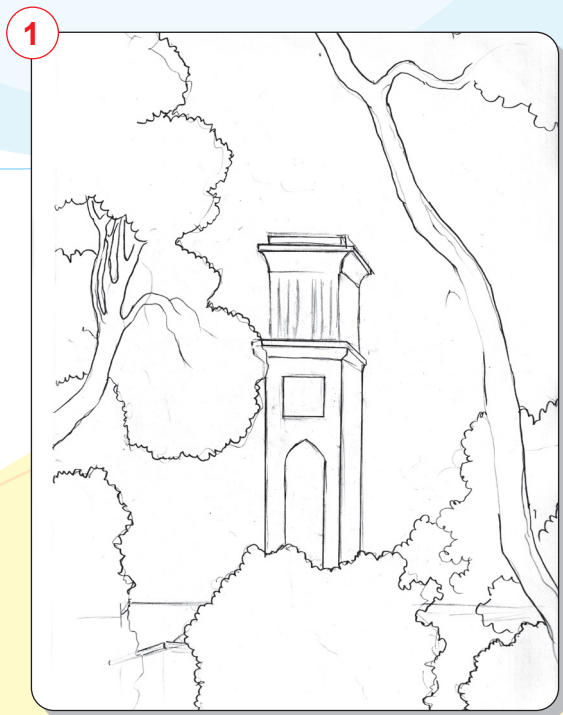
КОРИ АМАЛӢ

Бо ранг кор кардани манзараи тирамоҳ

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқаламҳои махсус;
- палитра.

1. Дар бораи жанри манзара чиҳоро медонед?
2. Кадом рассомро медонед, ки бо акварел дар мавзӯи “Тирамоҳ” эҷод кардаанд?
3. Сифатҳои ба худ хоси фаслҳои тобистон ва тирамоҳро гӯед.

Ба табиат нигоҳ карда дар мавзӯи “Тирамоҳ” кор кардани расм.

МАВЗЎЪҲОИ 4–5. СОХТАНИ ҲАЙКАЛИ ОБРАЗҲОИ МИЛЛӢ БО ПЛАСТИКАИ ХУРД

Пластикаи хурд намуди хеле васеъ паҳншудаи санъати ҳайкалтарошӣ мебошад. Пластикаи хурд дар даври ҷамоаи ибтидоӣ пайдо шудааст. Намунаҳои аввалини дар шакли пластикаи хурди ҳайкалтарошӣ аз манзилгоҳҳои зисти одамони дунёи қадим ёфт шудаанд. Онҳо асосан дар шакли ҳайкалчаҳои ҳаҷман хурд буданд. Дар ҳайкалтарошии ҳозиразамон барои оро додани интерйери пластикаи хурд ҳайкалчаҳои хурди пешбинишуда, нимпайкараи одам, образи ҳайвонот ё дар шакли модели хурди дигар предмет шуданаш мумкин аст.

Ба пластикаи хурд ҳайкалчаҳои оиди даври антиқии аз терракота сохташуда, ҳайкалчаҳои коркардшудаи биринҷии даври Эҳё ва лӯхтаҳои санъати амалии халқии асри XX дохил мешаванд.

Ҳайкалчаҳои хурди пластикӣ аз маводҳои гуногун сохта мешаванд. Ба инҳо гипс, санг, биринҷӣ, керамика, чинӣ, мис, полиэстер ва дигар маводҳоро дохил кардан мумкин аст.

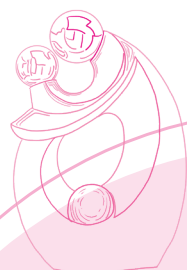
Дар доираи мавзӯ барои сохтани ҳайкалчаи хурд аз пластилин оиди пластикаи хурд, ба коғаз эскизи онро тасвир карда мегиранд. Дар марҳилаи якуми кор бо пластилин, пластикаи умумии ҳаракати ҳайкал пайдо мешавад. Дар марҳилаҳои минбаъда, деталҳои хурд коркард мешаванд. Пас аз он тамоми деталҳоро якҷоя карда, композитсияи умумӣ офарида мешавад.

“Мутафаккир” ва “Зани дар ҳолати нишаста”. 3 ҳазорсола пеш аз милод

Образҳои миллӣ бо пластикаи хурд

Образҳои миллӣ бо пластикаи хурд

КОРИ АМАЛӢ

Бо пластикаи хурд сохтани ҳайкали образҳои миллӣ

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- пластилин;
- асбобҳои кори пластилин;
- гипс ёки пойгоҳи ҷубӣ.

1

2

3

4

1. Пластикаи хурд кадом намуди ҳайкалталош ба ҳисоб меравад?
2. Дар пластикаи хурд аз кадом маводҳо истифода мебаранд?
3. Аз намунаҳои пластикаи хурд ба кадом мақсадҳо истифода мебаранд?

Бо пластикаи хурд сохтани ҳайкали образҳои миллӣ.

МАВЗЎИ 6. КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЎИ МИФОЛОГӢ

Жанри мифологӢ (юнонӣ “muthos” – ҳикояҳо, афсонаҳо), ки дар он анъанаҳо ё афсонаҳои қадимии халқҳои гуногун ба сюжет ҳамчун асос хизмат мекунад. Дар жанри мифологӢ образҳои мусбӣ ва манфии афсонавӣ мавҷуданд. Ба симои мусбӣ паррандаи семурғ мисол мешавад.

Семурғ – дар эҷодиёти назми халқҳои Шарқ образи мурғи афсонавӣ аст. Семурғ рамзи амалҳои начиб, монанди парвози баланд, наздик кардани ҷойҳои дур, амалӣ гардонидани орзуҳо мебошад. Дар ибтидо дар мифологияи Эрон пайдо шудааст. Семурғ дар афсона ва ривоятҳои халқии ўзбек ҳамчун дӯст, ҳимоятгар ва ҳамсафари қаҳрамони мусбӣ таҷассум ёфтааст. Дар байни халқҳои туркӣ семурғ номҳои ҳумо, анқо, мурғи давлатӣ, мурғи бахт, маркумомо, кунтубулғон ва ғайра дорад. Образи семурғ дар афсонаҳои “Қаҳрамон”, “Оинаи ҷаҳоннамо”, “Рустам”, “Кенча баҳодур” муфасссал тасвир ёфтааст. Образи семурғ дар “Лисон ут-тайр”-и Алишер Навоӣ ва “Паризод ва Бунёд”-и Ҳамид Олимҷон инъикос ёфтааст.

Соли 1974 киностудияи Ўзбекфилм филми “Семурғ”-ро ба навор гирифт. Дар герби Давлати Ўзбекистон семурғ ҳамчун мурғи ҳумо тасвир шудааст. Дар назди коҳи санъати “Туркистон” дар Тошканд монументи рамзии паррандаи семурғ гузошта шудааст.

Дар пештоқи мадрасаи Нодир Девон Беги тасвири коркардшудаи семурғ бо мозаика

Тошканд. Коҳи санъати Туркистон

Тасвирҳои семурғ

КОРИ АМАЛӢ

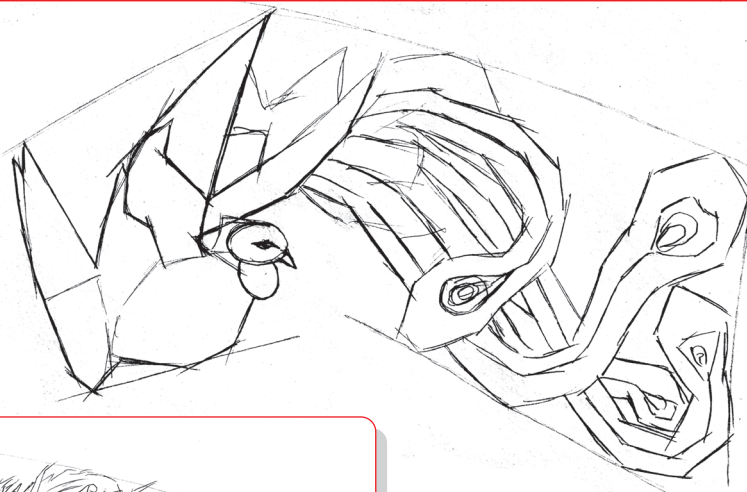
Кор кардани расм дар мавзӯи мифологӣ

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

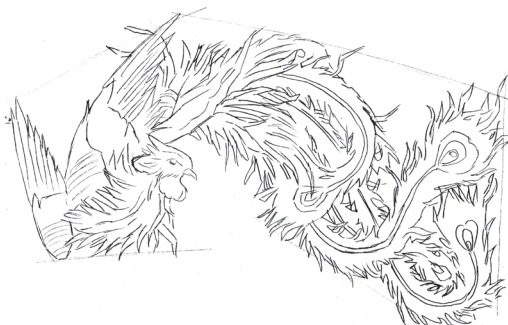
- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- қаламҳои ранга;
- фломастерҳо;
- рангҳо;
- мӯйқалам;
- зарфи об;
- палитра.

1

2

3

4

1. Кадом образҳои мифологиро медонед?
2. Расми тасвир кардаатонро таъриф намоед.

Тасвири дар мавзӯи мифологиро ба охир расонед.

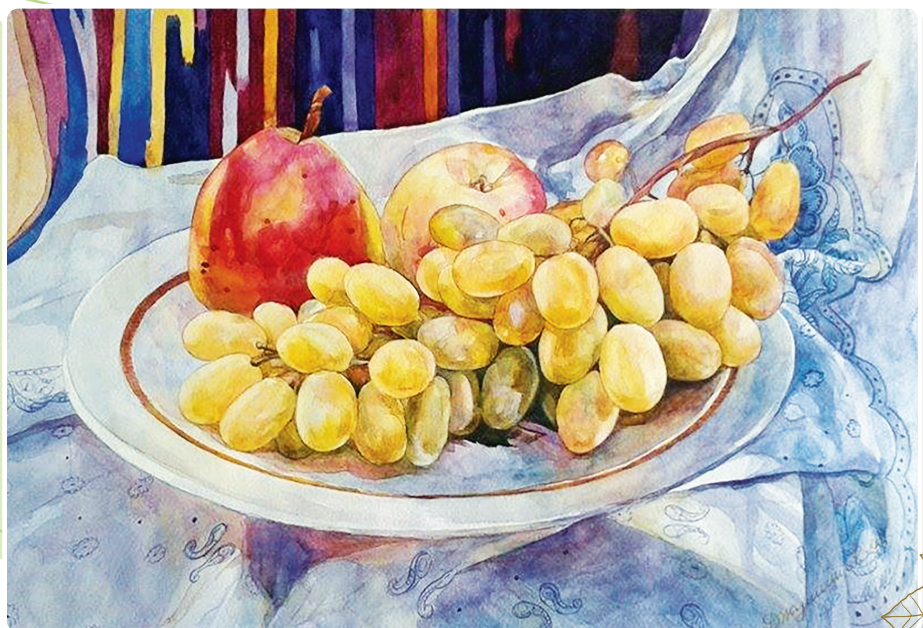
МАВЗЎИ 7. КОР КАРДАНИ НАТЮРМОРТИ ЭҶОДӢ ДАР МАВЗӢИ ТИРАМОӢ

Натюрморт (франсӯзӣ “nature morte” – табиати бечон) – жанри санъати тасвирий аст. Дар он ашёҳои, ки атрофи инсонро ихота карда дар муҳити маишӣ ҷойгир шудааст аз ҷиҳати композитсия як гурӯҳи яклухтро ташкил медиҳад, тасвир карда мешавад.

Асосан дар рассомии дастгоҳӣ (рангтасвир ва графика), қисман дар ҳайкалтарошӣ кор карда мешавад.

Дар санъати тасвирии Ёзбекистон унсурҳои натюрморт дар санъати даври қадим (расмҳои девории Афросиёб – меваҳои дар зарф), дар санъати миниатюра (ашёҳое, ки Камолиддини Бехзод дар портрети Шайбониҳон тасвир намудааст – сиёҳдон, тозиёна) дучор меояд. Ташаккул ва инкишофи натюрморт ба солҳои 30–50-уми асри XX рост меояд. Дар ҳамин давра аввалин намунаҳои натюрморт дар эҷодиёти рассомон пайдо шуд: Л. Насриддинов “Натюрморти нондор”, Ш. Ҳасанова “Натюрморти бо чинии Хитой кор кардашуда” ва М. Курзин, В. Рождественский, В. Уфимсев, Н. Кашина, З. Ковалевская, О. Татевосян, С. Абдуллаев, В. Фадеев, Й. Елизаров ва дигарон дар жанри натюрморт асарҳо офаридаанд. Солҳои 60–80-ум натюрморт дар эҷодиёти Л. Салимҷонова, Й. Талдикин, Р. Чориев, В. Бурмакин, Й. Мелников мавқеи васеъ дорад. Рассомон Р. Аҳмедов, А. Иқромҷонов, М. Нуриддинов ва дигарон дар натюрморт самаранок эҷод карда, инкишофи жанро таъмин намуданд.

Намунаҳо аз эҷодиёти рассомоне, ки дар жанри натюрморт эҷод кардаанд

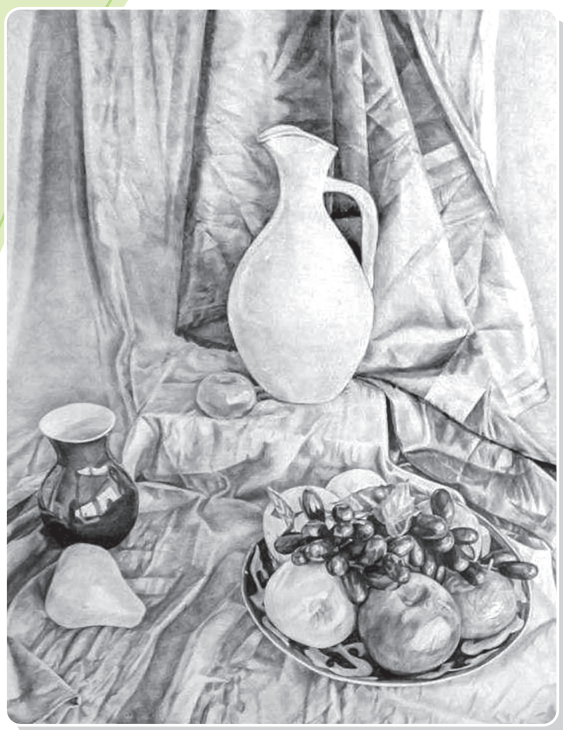

Ҳавола барои
манбаи видео

Муродҷон Ҷумашев. Натюрморт. Акварел

Юсуф Елизаров. Натюрморт. Ранги рағанин

Мақсуд Хабибулин. Натюрморт

Шалола Толипова. Натюрморт

КОРИ АМАЛӢ

Бо қалам кор кардани натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи тирамоҳ

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак.

1. Натюрморт чӣ гуна жанр аст?
2. Кадом рассомони дар жанри натюрморт эҷодкардaro медонед?

Бо қалам кор кардани натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи тирамоҳ.

МАВЗЎИ 8. КОРИ НАЗОРАТИИ 1

Бо ранг кор кардани натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи
тирамоҳ

Юлия Вернигор. *Натюрморти шарқона*

Л. Қинг. *Натюрморти тирамоҳӣ*

КОРИ АМАЛӢ

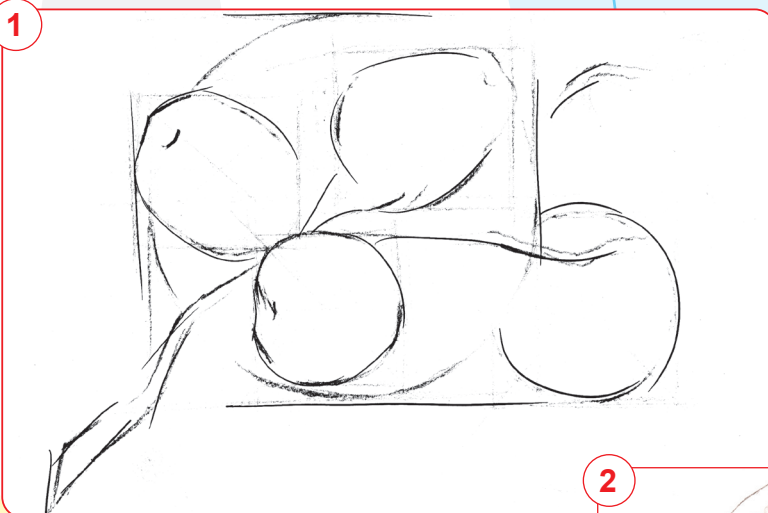
Бо ранг кор кардани натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи тирамоҳ

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

1

Ҳавола барои
манбаи видео

2

3

4

1. Чаро дар фасли тирамоҳ ранги баргҳои дарахтон зард ва сурх мешаванд?
2. Дар бораи рангҳои хроматикӣ гуфта диҳед.

Натюрморти эҷодӣ дар мавзӯи тирамоҳро бо ранг ба охир расондан.

МАВЗЎИ 9. СОХТАНИ КОМПОЗИТСИЯИ АБСТРАКТӢ БО УСЛУБИ FLUID ART

Fluid art тасвирест, ки бо рангҳои моеъ коркард мешавад. Бо реҳтан ва омехтакунии рангҳои гуногун ба зарф, шумо тасвирҳои беназирро эҷод мекунед, ки тасаввуротро ба ҳайрат меоранд. Акрили моеъ абстракт шакли ҳозиразамони расм мебошад, ки дар он ранг дар саросари холст (панно) ҷорӣ мешавад ва эффектҳои рангро ҳосил мекунад.

Fluid art. Суратҳо

Fluid art дар интерйер. Сурат

КОРИ АМАЛӢ

Офаридани композитсияи абстрактӣ бо услуби Fluid art

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- рангҳои акрилӣ;
- ширеши PVA;
- дастпӯшакҳои якдафъаина;
- пешдоман;
- салфеткаҳои нам;
- холст ёки фанер;
- зарфи шаффоф;
- чӯбҳо;
- об.

Барои кор дар техникаи Fluid art маҳсулотҳои зерин лозиманд:

Ранги акрилӣ. Барои Fluid art рангҳои гуногуни акрилиро истифода бурдан мумкин аст.

Об барои омехта кардани рангҳо.

Зарфҳои шаффофи пластикӣ барои тайёр кардани рангҳои гуногун.

Барои омехта кардани ранг ба мо чӯбҳо низ лозим аст. Ёки аз қошукҳои пластикии хурд истифода бурдан мумкин аст.

Панно ёки холст лозим мешавад, аз пораи фанери оддии сатҳаш ҳамвор ҳам истифода бурдан мумкин аст.

Ҳамин тавр ҳама маводи заруриро омода карда ба ҷараёни расмкашӣ гузаштанатон мумкин аст. Муҳим аст, ки пешакӣ фикр кунед, кадом рангҳоро дар тасвир кардан истифода мебаред.

Акрили сафедро бо об ҳал намуда моеъ карда мегирем. То ба як навъ моеъ мубаддал гардад, бо ҷӯбча омехта мекунем. Рангҳои акрилии моеъи сафедамонро ба зарфи шаффофи пласмассин мерезем. Ба ҳар як зарф рангҳои гуногун илова карда ва ҳар якеро бо ҷӯбчаи алоҳида омехта мекунем. Ба омехтаи хуби рангҳо диққат медиҳем. Моеъи ранг бояд ба қаймоқи ғафс монанд бошад.

Акнун зарфҳои рангро як сӯ гузошта, ҳама чизҳои нолозимро аз холст (панно) гирифта ҷартоед ва барои ба он рехтани омехтаҳои ранг омода шавед. Пеш аз рехтани ранг ба холст (панно) корҳоро, ки дар техникаи Fluid art анҷом дода шудааст, намунаҳо дидан ва аз он илҳом гирифтани тавсия дода мешавад.

Аввал рангҳои асосӣ, масалан рангҳои сафед ва кабудро, сипас рангҳои боқимондари рехтанатон мумкин аст.

Холстро ба даст гирифта, то ки ранҳо сатҳро пӯшонанд онро дар ҳолати нишеб камтар давр мезанонем.

Барои ба ранҳо шакли беназир дохил кардан аз фен истифода мебарем.

5

Пас аз рехтани тамоми ранг ба холст (панно) баъди пӯшондани сатҳ онро хушк кардан мумкин аст.

Мо фени мӯйро даргиронда, ба ранг рост мекунем ва аз паҳлӯ ҳаво мефиристонем. Бо ин роҳ мо рангҳоро бо истифода аз ҳаво ба самтҳои гуногун давр занонда, шаклҳои лозимиро ҳосил мекунем.

Баъди шакли лозимиро гирифтани тасвир, ҷараёни кор ба охир мерасад. Асари санъати дар ҷойи тоза 7–14 рӯз хушк кардан тавсия дода мешавад.

Ҳавола барои
манбаи видео

1. Барои кор кардан дар техникаи Fluid art кадом маводҳо лозиманд?
2. Дар бораи мафҳуми абстрактӣ чиҳоро медонед?
3. Дар тасвиратон кадом шаклҳо пайдо шуданашро шарҳ диҳед.

Офаридани композитсияи абстрактӣ бо услуби Fluid art.

ЧОРЯКИ II

МАВЗӢИ 10. КОР КАРДАНИ ТАСВИРИ ОДАМИ ДАР ҲАРАКАТБУДА

Барои хуб кашидани ҳаракати одам онро мушоҳида кардан лозим аст. Ҳангоми кор кардани тасвири одам таносуби дурусти қоматро ёфтан ва ба нишон додани ҳаракатҳои он эътибори асосӣ додан муҳим аст. Бинӣ, даҳон, гӯш барин қисмҳои хурдро аниқ кор накарда, балки ба таври умумӣ тасвир намудан кифоя аст. Табиист, ки одам дар ҳолати динамикӣ зуд тағйир меёбад ва дар тасвири он душворӣ кашидан мумкин аст. Аз ин рӯ ҳаракати одамро барои муайян кардани нуқтаҳои чандирӣ бо усулҳои оддӣ бо истифода аз хатҳои конструктивӣ тасвир кардан тавсия дода мешавад. Омӯзиши тасвири ҳаракати инсон асоси фаъолияти оянда дар рассомӣ ва натиҷаи бомуваффақияти он хидмат мекунад.

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани тасвири одами дар ҳаракатбуда

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак.

1

2

3

4

1. Қомати одамро ба кадом шаклҳои геометрӣ монанд кардан мумкин аст?
2. Сари одам нисбати танааш чандто меояд?
3. Кадом асари санъати тасвириро медонед, ки тамоми қомати инсон тасвир ёфтааст?

Тасвири одами дар ҳаракатбударо бо услуби ихтиёри ба охир расондан.

МАВЗЌИ 11. КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЌИ СИЛУЭТ

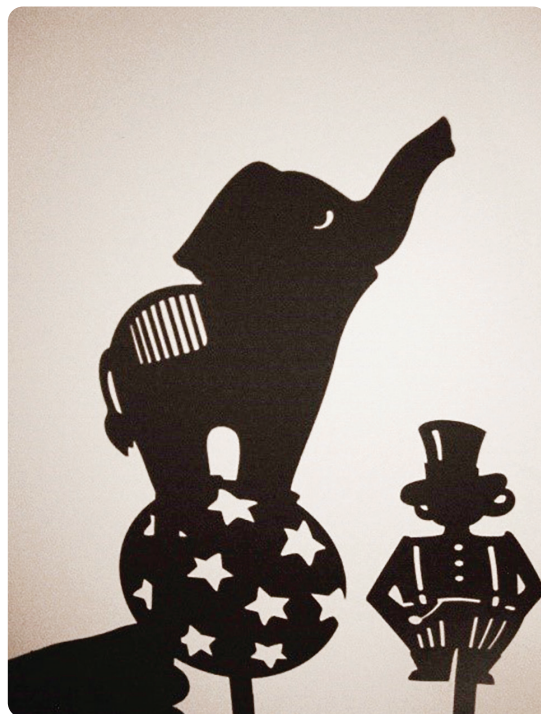
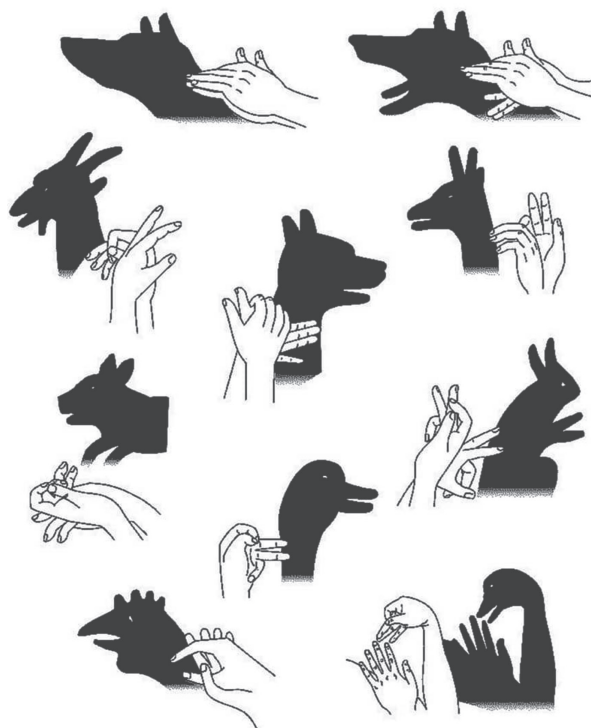
Мо бо силуэтҳо нафақат дар саҳифаҳои китоб, балки дар ҳаёти ҳаррӯза ҳам дучор меоем.

Бисёртар дар тасвири аломатҳо аз силуэтҳо истифода мебаранд.

Намунаи аз ҳама оддии силуэт дар табиат соя мебошад.

Театри соя

Силуэт – тасвири ҳамвори фигураҳо ва объектҳо мебошад. Он одатан бо сиёҳӣ дар фони кушод, бо ранги сафед дар фони тира ё ба сифати як намуди техникаи графикаи аз қоғаз буридашуда ҳам намоён мешавад. Дар санъати портрет васеъ паҳн шудааст.

Силуэт. Сурат

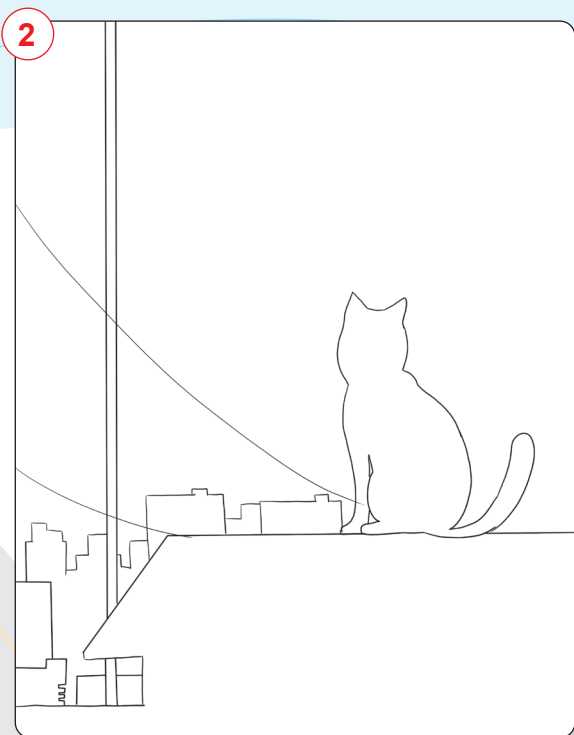
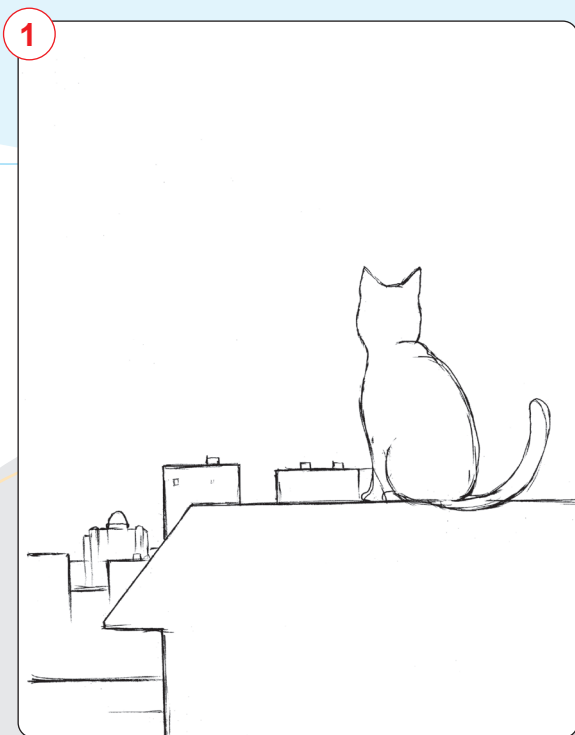
КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани расм дар мавзӯи силуэт

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел ёки ранги гуаш;
- мӯйқалами махсус;
- об;
- палитра.

1. Силуэт чист?
2. Дар бораи силуэт чихоро медонед?
3. Бо ёрии ҳаракатҳои даст силуэти ҳайвоноти гуногунро нишон диҳед.

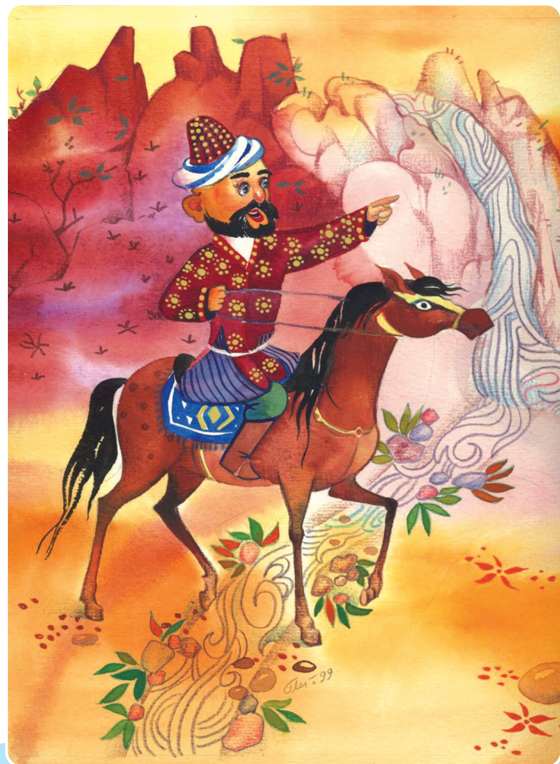
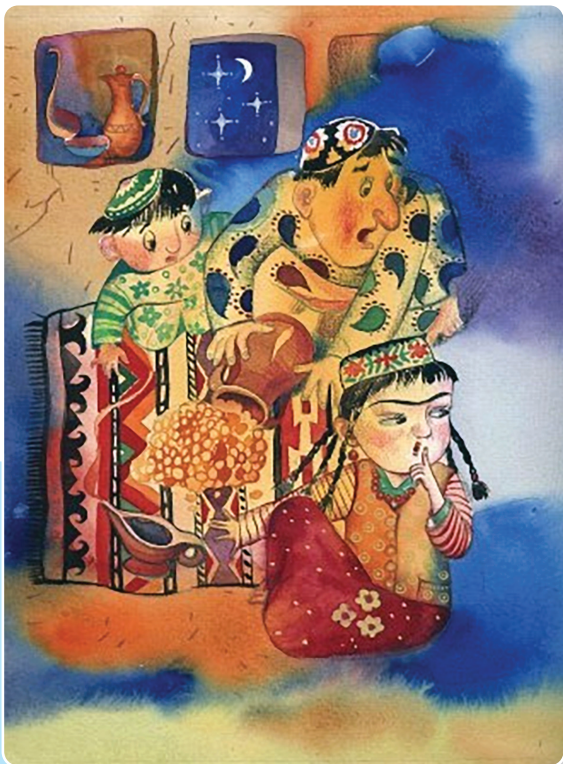
Тасвири дар синф кашидаро ба охир расондан.

МАВЗЎИ 12. КОР КАРДАНИ ИЛЛЮСТРАТСИЯ БА АСАРИ БАДЕЙ

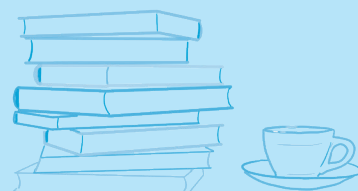
Иллюстратсия (лотинӣ “illustratio” – равшан кардан, тасвири намоишдор) – як бахши санъати тасвирӣ, ки бо тафсири образноки асари адабӣ (китоб, маҷалла, рӯзнома) алоқаманд аст. Ба матн ба тарзи иловагӣ вай барои равшан кардан ва пур кардани мазмуни он хидмат мекунад. Аввалин дастнависҳо дар даври пайдоиши китобҳо пайдо шудаанд. Аввал дастнависҳо бо миниатюраҳо оро дода шуда буд ва пайдоиши наشري китоб ва ксилография иллюстратсияро инкишоф дод.

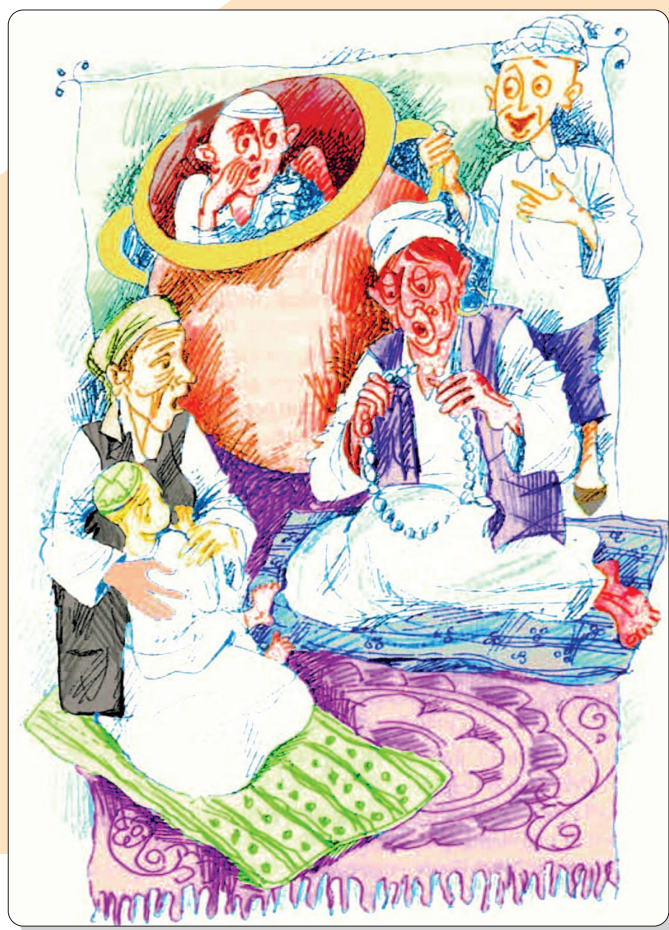
Мазмуни матнҳои илмию назариявиро (мақолаҳо, китобҳо ва рисолаҳо) образнок нишон медиҳанд ва барои дар маърузаҳо ифода намудани фикр ёрӣ мерасонанд, тасвирҳои намоишдор (репродуксия, фотосуратҳо, нақшҳои гуногун) инчунин иллюстратсия номида мешаванд.

То ки иллюстратсия таъсирбахш бошад ва ғояи асари бадеӣ мувофиқи хоҳиши муаллиф равшан гардад, зарур аст, ки асари бадеиро чанд маротиба мутолиа намуда, бо андешаи амиқ ба нуқтаҳои авҷи он иллюстратсияҳо кор карда шавад. Дар таҷассуми образи қаҳрамонҳо дар асари бадеӣ тавсифҳои ба ӯ додашуда, қору рафтори ӯ дар асар, ҳатту-ҳаракат, ҳисҳои ботинии ӯро омӯختан лозим аст. Инҳо бояд дар, хусусиятҳои характер, чеҳра ва ҳолати ҷисмонии ӯ инъикос ёбанд. Китобхон асари бадеиро мутолиа карда, аз иллюстратсияи ба он офаридашуда образи дар тасаввури худ бударо ёфта тавонад.

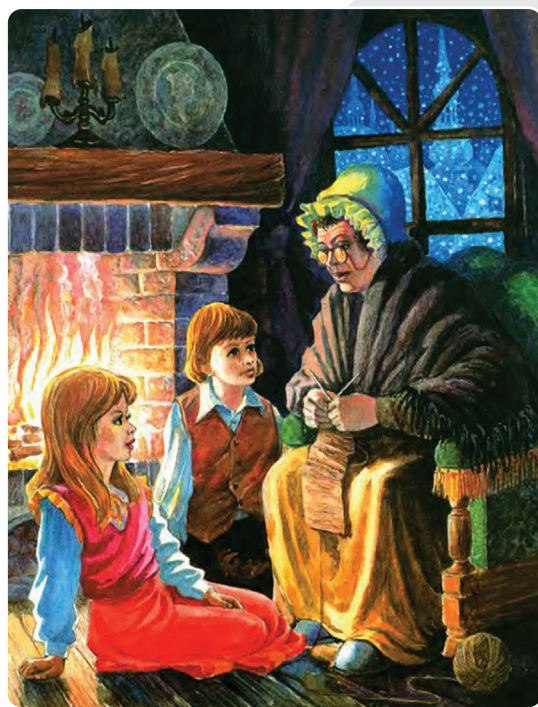
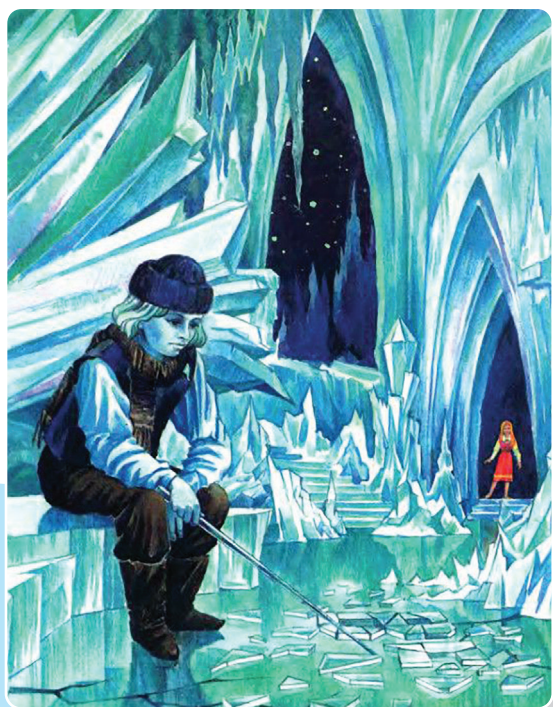

Галина Ли. Иллюстратсияҳои ба афсонаҳо коркардшуда

Кор кардани иллюстратсия ба асари “Савор шудан ба деви зард”-и Х. Тӯхтабоев
(А. Мамаҷонов, Р. Зуфаров)

Леонид Золотарев. Кор кардани иллюстратсия ба асари “Маликаи барфӣ”-и
Ҳанс Кристиан Андерсен

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани иллюстратсия ба асари бадеии “Маликаи барфӣ”-и Ҳанс Кристиан Андерсен

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш
- мӯйқалами махсус;
- об;
- палитра.

1

2

3

4

1. Иллюстратсия чист?
2. Кадом асарҳои бадеиро хондаед?
3. Кадом рассомҳоро медонед, ки ба асарҳои бадеи иллюстратсия кор кардаанд?

Кор кардани иллюстратсия ба асари “Маликаи барфӣ”-и Ханс Кристиан Андерсенро ба охир расондан.

МАВЗӢИ 13. КОРИ НАЗОРАТИИ 2. КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗӢИ СИЛУЭТ

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани расми ихтиёрӣ дар мавзӯи силуэт

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- мӯйқалами махсус;
- об;
- палитра.

Такрор ва мустаҳкам намудани мавзӯҳои гузашта.

МАВЗӢИ 14. КОР КАРДАНИ КОМИКС ДАР МАВЗӢИ ОЗОД

Комикс (англисӣ “комикс” хандаовар) ҳикояи дар расм кашидашуда мебошад. Комикс хусусиятҳои намуди адабиёт ва санъати тасвириро дар худ мучассам кардааст. Баъзан як намуди иллюстратсия барои китоб ё маҷаллаҳои нашрӣ дар ҷоп истифода мешавад.

Аввалин комиксро карикатурачӣ ва рассоми англис Томас Роулэндсон кашида буд. Аз соли 1812 то соли 1821 дар рӯзномаҳо дар бораи “Доктор синтаксис” ҳикояҳояш нашр карда шуд. Томас Роулэндсонро падари комиксҳои рӯзнома номидаанд.

Томас Роулэндсон. “Доктор синтаксис”

Намудҳои комикс:

Комикси стрипӣ – комикси хурди на бештар аз як саҳифа мебошад.

Комикси роман графикӣ – дар як китоб бо ҳаҷми 60 саҳифа ва бештар аз он нашр шудааст яклухт, асари пурра.

Комикси вебӣ – комикси дар интернет чопшаванда.

Сарвар Фармонов. *Комикси стрипӣ*

Иқбол Салоҳиддинов. Суруди бeбарор. Комикси романи графיקӣ

КОРИ АМАЛӢ

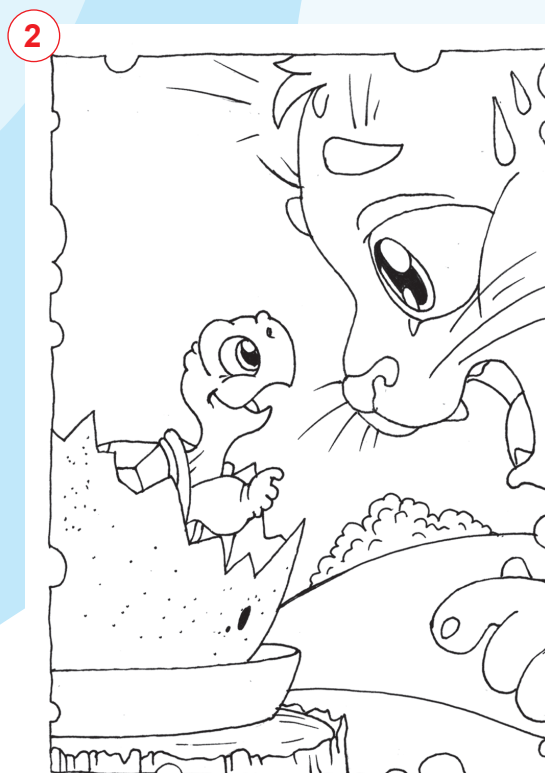
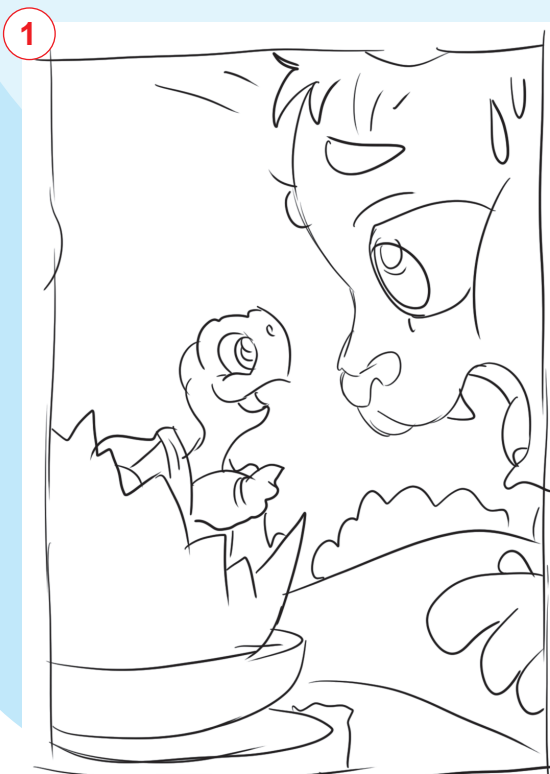
Кор кардани комикс дар мавзӯи озод

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- ранги акварел;
- об;
- палитра;
- мӯйқалам;
- қаламҳои ранга;
- фломастерҳо;
- ручкаи сиёҳ.

Умид Сулаймонов. Комикс

1. Комикс кай пайдо шудааст?
2. Асосгузори комикс кист?
3. Дар бораи комикс чӣ гуна фикр доред?

Комиксро ба охир расондан.

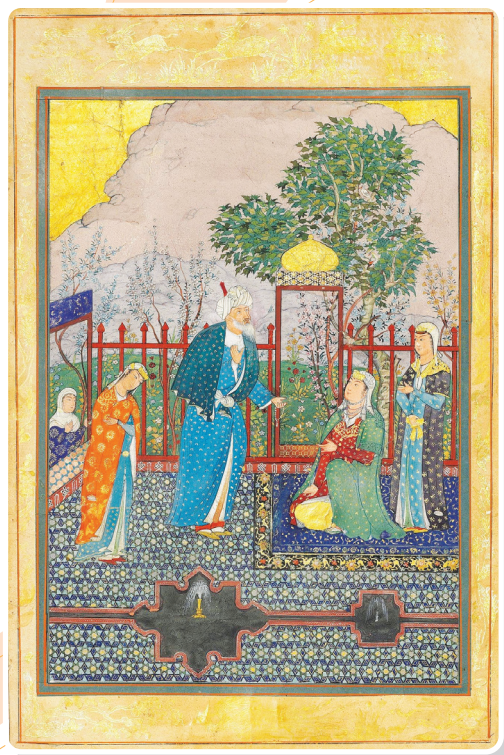
МАВЗЎЎҲОИ 15–16. САНЪАТИ МИНИАТЮРАИ ШАРҚ

Миниатюра (аз франсавӣ “miniature”, лотинӣ “minium” – ранги сурх) – асари ҳаҷман хурди санъати тасвирӣ буда, усули бадеии хеле нафис дорад. Расмҳои нафиси мӯҷаз барои ороиши дастнависҳои асримиёнагӣ офаридашуда, инчунин устухон, пергамент, металл, чинӣ ва баъзан рангтасвири ҳаҷман хурди ба ашёҳои рӯзгор коркардшуда ҳам истилоҳи миниатюра кор бурда мешавад.

Ин намуди рангтасвир дар Шарқ, махсусан дар Мовароуннаҳр шухрати калон пайдо кардааст. Дар айни замон он на танҳо дар ороиши китобҳо, балки дар ашёҳои гуногуни бо даст сохташуда ҳамчун як намуди мустақили санъат васеъ истифода мешавад. Ин намуд ҳамчун санъати мустақил сол то сол васеъ паҳн шуда истодааст. Асарҳои миниятюрӣ аз замонҳои қадим дар кишварҳои гуногун, аз ҷумла дар Ўзбекистон дар дастнависҳои қадима истифода шудаанд. Масалан, миниятюраи коркардаи Камолиддин Беҳзод ба асари “Ҳамса”-и Алишер Навоӣ ба ин мисол мешавад.

Камолиддин Беҳзод.
Асарҳои миниятюрӣ

Камолиддин Беҳзод. Портрети Шайбонихон

Дар Шарқ Хоҷа Абдулҳай, Маҳмуд Сиёҳқалам, Ғиёсиддин Наққош, Мирак Наққош, Камолиддин Беҳзод, Қосим Алӣ, Маҳмуд Музаҳҳиб, Абдулла Мусаввир, Басаван, Ризойи Аббосӣ ва номи рассомони дигарон машҳуранд. Дар замони теуриён кор кардан бо миниатюраҳо дар варақаҳои алоҳида ва тасвири шахсони алоҳида (портретҳо) махсусан дар давраи бобуриён дар Ҳиндустон ба дараҷаи баланди тараққиёт расидааст.

Дар охири асри XIV мактаби миниатюраи Самарқанд ташаккул ёфт, ки он ба ташаккули мактаби миниатюраи Ҳирот таъсир расонд. Кӯшкҳои дар боғҳои бунёд кардаи Амир Темур ҳам бо расмҳои деворӣ оро дода шудаанд. Дар саройҳои теуриён китобхонаҳои алоҳида ташкил карда шуда, дар он ҷо хаттотон ва китобдорони моҳир, аз ҷумла рассомон ҳам фаъолият нишон додаанд. Дар даври Ҳусайн Бойқаро ва Алишер Навоӣ ба инкишофи санъати китобат ва миниатюра эътибори калон дода шудааст. Миниатюраҳои замони теуриён, шайбонӣ ва бобуриён дар осорхонаҳои бонуфуз, китобхонаҳо ва коллексияҳои шахсии ҷаҳон маҳфузанд.

Дар асри XX дар эҷодиёти рассомон аз қабилҳои Уста Мӯъмин, А. Сиддиқӣ, Г. Никитин, Ч. Аҳмаров, Т. Муҳамедов анъанаҳои миниатюрӣ мушоҳида карда мешаванд.

Ч. Аҳмаров дар эҷодиёти худ анъанаи санъати миниатюро давом дода, онро бо мазмуну ғояҳои нав бой гардонд. Шогирдонаш бошанд, кори устоди худро давом дода, миниатюраро ба зинаи нав бардоштанд. Ин самт як самти васеи бадеию методӣ гардида, миниатюраҳои лоқӣ, қоғаз, матоъ, пӯст, миниатюраҳои ҷармӣ ва девориро дар бар мегирад. Дар айни замон миниатюра ба се самт – айнан расмҳои дастнавис (китоб), миниатюраҳои лоқӣ инчунин офаридани расмҳои деворӣ дар услуби миниатюра бо суръат ривоч ёфта истодааст.

Миниатюраи лоқии ба ашёҳо коркардшуда

Чингиз Аҳмаров.
Ширин. Темпера

Чингиз Аҳмаров.
Рақси фаргонача. Темпера

Кандакории чўбӣ ва миниатюраи локии ба табақ коркардшуда

Миниатюра. Дар қабули Амир Темур. Аз “Зафарнома”

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани унсурҳои миниатюра

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарма;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

1

2

3

4

1. Миниатюра кадом намуди санъат аст?
2. Кадом рассомонро медонед, ки дар миниатюра эҷод кардаанд?
3. Дар бораи жанри миниатюра чӣ фикр доред?

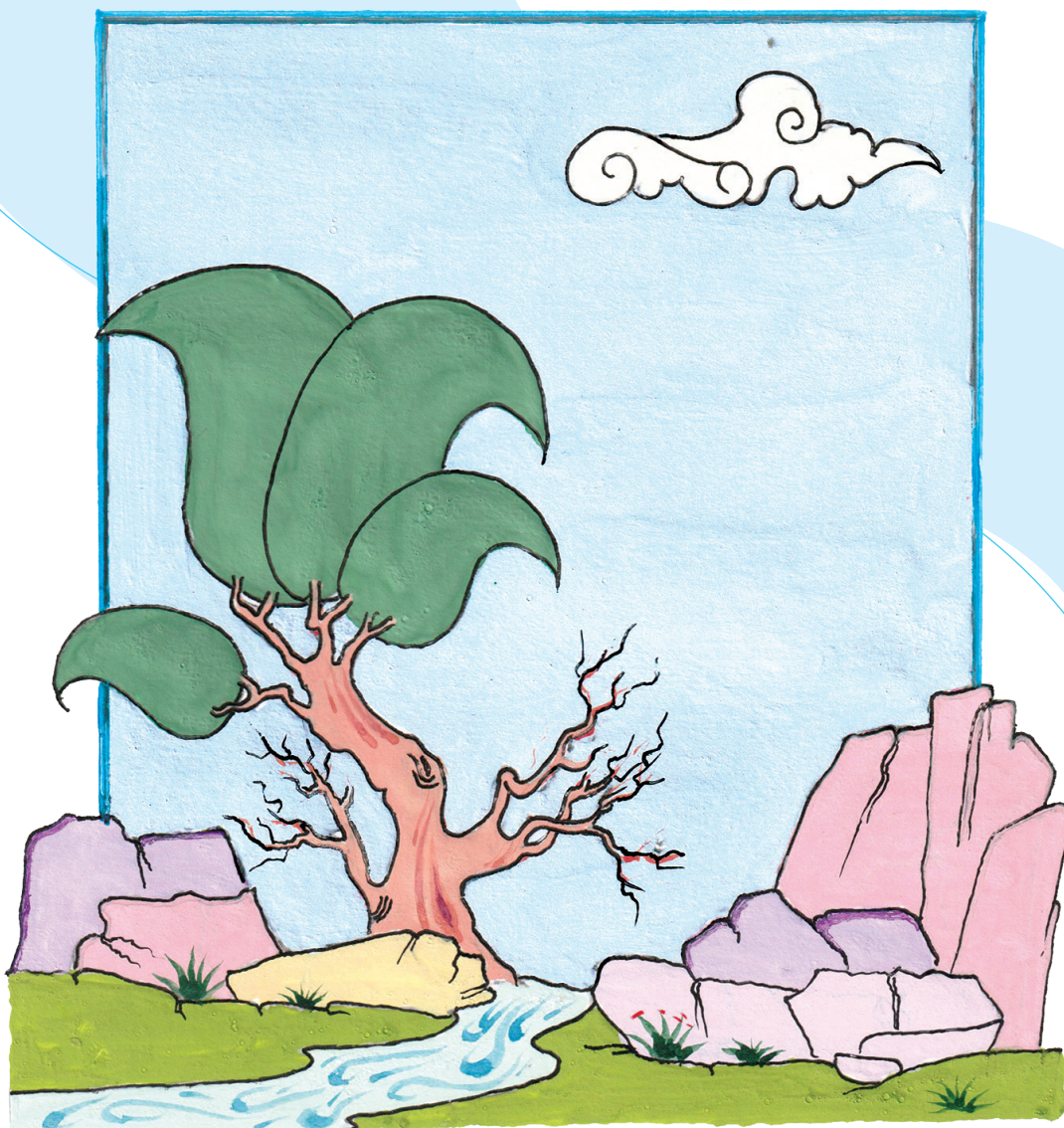
Кор кардани унсурҳои миниатюра ба охир расондан.

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани композитсияи миниатюраи содда

Асбобҳои зарури хониш барои кор кардани тасвир:

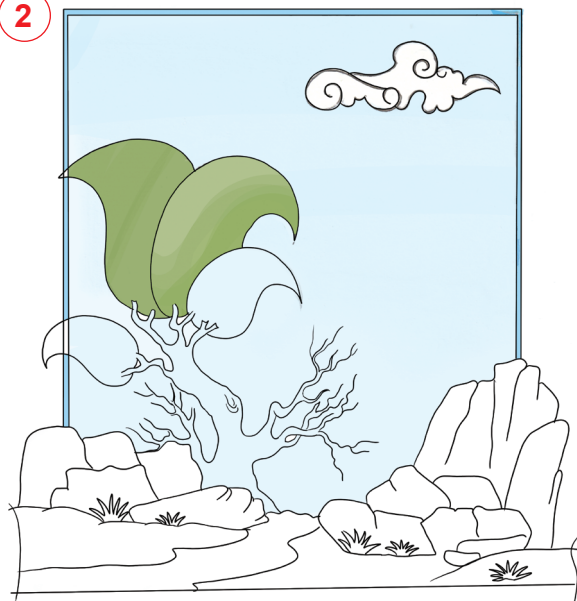
- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

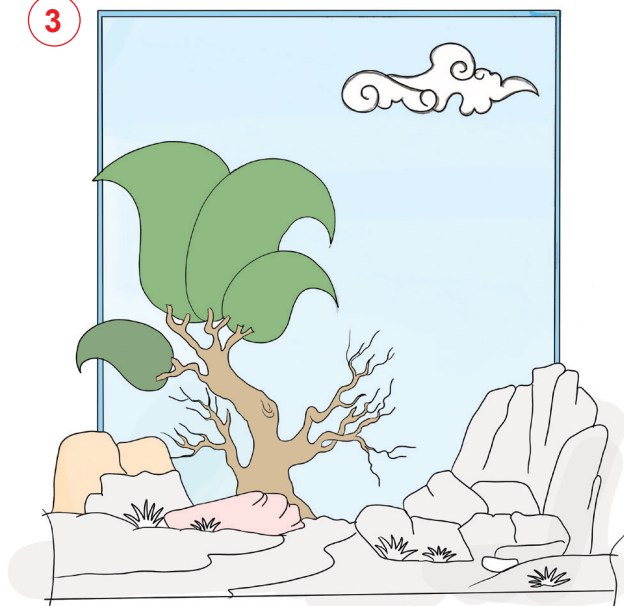
1

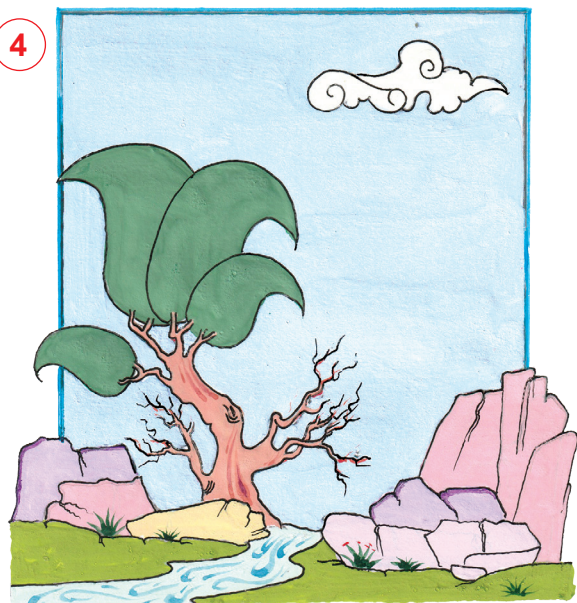
2

3

4

Ҳавола барои
манбаи видео

Дар бораи миниатюраи муосир чӣхоро медонед?

Кор кардани композитсияи миниатюраи соддаро ба охир расондан.

ЧОРЯКИ III

МАВЗӢИ 17. КОР КАРДАНИ КОМПОЗИТСИЯ ДАР МАВЗӢИ СИРК (БО УСЛУБИ ОЗОД)

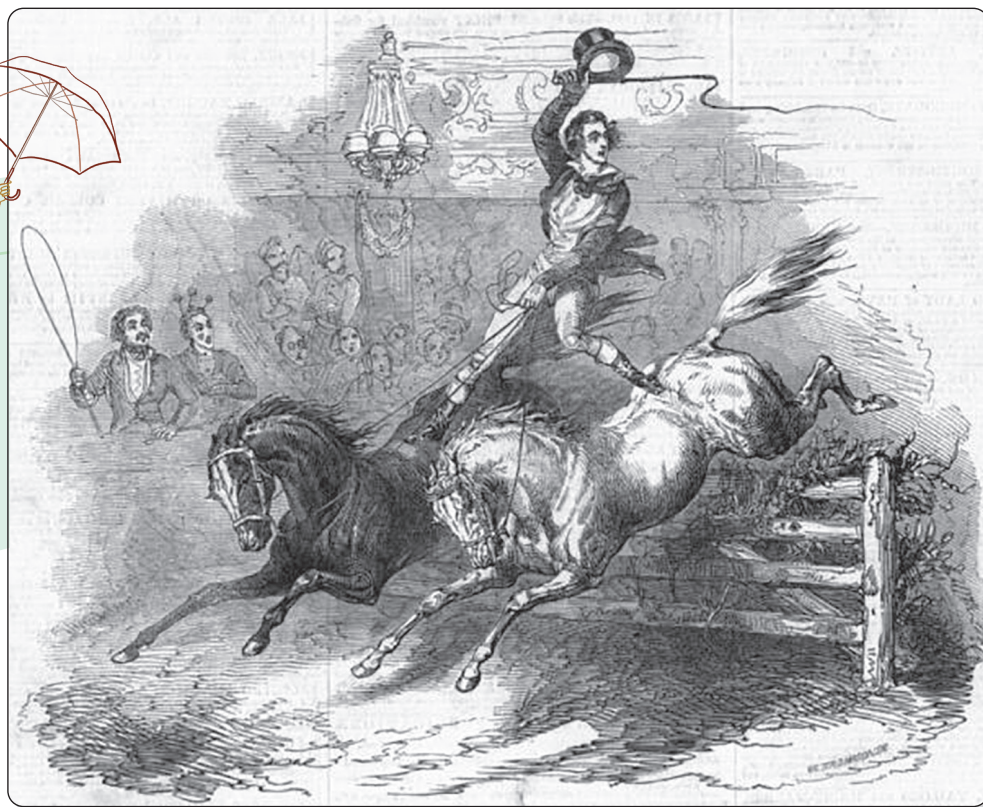
Сирк (лотинӣ “circus” – доира, ҳалқа) як намуди санъати тамошо аст. Сирк аксар вақт дар аренаи мунаввар ва бинои баланди гунбаздор ҷойгир мешавад. Дар сирк чашмбандӣ, акробатика, масҳарабозӣ ва бо ҳайвонҳои ба даст одат карда, намоишҳо нишон дода мешаванд.

Ба намудҳои санъати сирк жанрҳои акробатика, гимнастика, эквилибристика, клоунада, жонглёрӣ, гуштингирӣ, иллюзионизм, бозиҳои аспӣ, дорбозӣ, омӯзонидани ҳайвон дохил мешавад.

Аввалин сиркдар Англия соли 1768 аз ҷониби Филипп Астлей, ҷовандози англис, соҳибкор ва ихтироъкор таъсис ёфтааст. Ӯро “падари сирки муосир” номидаанд.

Филипп Астлей

Тамошоҳои аввалини сирки Филипп Астлей

Асосгузори сулолаи афсонавии Тошканбоевҳо Тошканбой Эгамбердиев моҳи март соли 1866 дар водии Фарғона таваллуд шудааст. Падари вай – Эгамбердӣ солҳои 50-уми асри XIX ба сафари ҳаҷ ба шаҳрҳои Макка ва Мадинаи Арабистони Саъудӣ рафта, айнан дар он ҷо санъати дорбозиро азхуд кардааст. Баъди ба Ватан баргаштаниаш дор қашида, ин санъатро оммабоб карда ва инкишоф дода, дар байни мардум бо номи Ҳочӣ дорбоз маъруф гашт.

Соли 2017 150-солагии сулолаи Тошканбоевҳо ба таври васеъ ҷашн гирифта шуд.

Сулолаи Тошканбоевҳо

Композитсия (лотинӣ “compositio” – сохт, якҷояшавӣ, пайвастагӣ) ҷойгиркунии қисмҳои асари бадеӣ мебошад, ки аз ҷиҳати мазмун, характер ва мақсад ба ҳам пайваस्ताанд.

Дар композитсия предметҳо аз ҷиҳати шакл ва ранг бо ҳам мувофиқ ҷойгир карда мешаванд, ки дар он ҳамоҳангӣ ва ритм мувофиқат мекунад. Дар он асари офаридашуда мукамал мебарояд.

Бинои сирки Тошканд

Масхарабоз. Сурат

Паҳлавон. Сурат

Дар санъати тасвирӣ чараёнҳо, жанрҳо, услубҳо ва техникаҳо хеле зиёданд. Масалан, реализм, абстраксионизм, пуантолизм, кубизм ва дигарон. Композитсияи офарандаатонро, бо ҳар услуб ва техника кор карда метавонед. Муҳимаш композитсияи шумо бояд дурахшон, оригинал, хуб андешидашуда ва ғояи қавӣ дошта бошад. Дар сахнаи сирк ва ё дар заминаи идҳои миллиамон бо унсурҳои иловагии сирк ва бо қаҳрамонҳояш композитсияи мураккаб меофаред. Ба вазифаи қаҳрамонони сирк бояд чеҳра ва симои ӯ мувофиқ бошад. Масалан, дар кор кардани масхарабоз онро шодон тасвир кардан лозим. Масхарабозии ӯ дар чашму чеҳра, либосҳояш ва ҳаракаташ акс ёфта, композитсияро зинда мегардонад. Дар нақшаи якуми композитсия ба тасвири қаҳрамони асосӣ эътибор дода мешавад. Қаҳрамони асосиро то ҷузъиёти хурд кор мекунанд, нақшаҳои 2 ва 3-ро аз ҷиҳати ранг ва шакл ба таври умумӣ тасвир мекунанд.

Тамошои сирк. Сурат

Илен Мейер. Сирк. Ранги раёганин

Марат Садиков. Дорбоз. Акварел

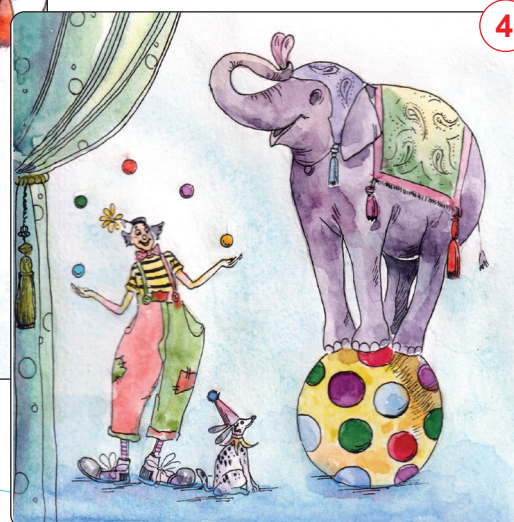
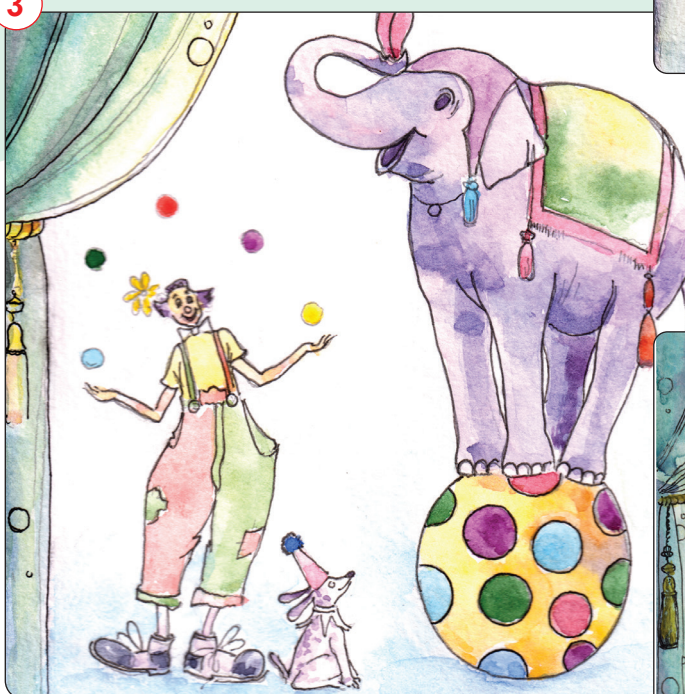
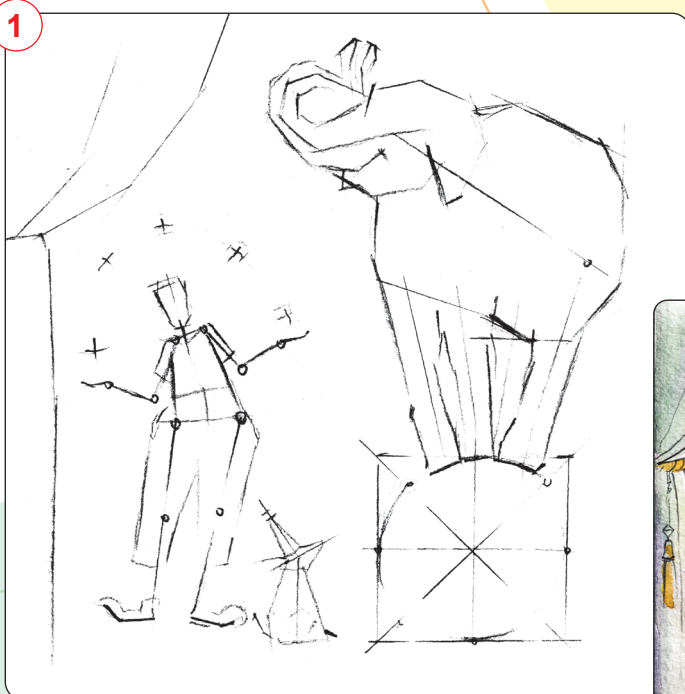
КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани композитсия дар мавзӯи сирк

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- рангҳои акварел ва гуаш;
- об;
- палитра;
- мӯйқалами махсус.

1. Композитсия чист?
2. Дар бораи санъати сирки ўзбек гуфта диҳед?
3. Кадом рассомро медонед, ки дар мавзӯи сирк асарҳои композитсионӣ офаридаанд?

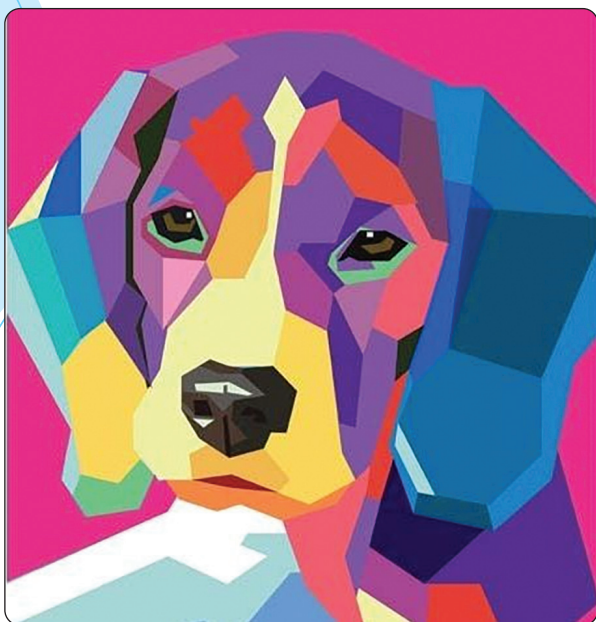

Қор кардани композитсияи ҳамачониба дар мавзӯи сирк (бо услуби озод).

МАВЗҶИ 18. ҚОР ҚАРДАНИ ТАСВИРИ ҲАЙВОНОТ БО УСЛУБИ POP ART

Pop art як равијест, ки дар санъати тасвирии Аврупои Ҷарбӣ ва ИМА дар охири солҳои 1950-ум ва 1960-ум ба вуҷуд омадааст. Дар услуби Pop art тасвирҳои банан, қуттии консерва ё ин ки расми ҳайвонот, сарфи назар ҳама дурахшон, рангоранг, ифоданок ва соҳиби характери шодонӣ мешаванд. Барои ҳамин иҷрои ин услуб ба ҳама писанд меояд.

Намунаҳо аз расмҳои бо услуби Pop art кашидашуда

КОРИ АМАЛӢ

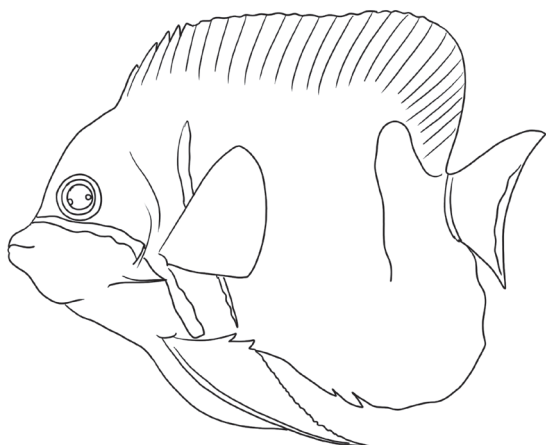
Бо услуби Pop art кор кардани яке аз ҳайвоноти хонагӣ ё ёбой бо истифода аз ранги гуаш ё акварел

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

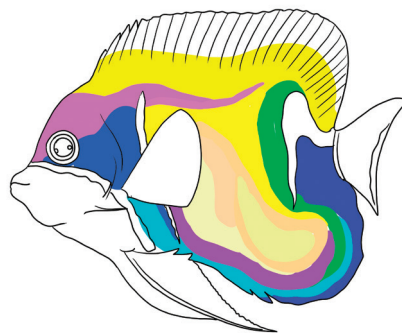
- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- рангҳои акварел ва гуаш;
- об;
- палитра;
- мӯйқалами махсус.

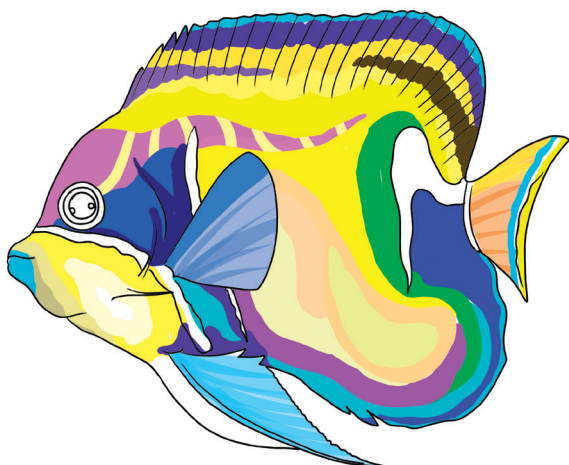
1

2

3

4

1. Pop art дар кучо пайдо шудааст?
2. Дар бораи услуби санъати Pop art чӣ фикр доред?

Тасвири яке аз ҳайвоноти хонагӣ ё ваҳширо ба охир расондан.

МАВЗӢИ 19. СОХТАНИ МОДЕЛИ КОМПОЗИТСИЯИ АБСТРАКТӢ

Абстраксия (лотинӣ “abstractio” – парешон, ҷудокунӣ, истисно намудан) – номаълум, мафҳумест, ки бо ғояҳои ҳаёлии алоқаманд аст.

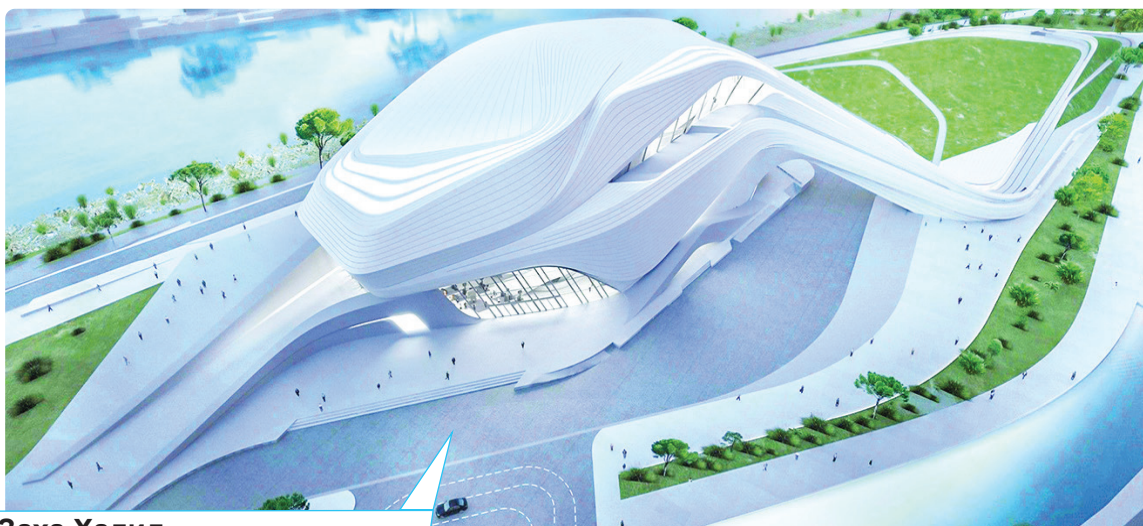
Модел – лоиҳаи ҳомакӣ. Дар меъморӣ иншооти лоиҳашуда ё мавҷуд, ансамбл, нусхаи тайёркардашудаи ҳаҷман хурди маҷмӯаи меъморӣ мебошад. Дар соҳаҳои архитектура ва интерьер модел муҳим ҳисобида мешавад.

Барои офаридани лоиҳаи модели хуб маводҳо ва воситаҳои истифодашавандаи баландсифатро интихоб кардан лозим. Дар моделсозӣ маводҳо ба ду гурӯҳ тақсим мешаванд: асосӣ ва ёрирасон.

Ба маводҳои асосӣ қоғаз, картон, пенопласт ва пластмаса дохил мешаванд. Дарахтони махсуси сохташуда, чароғҳо, одамон, курсиҳо, мошинҳо, газон ва ғайраҳо ба маводи ёрирасон дохил мешаванд.

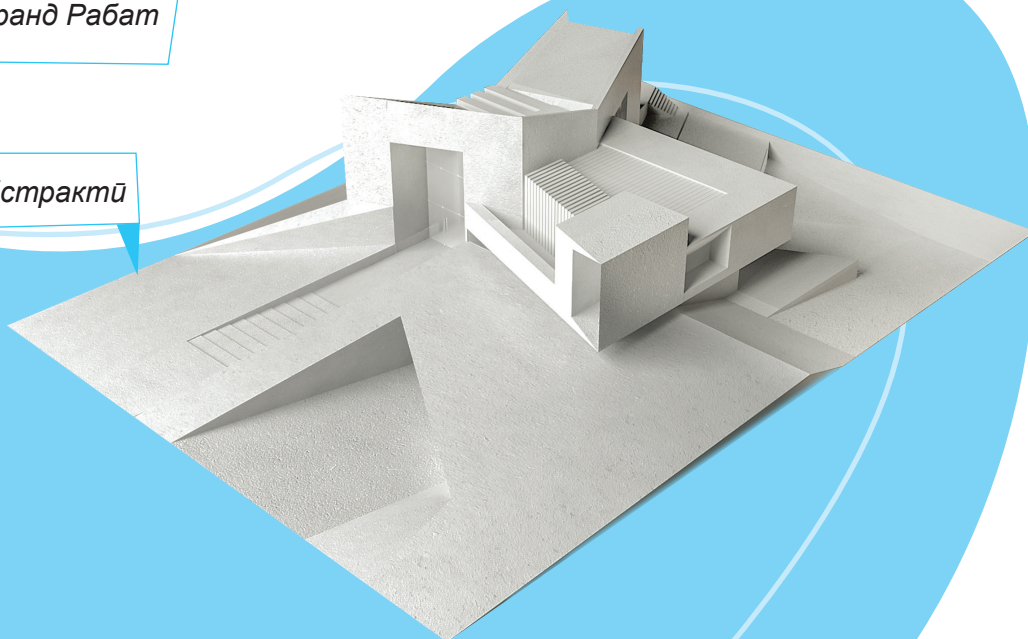
Мо дар дарс қоғази ғафси саҳт ё картонро истифода мебарем.

Моделҳои абстрактӣ моделест, ки бо истифода аз тасаввур ва тафаккури ноанъанавӣ сохта шудааст. Масалан, мо метавонем биноҳои муосири Заҳа Ҳадида ба моделҳои абстрактӣ мисол оварем.

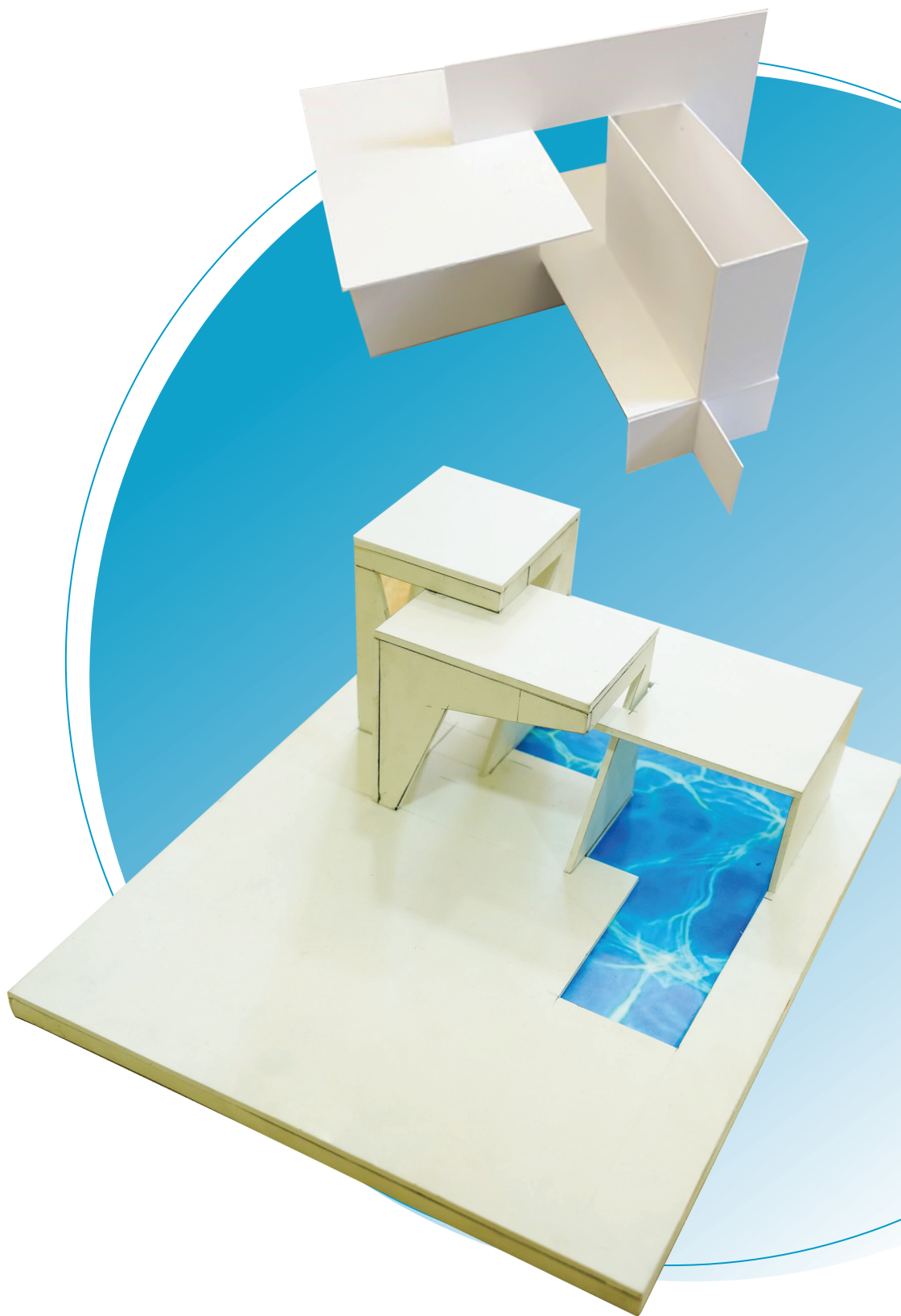

Заҳа Ҳадида.
Лоиҳаи театри Гранд Рабат

Моделҳои биноҳои абстрактӣ

Лоиҳаҳои макети абстракти содда

Давлат Ҷабборов. Модели абстрактӣ. Картон

КОРИ АМАЛӢ

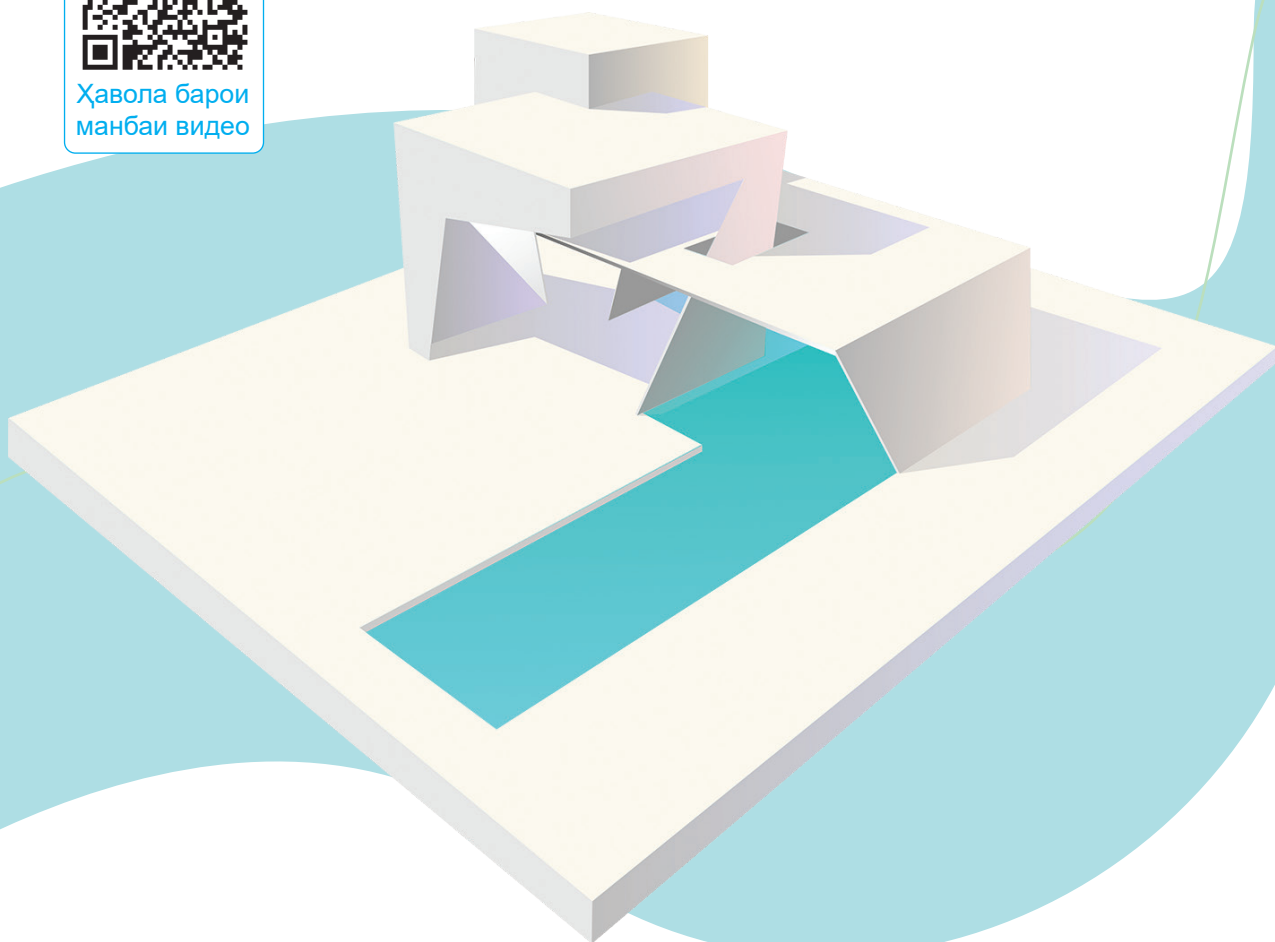
Кор кардани модели композитсияи абстрактӣ

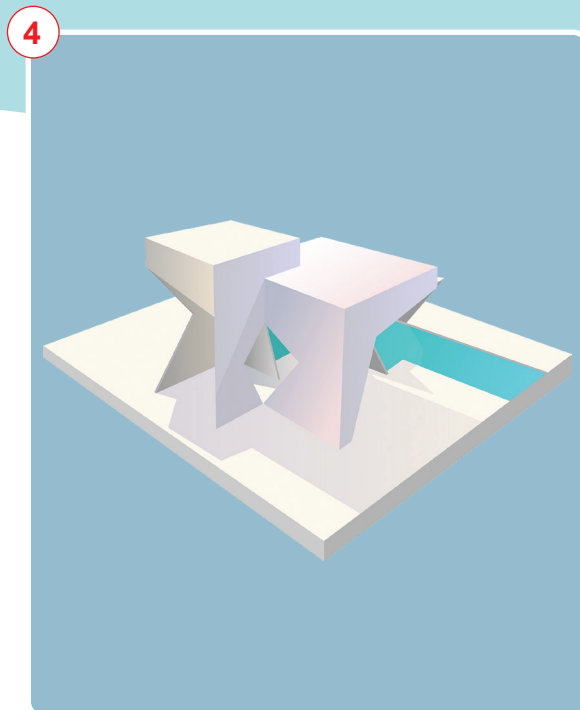
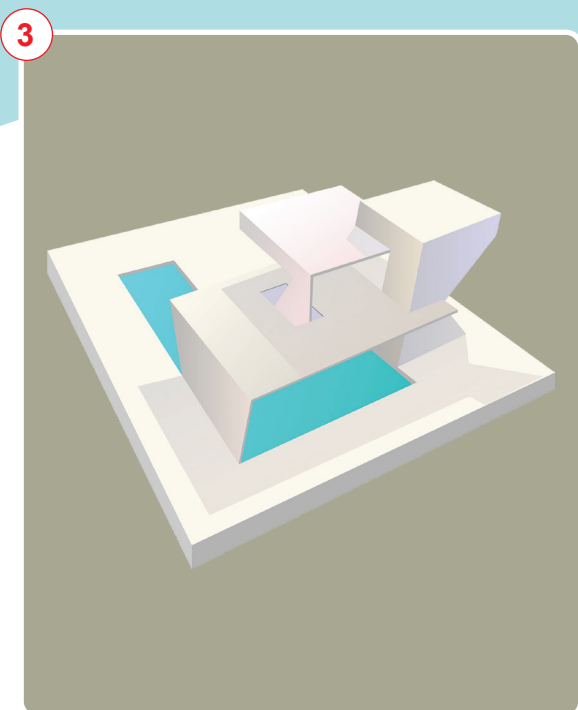
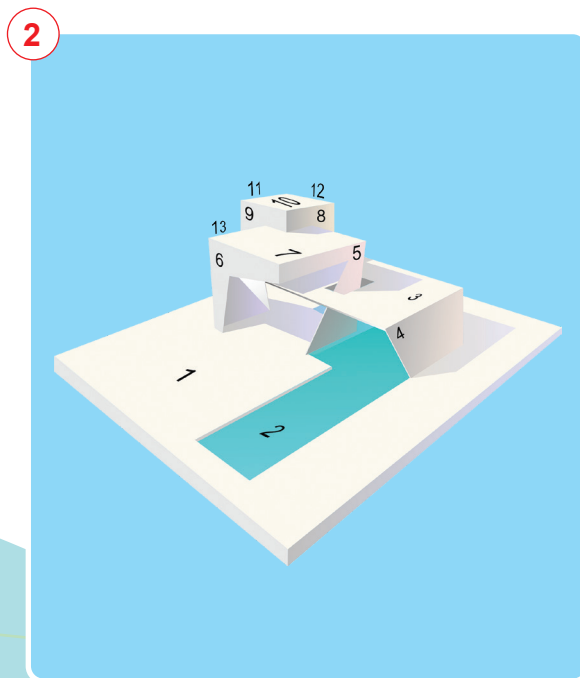
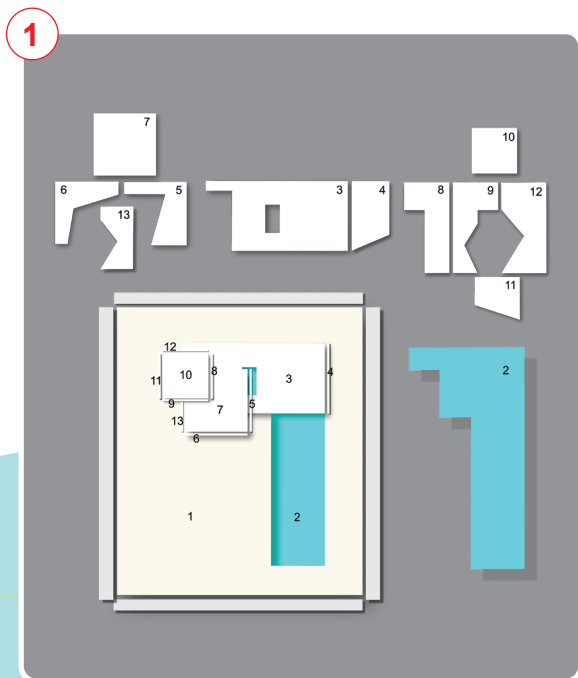
Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- картон;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- хаткашак;
- сиркул;
- корди махсус;
- ширеш.

Ҳавола барои
манбаи видео

1. Модел чист?
2. Миқёси модел гуфта чиро мефаҳмед?
3. Барои сохтани модел чӣ гуна маводҳо зарур аст?

Кор кардани модели композитсияи абстрактиро ба охир расондан.

МАВЗӢИ 20. КОР КАРДАНИ РАСМ БО УСЛУБИ 3D

Дар айнаи замон, тасвирҳои 3D хеле машхур гаштаанд. Онҳоро граффити (хонаҳо ва дар деворҳои биноҳои дигар) ва дар расмҳои шабакаҳои иҷтимоӣ дида намон мумкин аст.

Тасвирҳои андозааш 3D дар асри XVI пайдо шудааст. Рассомони асримиёнагӣ ба деворҳо ва роҳравҳо бо бӯр расм кор мекарданд ва баъдтар ҳокимиятҳои шаҳрҳои бисёр чунин эҷодкориҳо ҳавасманд намудан оғоз карданд. Мақсад – ҷалби ҳарчи бештари сайёҳон ва пур кардани буҷаи шаҳр буд. Меҳру муҳаббат ба санъати кӯча дар байни мардум то имрӯз боқӣ мондааст. Пайдоиши компютерҳо санъати 3D-ро боз ҳам инкишоф дод.

**Николай Арндт. Тасвири
3D-и ба асфалт коркардшуда**

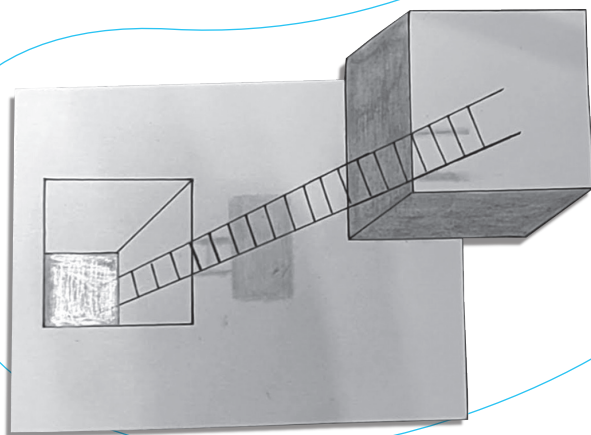
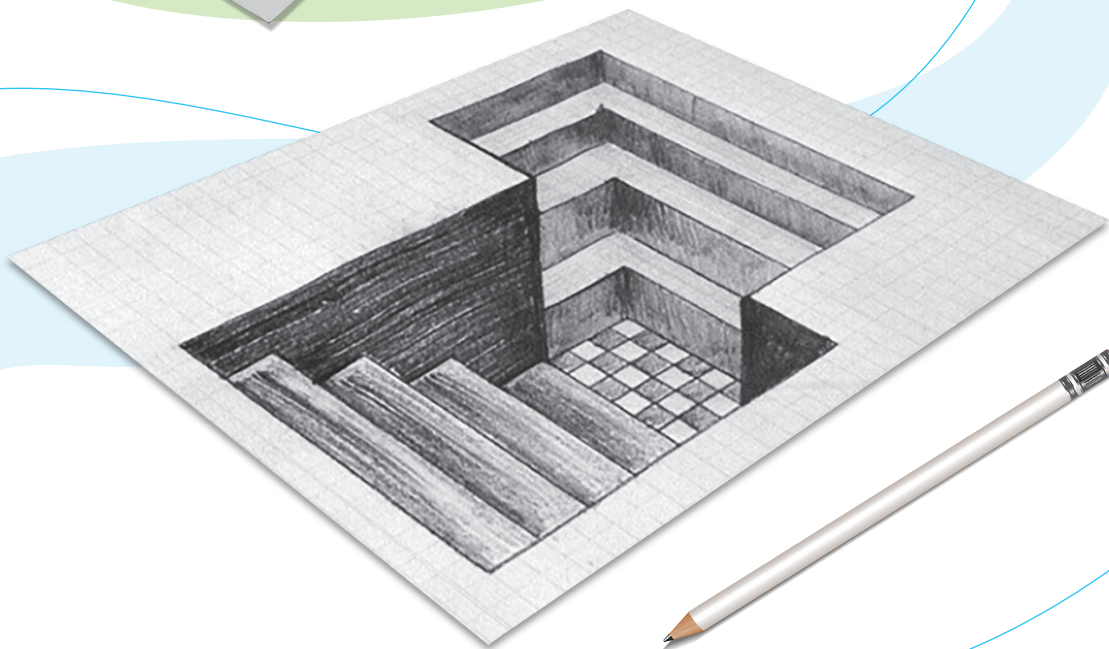
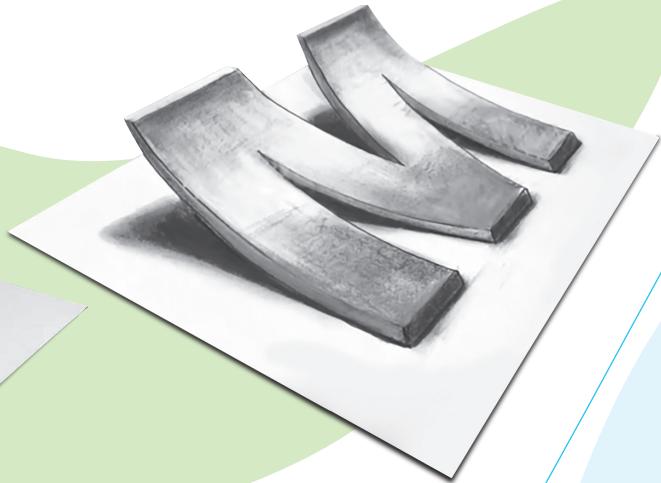
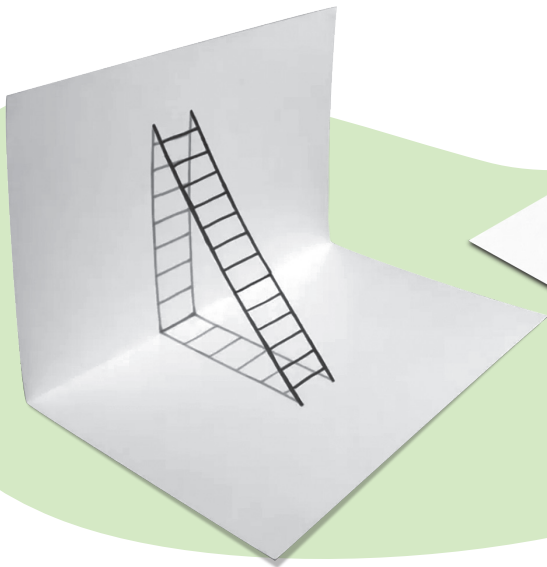
**Леона Кира. Тасвири
3D-и ба асфалт коркардшуда**

**Карлос Алберто.
Тасвири 3D-и ба
девор коркардшуда**

Бо ёрии ҳаҷм шумо метавонед эффекти ҳаёлии 3D-ро эҷод кунед. Ҳаҷмҳои тасвиршаванда асосан ба хусусиятҳои сояҳо вобастаанд.

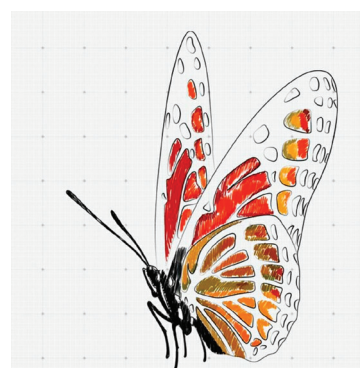
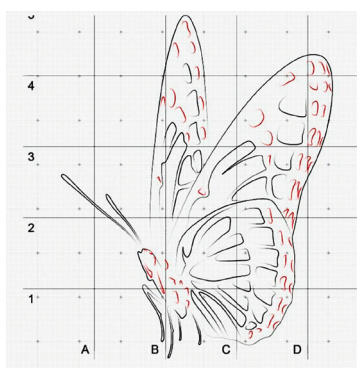
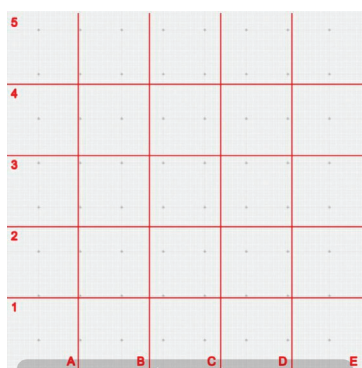

КОРИ АМАЛӢ

Бо услуби 3D тасвир намудани расми шабпарак
бо қаламҳои гуногун ёки ручкаҳо

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

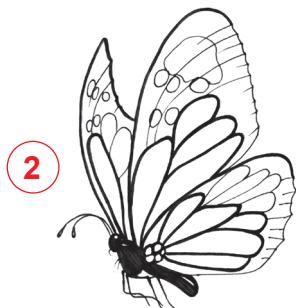
- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- ручка;
- қаламҳои ранга.

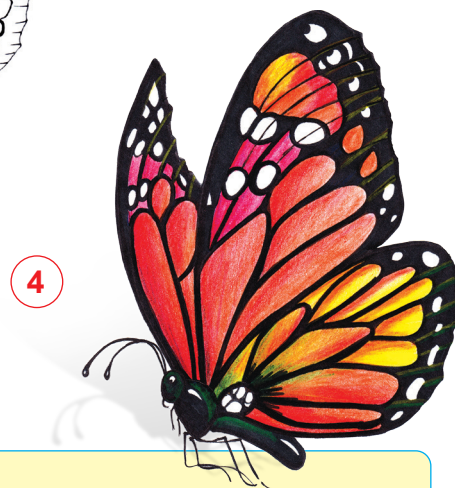
1

3

2

4

1. Тасвири 3D кай пайдо шудааст?
2. Дар бораи санҷати тасвири ва тасвири андозадори 3D чӣ фикр доред?

Тасвири шабпаракро бо услуби 3D ба охир расондан.

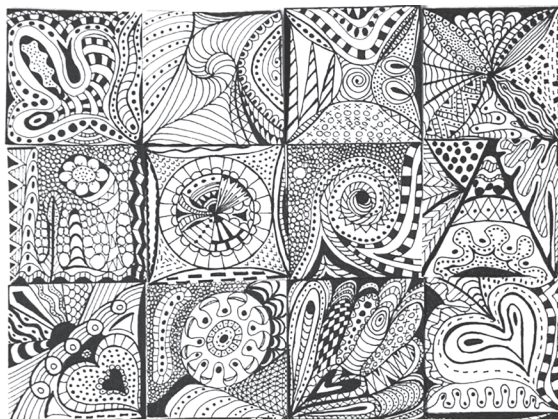
МАВЗҶИ 21. КОР КАРДАНИ РАСМ БО УСЛУБИ “ZENTANGLE” ВА “DOODLING”

“Zentangle” – як намуди нави санъат аст, ки дар як вақт якчанд самтҳоро муттаҳид мекунад, эҷодкорӣ, медитатсия, завқ бурдан ва ба сифати кори мустақил, офаридани услубҳои тасвирҳои оригиналӣ дар асоси нақш мебошад.

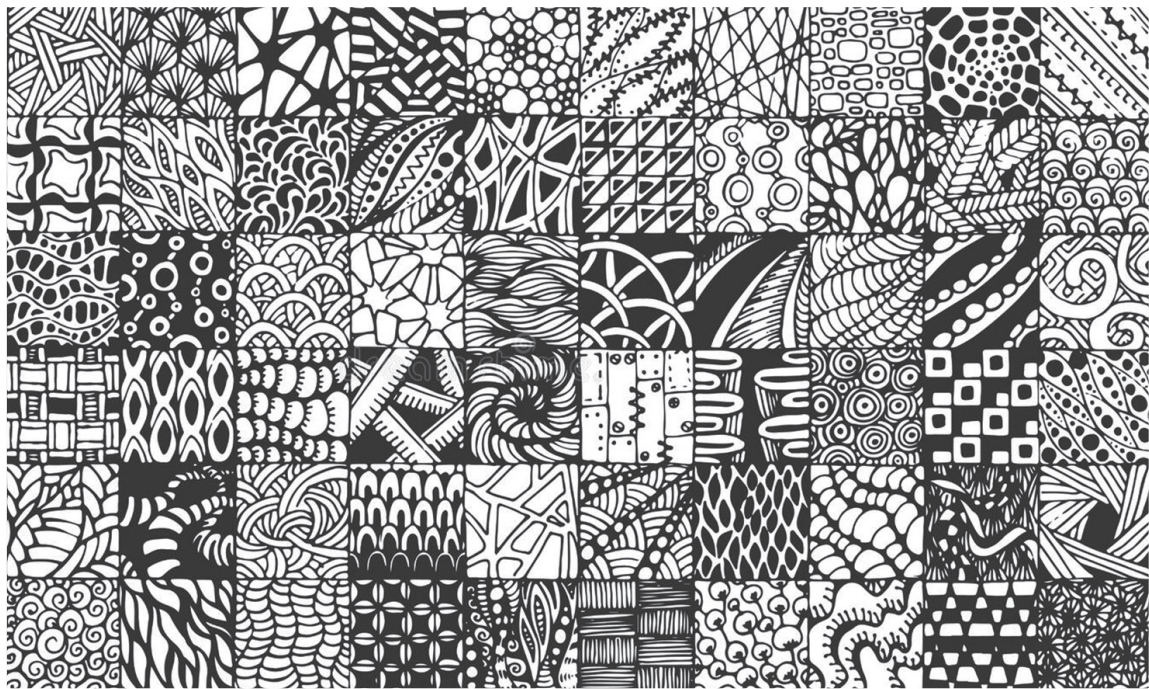
Услуби “Zentangle” аз такроршавии нақшҳо иборат аст. Бисёр нақшҳоро дар як расм муттаҳид кардан мумкин аст ва ҳуди техника хеле озод ва интуитив аст. Ҳатто агар шумо маҳорати rassomӣ надошта бошед ҳам, бо истифода аз техникаи “Zentangle” ба осонӣ асарҳои беназир ва хеле ҷолиб офарида метавонед.

“Zentangle” дар соли 2006 расман ҳамчун як намуди санъат ба қайд гирифта шуд. Муассисони он Рик Робертс ва Мария Томас мебошанд.

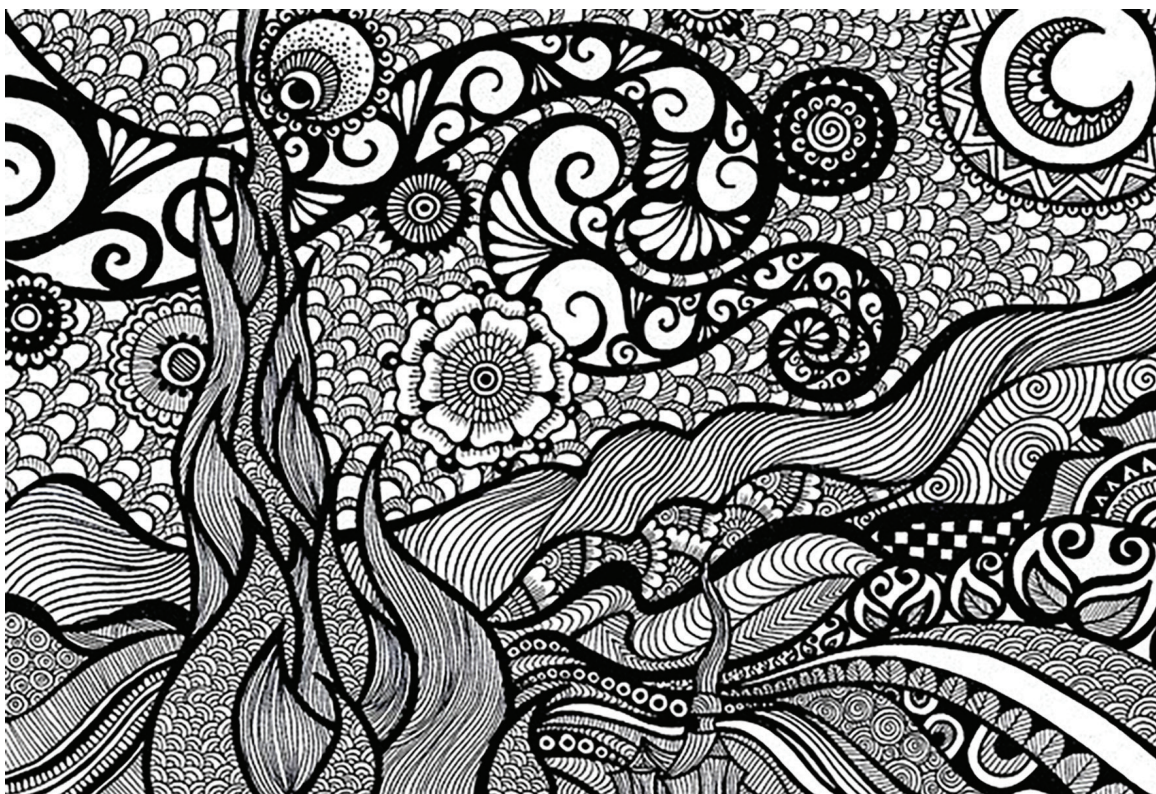
“Zentangle”-и классикӣ ҳамеша ба қоғази сафеди квадрати паҳлӯҳояш 8,9 см буда, бо ранги сиёҳ кашида мешавад. Бо ҳама гуна қоғаз ва қалами қулайи мувофиқи худ эҷод карданро шурӯъ карданатон мумкин аст.

Услуби “Zentangle” ва “Doodling”

Нақшҳои бо услуби “Zentangle” коркардшуда

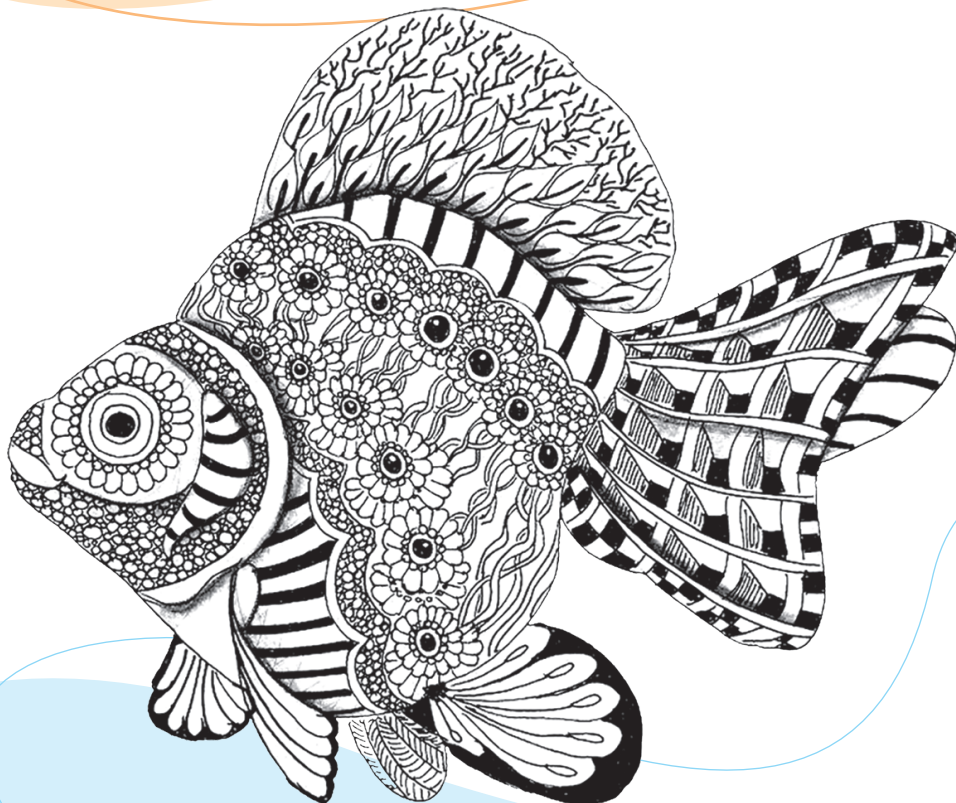
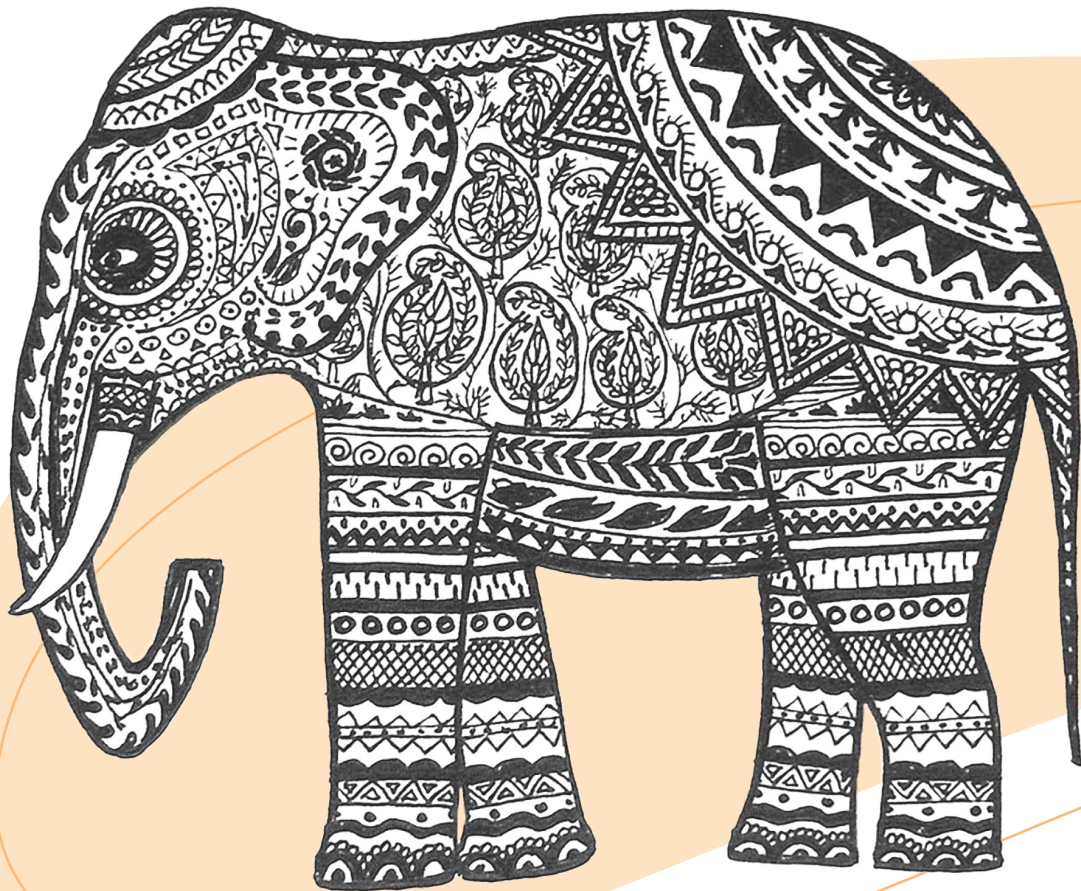
“Doodling” (англисӣ “doodle” – нақша) ин – як намуди санъати муосир ва услуби расмкашии қулай ҳатто бар одамоне, ки қобилияти рассомӣ надоранд.

Услуби мазкур, ки дар он асарҳои санъатӣ асосан аз доираҳои оддӣ сохта мешаванд, дар дунё мухлисони зиёд доранд. Бо воситаи кор кардан дар “Doodling” малакаҳои офаридани композитсия ташаккул меёбад.

Расмҳои бо услуби “Doodling” коркардшуда

Ҳавола барои
манбаи видео

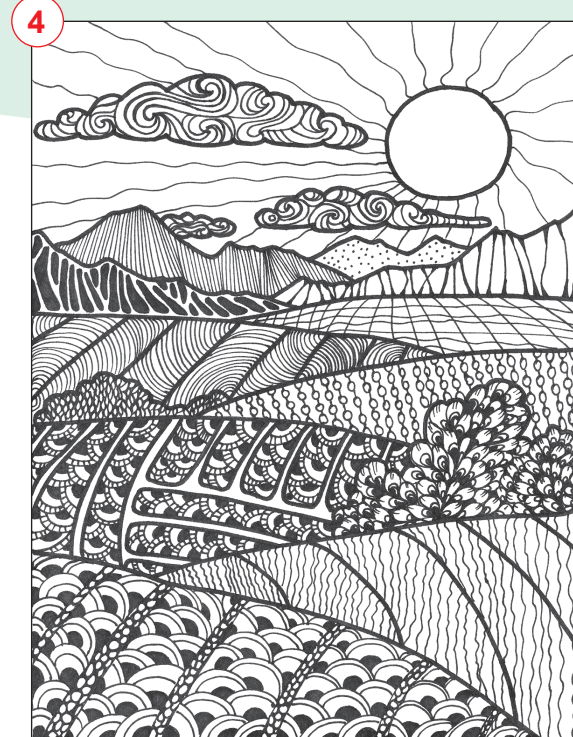
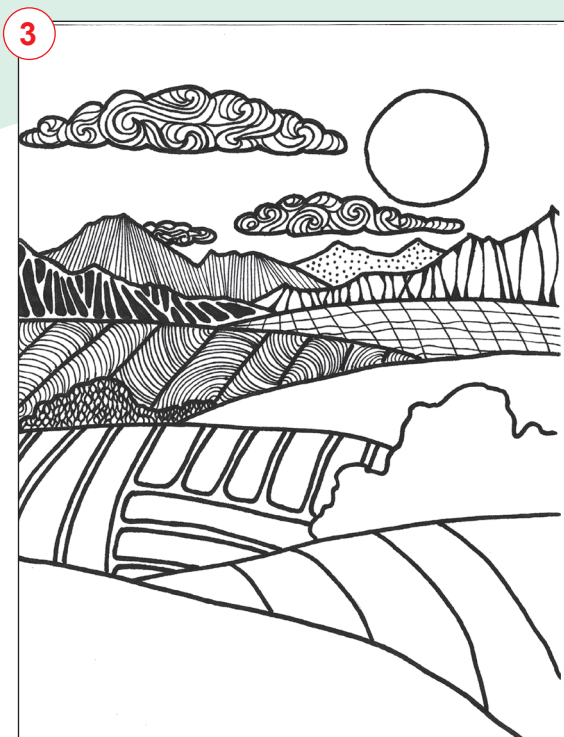
КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани расм бо услуби “Zentangle”

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- ручкаи сиёҳ;
- фломастер.

1. Услуби “Zentangle” кай пайдо шудааст?
2. Асосгузори услуби “Zentangle” ва “Doodling” кихоянд?
3. Дар бораи услуби “Zentangle” ва “Doodling” чӣ гуна фикр доред.

Расми бо услуби “Zentangle”-ро ба охир расондан.

МАВЗЎИ 22. КОР КАРДАНИ ТАСВИР БО УСЛУБИ МОЗАИКА

Мозаика (франсавӣ “masaique” – ба музаҳо баҳшида шудааст) – тасвир, нақш аз пораҳои ашёи хоми якхела ё гуногун (кошин, санг, чӯб, мрамор, металл, ва монанди инҳо) сохта шудааст. Яке аз намудҳои асосии санъати ороишии маҳобатнок (монументалӣ) мебошад. Он асосан дар ороиши биноҳо, асарҳои санъати амалӣ, дар офаридани асарҳои дастгоҳи истифода мешавад.

*Композитсияи коркардшуда ба девори музейи санъати амалии давлатии
Ўзбекистон. Мозаика*

*Композитсияи коркардшудаи мурғи афсонавӣ ба пештоқи мадрасаи
Нодир Девон Бегӣ. Мозаика*

Барои коркарди тасвири тўтӣ бо услуби мозаика, аввал расми тўтиро кашида, кунҷҳои гуногундошта ё бо роҳи ҳосил кардани шаклҳои хати қачи пайваст, ранг кардан тавсия дода мешавад. Ин чараён имкон медиҳад, ки қисмҳои мозаика дар тасвири тўтӣ зебо ҷойгир карда шаванд. Барои қисмҳои мозаикаро тайёр намудан, мо аз маҷаллаҳои рангаи нодаркор, каталогҳо ва монанди инҳо, порчаҳои қоғазҳои гуногунрангро дар асоси рангҳои тасвири тўтӣ ҷамъ меорем. Қисмҳои шаклҳои рангаи тўтиро бурида, ба тасвир бо ёрии ширеш мечаспонем.

Питер Паул Рубенс. Тўтӣ

КОРИ АМАЛӢ

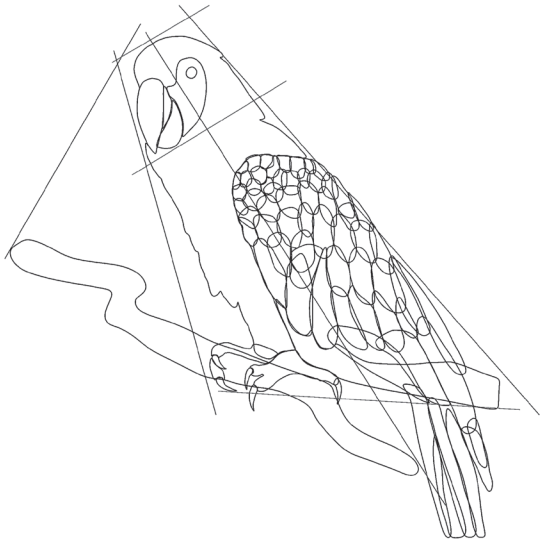
Кор кардани тасвири тӯтӣ бо услуби мозаика

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

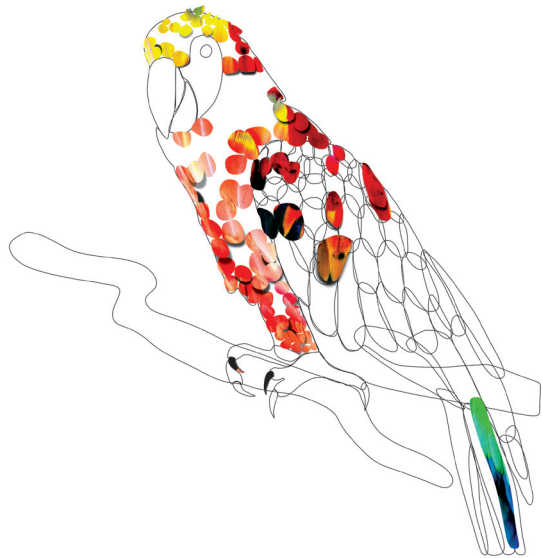
- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- ранги акварел ё гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра;
- коғазҳои ранга, рӯзномаҳо ва маҷаллаҳо;
- қайчӣ;
- ширеш.

1

2

3

4

1. Мозаика чист?
2. Аз рассомони дар жанри мозаика эҷод карда кихоро медонед?
3. Фарқи мозаика аз аппликатсия дар чист?

Тасвири тўтиро бо услуби мозаика кор карда ба охир расондан.

МАВЗӢИ 23. СОХТАНИ ОБРАЗҲОИ ФАНТАСТИКӢ АЗ МАВОДҲОИ ГУНОГУН

Ҳайкалтарошии муосир мисли тамоми санъатҳои муосир ривоч ёфта истодааст. Имрӯз дар ҳайкалтарошӣ маводҳои гуногун истифода мешаванд. Ба инҳо гил, гипс, пластилин, ҷӯб, шиша, мрамор, санг, металлҳои гуногун ва маҳсулотҳои дуюминдараҷа дохил мешаванд.

Ба ҳайкалтарошии модернӣ кубизм, абстраксияи геометрӣ, де стил, суперматизм, конструктивизм, дадаизм, сюрреализм, футуризм, экспрессионизм, Pop art, минимализм, постминимализм, ланд арт, санъати концептуалӣ ва ғайраҳо дохил мешаванд.

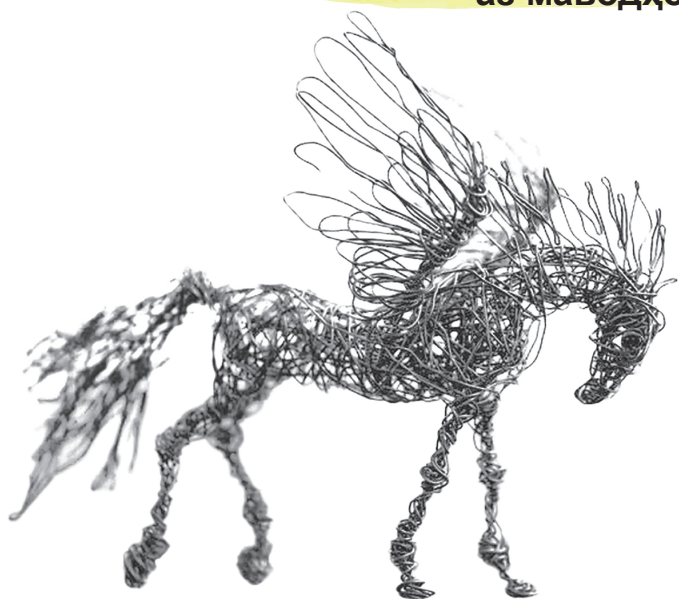
Шумо дар бораи аспҳои болдори парвозкунанда афсонаҳои зиёде медонед, бо онҳо дар асарҳои бадеӣ, инчунин дар филмҳо дучор омадаед. Ё ҳамчун рамзи некӣ ба одамон ёрӣ мерасонад, нотавазонаро ҳифз мекунад, дар роҳи адолат мубориза мебарад. Дар ҳаёт набудани чунин мавҷудотро хуб донед ҳам, расми онро дар намудҳои гуногун кашидан ва сохтан ҳаракат мекунад. Дар асоси тасаввуроти худ симои ёро таҷассум мекунад. Биед, дар дарси имрӯза аз пластилин ё маҳсулотҳои дуюминдараҷаи дар хонаамон буда тасвири аспи болдори парвозкунандаро сохта мебинем.

Ҳавола барои
манбаи видео

Расми аспи парвозкунанда

**Ҳайкалҳои сохташудаи аспи парвозкунанда
аз маводҳои гуногун**

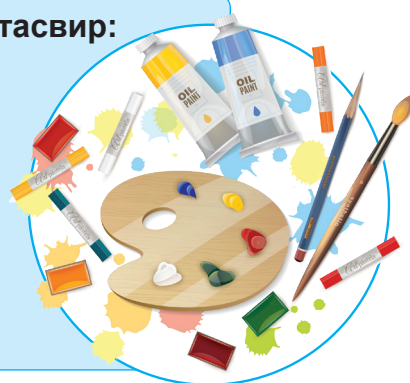

КОРИ АМАЛӢ

Сохтани образҳои афсонавӣ аз маҳсулотҳои дуюминдараҷа

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- сими чандирии ғафсиаш гуногун;
- гипс ёки пойгоҳи чӯбӣ;
- пластилин;
- асбобҳо барои сохтани ҳайкал.

1

2

3

4

1. Маҳсулоти дуюминдараҷа гуфта чиро мефаҳмед?
2. Дар бораи образҳои фантастикӣ нақл кунед.
3. Аз ҳайкалтараҷони ҳозиразамон кихоро медонед?

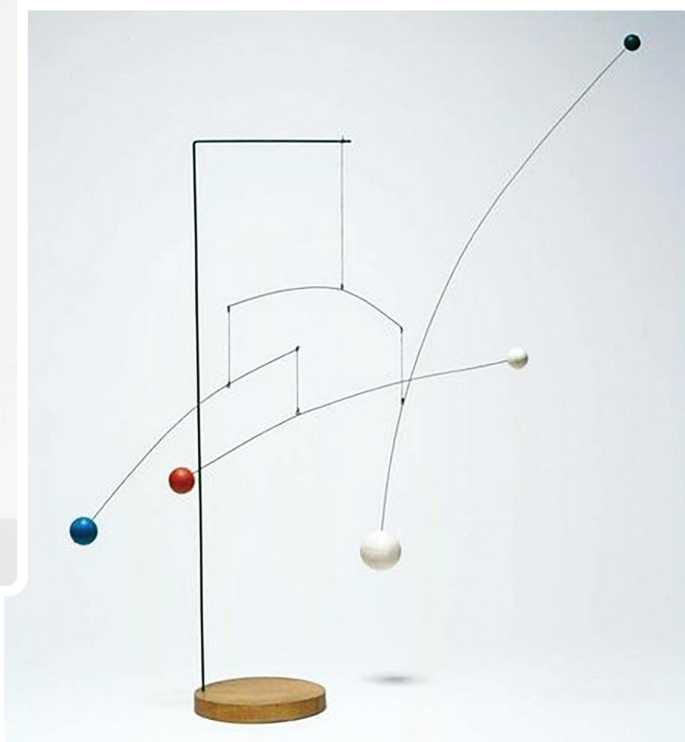

Сохтани образҳои фантастикӣ аз маводҳои гуногун.

МАВЗЌИ 24. СОХТАНИ ҲАЙКАЛИ КИНЕТИКӢ БО ИСТИФОДА АЗ МАВОДҲО ВА ТЕХНИКАҲОИ ГУНОГУН

Санъати кинетикӣ, кинетикизм (юнонӣ “kinetikos” – ба ҳаракат оваранда) як намуди санъати муосири бо эффеҲтҳои ҳаракаткунанда сохташаванда мебошад. Дар натиҷаи пешрафти соҳаи техника одам кӯшиш мекунад, ки шакли нави ифодаи бадеиро кашф намояд.

Рассомон ва ҳайкалталошони муосир аз доираи мафҳуми маълуми “санъати тасвирӣ” кайҳо берун баромадаанд. Онҳо ҳамчун ихтироъкорони ҳақиқӣ як самти алоҳидаи бадеиро бо номи “санъати кинетикӣ” эҷод карданд. Кинетизм ба ғояи оддӣ асос ёфтааст. Дар зери таъсири шамол, нур ва ҳаракат дар пеши назари тамошобин ба маънои том ба дараҷаи “зиндашавӣ” объекти санъатиро офаридан мумкин аст. Имрӯзҳо ҳайкалҳои ҳайратовари мукаммали кинетикӣ мавҷуданд.

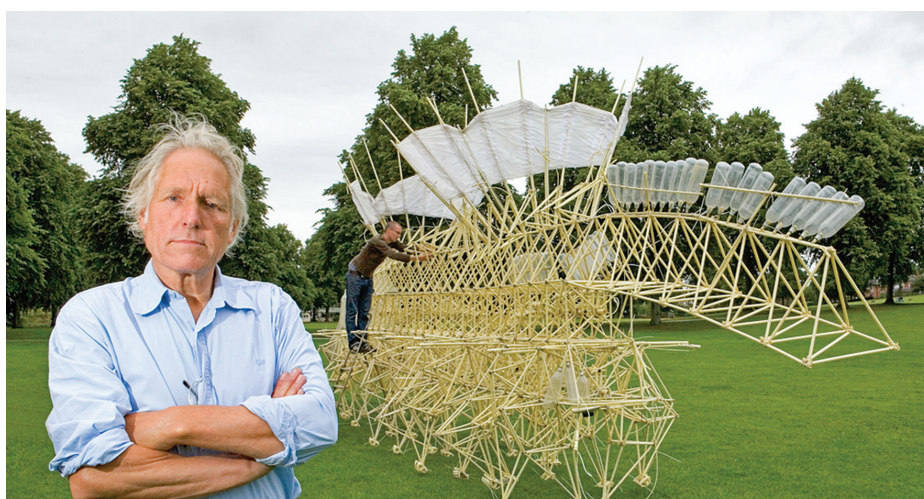

Ҳавола барои
манбаи видео

Рассоми ҳуландӣ Тео Янсен асари беназири санъатро эҷод кард, ки бо шамолҳо ба ҳаракат медарояд. Дар саросари пляжҳои регӣ махлуқоти ҳаёлии андозааш калон озодона сайр мекунад. Ин боиси завқ ва тааҷҷуби пурраи тамошобинони сеҳргардида мешавад. Ин қаҳрамонҳо аз асари фантастикӣ баромада, гӯе дар байни одамон зиндагӣ доранд.

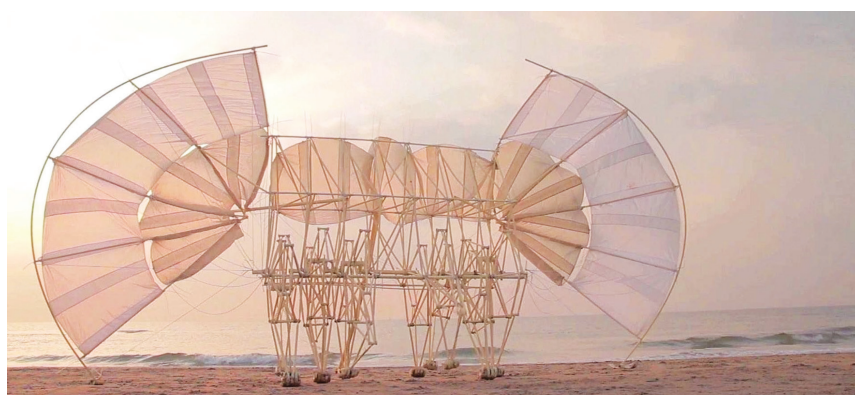

Анимарй. Ҳайкали кинетикӣ

Тео Янсен

Тео Янсен rassom ва ҳайкалтароши кинетикӣ ҳуланд аст. Вай бо ҳайкалҳои махсуси кинетикӣ худ, ки скелетҳои ҳайвонотро ба ёд меоварад, дар пляжҳои регӣ дар зери таъсири шамол ҳаракат карда метавонад, машҳур аст. Янсен ин ҳайкалҳоро "ҳайвонот", "маҳлуқот", "шаклҳои ҳаёти сунъӣ" меномад.

Страндбеест. Ҳайкали кинетикӣ

Ҳавола барои
манбаи видео

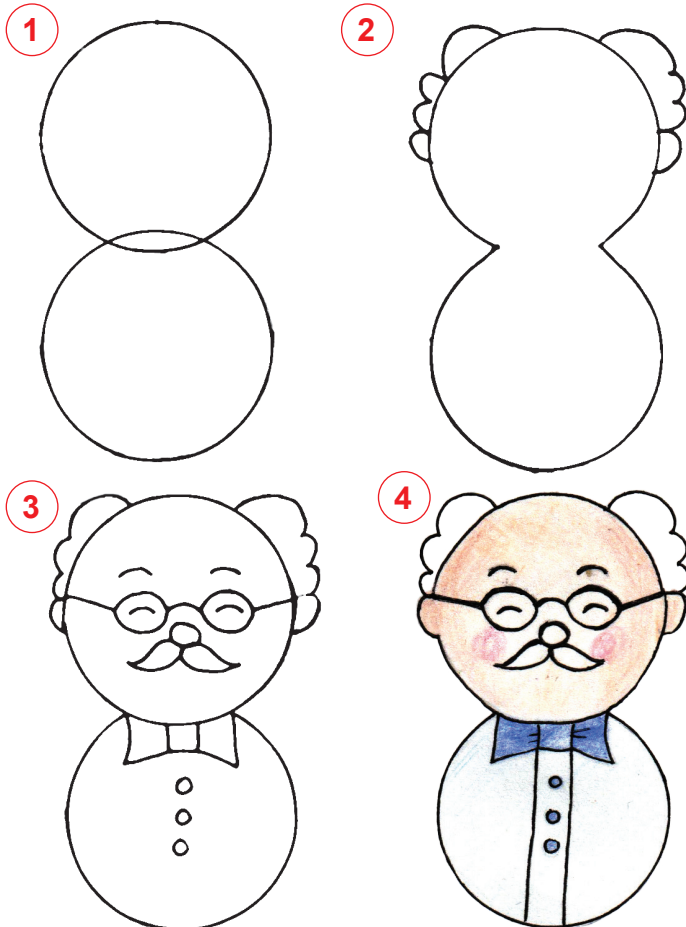
КОРИ АМАЛӢ

Сохтани ҳайкали кинетикӣ бо истифода аз маводҳо ва техникаҳои гуногун

Барои сохтани ҳайкалчаи оддии кинетикӣ мо қоғази картонро гирифта, онро ба ду қисми баробар қат мекунем. Бо истифода аз сарпӯши зарфи пластикӣ ду доира мекашем. Дар доираҳо тасвири одамчаҳоро кашида ранг мекунем. Аз қоғаз расмро бурида мегирем, дуто шакли одам ҳосил мешавад. Ба дохили сарпӯш бештар аз нисф пластилинро зич карда ҷойгир мекунем. Бо ёрии ширеш тасвири одамчаро ба пеш ва пушти сарпӯш мепайвандем. Ҳайкалчаи кинетикӣ мо омода аст, мо метавонем онро ба рӯи миз гузошта, ба ҳаракат оварем.

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- қоғази картон;
- сарпӯши зарфи пластикӣ;
- фломастер;
- акварел;
- мўйқалами маҳсус;
- об;
- палитра;
- ширеш;
- пластилин.

1. Кинетика чист?
2. Дар ҳайкалтаҷрошӣ кадом намудҳои ҳайкали кинетикӣ мебошанд?
3. Дар бораи ҳайкалтаҷрошӣ кинетикӣ чӣ фикр доред?

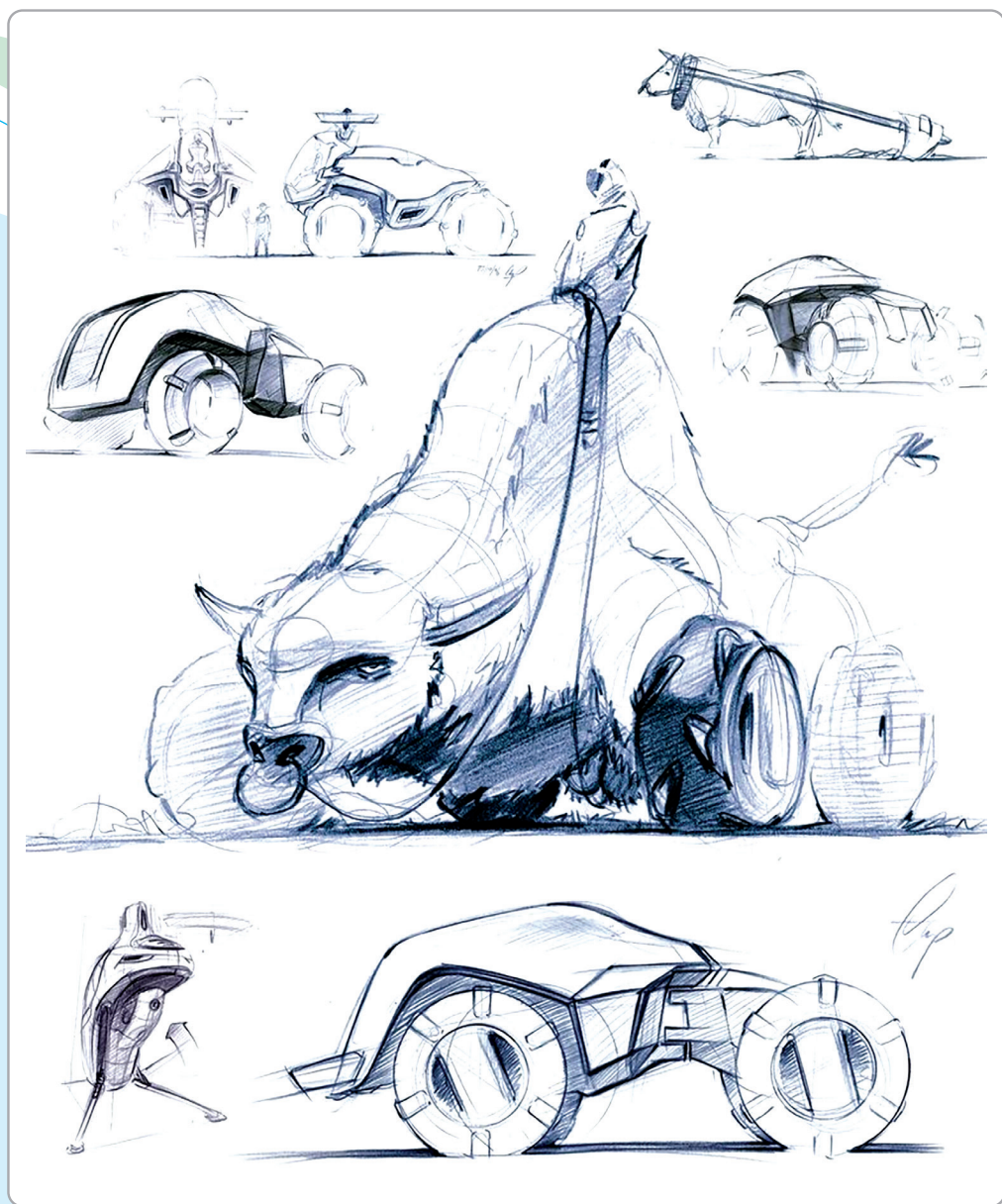

Сохтани ҳайкали кинетикӣ содда.

МАВЗҶИ 26. БО УСЛУБИ СТИЛИЗАТСИЯ СОХТАНИ ҲАЙКАЛ БО ИСТИФОДА АЗ МАВОДҲОИ ГУНОГУН

Стилизатсия (услуб) ин офаридани шаклу тимсолҳои бадеӣ аз табиат бидуни нест кардани мазмуни предмети воқеӣ мебошад. Стилизатсия дар тамоми самтҳои санъат мавҷуд буда, аз ҷиҳати мақсад ва вазифаи худ ниҳоят мафҳуми васеъ аст. Дар санъати тасвирӣ ва ҷайкалтарошӣ васеъ истифода мешавад.

Дар ҷайкалтарошӣ шакли умумии наботот, ҷонварон ва ашёи гуногуни дар табиат мавҷуд бударо гирифта, аз он мазмуни нав, шакл ва услуби офаридани асари санъатӣ ташаккул ёфтааст. Зарфҳои маишӣ, ки шакли паррандаро ба хотир меоранд, ашёҳои гуногун, ки шакли мошинро ба хотир меоранд, ё ҷайкалҳои абстрактивӣ ки шаклҳои ҳайвонотро ба хотир меоранд ба стилизатсия мисол шуда метавонанд.

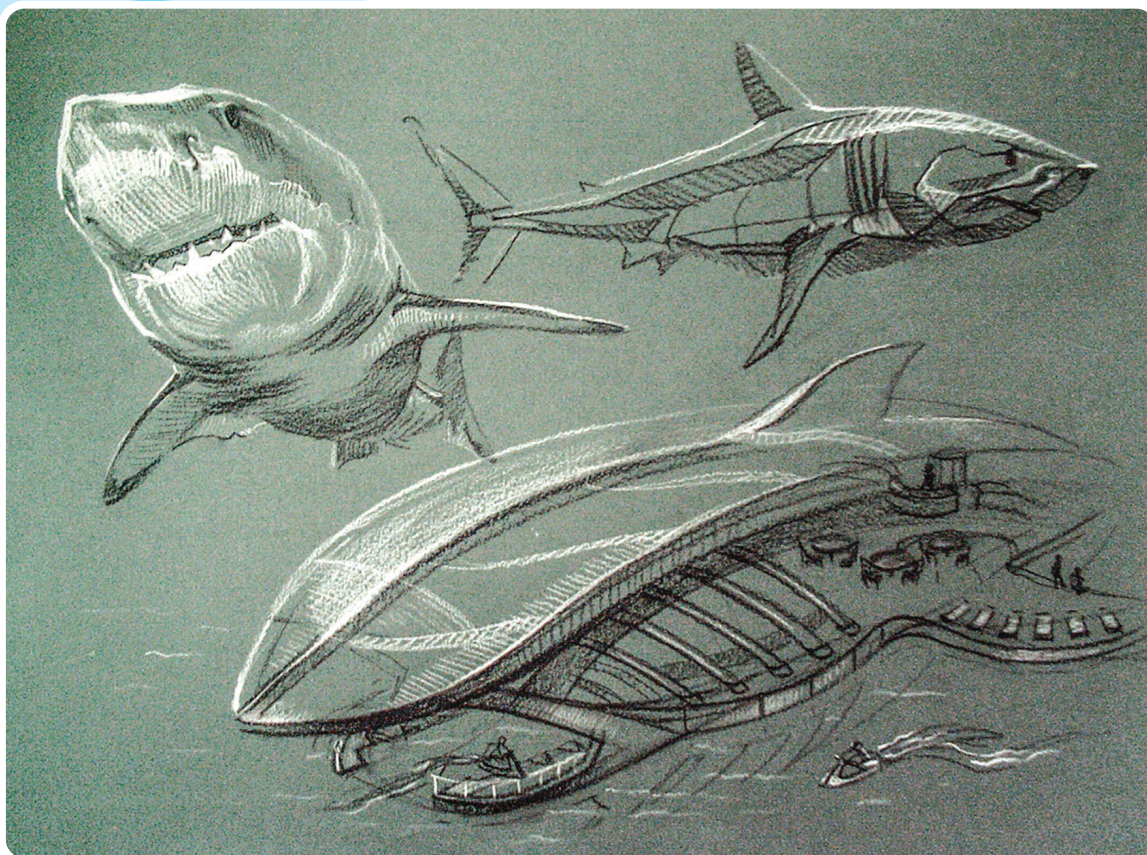
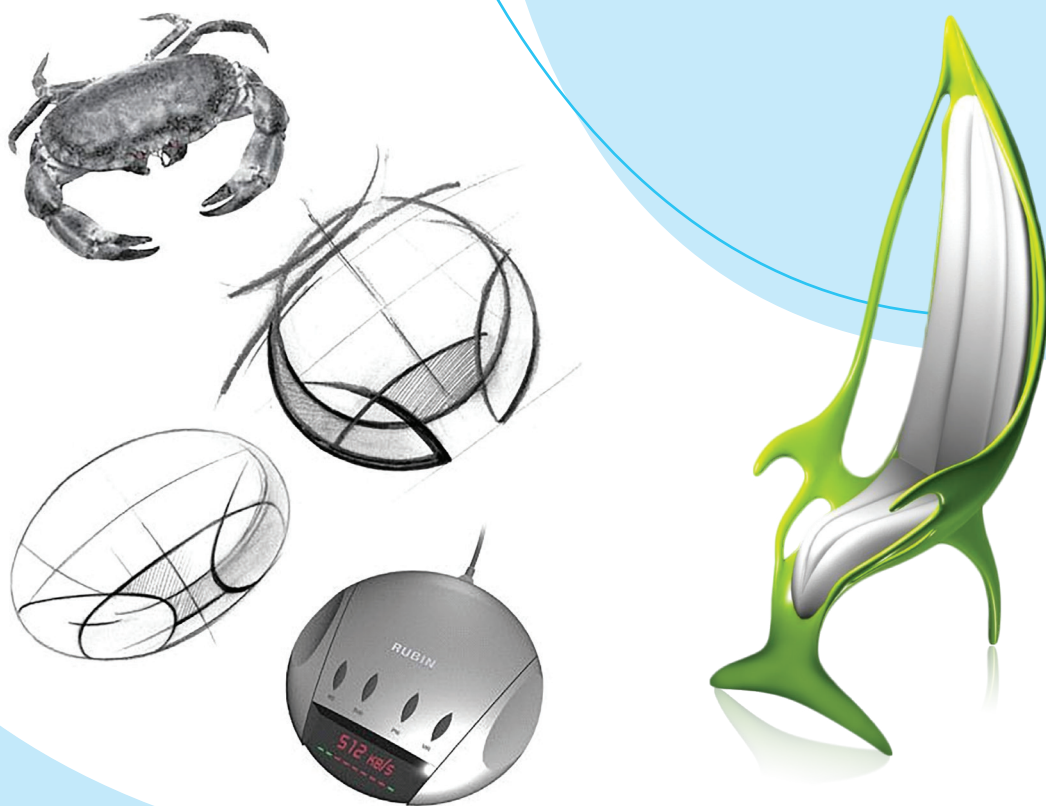
Рушди стилизатсия боиси пайдоиши ихтироъ дар дизайни нав, ба рушди дизайни саноатӣ оварда расонд.

Намуна аз асарҳои Игор Павлов

Ҳайкали гурба. Керамика

Намунаҳо аз лоиҳаҳои стилизатсия

Жан-Пер Ожье. Ҳайкали модар. Металл

Жак Липшист. Ҳайкали гитарачӣ

КОРИ АМАЛӢ

Сохтани ҳайкали одам бо истифода аз услуби стилизатсия

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани ҳайкал:

- гипс ёки пойгоҳи ҷӯбин;
- сим;
- пластилин;
- стек (асбобҳои коркарди пластилин).

1

2

3

4

1. Стилизатсия чист?
2. Кадом ашёи маишӣ ё техникаҳоро медонед, ки бо услуби стилизатсия сохта шудаанд?
3. Дар бораи асарҳои ҳайкалтаҷрошӣ, ки бо услуби стилизатсия сохта шудаанд, чӣ гуна фикр доред?

Аз услуби стилизатсия истифода бурда сохтани ҳайкали одамро ба охир расондан.

ЧОРЯКИ IV

МАВЗЌИ 27. ОФАРИДАНИ ЭМБЛЕМА БАРОИ ТАДБИР

Эмблема (нишон, рамз) бояд барои омма фаҳмо, аниқ ва равон тасвир карда шавад. Дар эмблемаҳо одатан аз аломатҳои рамзӣ истифода мебаранд. Имрӯзҳо дизайнҳои ғайриоддӣ абстраксии эмблемаҳо урф гардида истодааст.

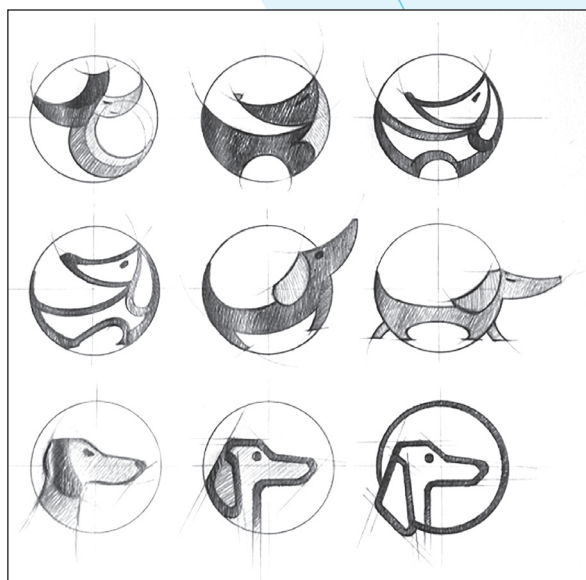

Эмблемаҳо бо мафҳумҳои ба монанди мӯҳр, логотип, бренд мувофиқанд. Бо шарофати пешрафти техникӣ эмблемаҳо дар дигар соҳаҳои зиёд аз қабili саноат, маориф, тиббиёт, тиҷорат, соҳибкорӣ низ инкишоф ёфтаанд. Ташкилотҳо, фирмаҳо, муассисаҳои гуногун логотипи худро доранд, ки ба ҳадафҳо ва вазифаҳои худ мувофиқанд. Одамон дар бораи онҳо тавассути ин логотипҳо медонанд. Имрӯзҳо эмблемаҳои бетакрори оригиналӣ, бисёр намудҳои логотипҳо мавҷуданд.

Respublika
ta'lim markazi

Дар мактаб тадбирҳо бахшида ба идҳои гуногун ва мусобиқаҳо ташкил карда мешаванд. Дар ин тадбирҳо эҷоди эмблемаҳо муҳим аст. Дар эмблема номи гурӯҳ, ҳадаф ва ғояи онро инъикос мекунанд. Аввал хусусияти ба худ хоси тадбирро муайян намуданатон лозим аст. Кадом ҷиҳатҳои гурӯҳро дар эмблема нишон додан лозим аст, аниқ менамояд.

Эмблемаро бо услубҳои модерн (муосир), минимализм (камаломат, содда), абстрактӣ, стилизатсия ва дигар сохтан мумкин аст. Баъди тайёр шудани ғояи эмблема, унсурҳо кашида мешаванд. Барои ҷойгиркунии композитсионии унсурҳо, эскизҳо дар шакл ва рангҳои гуногун сохта мешаванд. Рангҳо бо ҳам ва ба мазмуни тадбир мувофиқ, ҷилдор, беназир, ва одамонро ба худ ҷалбкунанда шуданаш дорои аҳамият мебошад. Интиҳоби беҳтарини эскизҳо, ки бо ёрии падару модаратон, наздиконатон ва муаллиматон сохта шудаанд, мувофиқи мақсад аст.

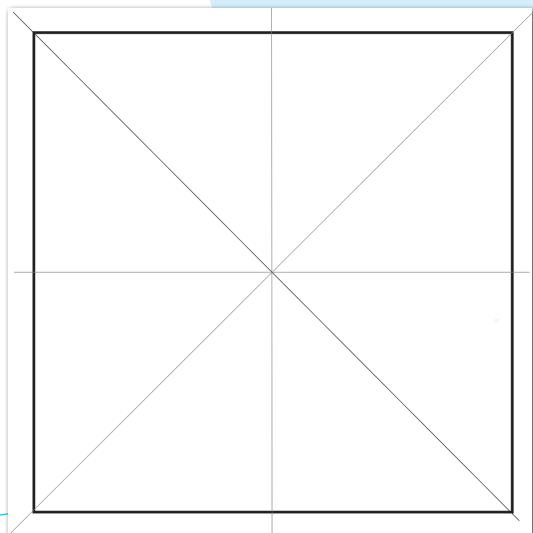
КОРИ АМАЛӢ

Офаридани эмблема барои тадбир

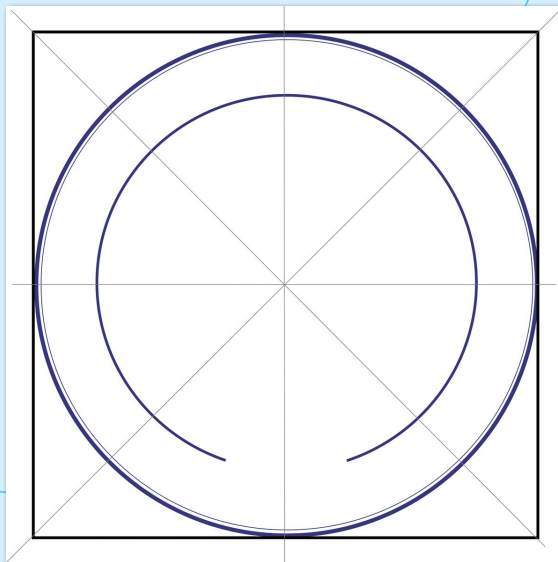
Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани эмблема:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

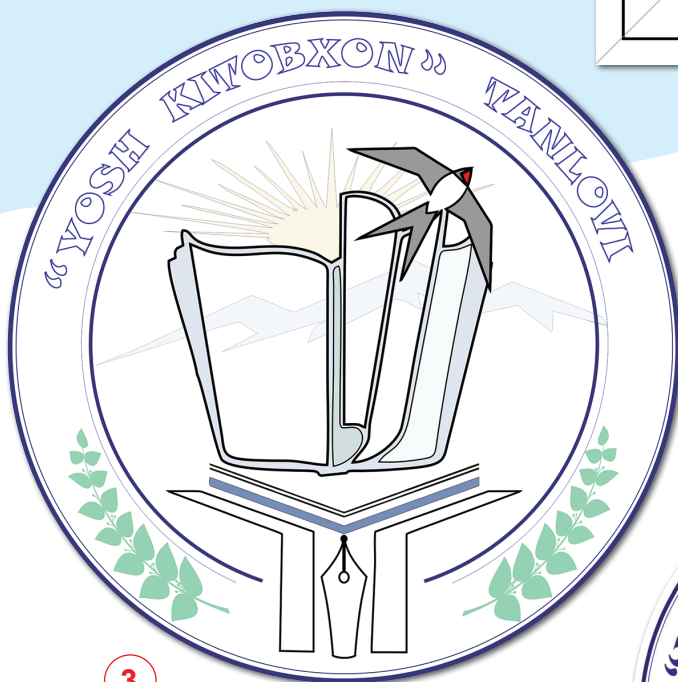

1

2

3

4

1. Эмблема чист?
2. Фарқи эмблема аз логотип дар чист?

Офаридани эмблема барои тадбир.

МАВЗЎИ 28. ГРАФИКАИ ПЛАКАТ

Плакат (олмонӣ “плакат” – эълон, афиша) – як намуди графика, асари санъати тасвирӣ дар варақи калон мебошад. Ба плакат матни кӯтоҳ замима карда мешавад. Вай ба мақсадҳои ташвиқот, реклама, ахборот ва таълим хизмат мекунад.

Графикаи плакат як нашрияи чопии калонҳаҷм буда, дорои маълумоти тарғиботӣ дар шакли визуалӣ ва мухтасар мебошад.

Плакати муосир одатан дар матбаа аз нусхаи аслии офаридаи рассом нусхабардорӣ карда мешавад.

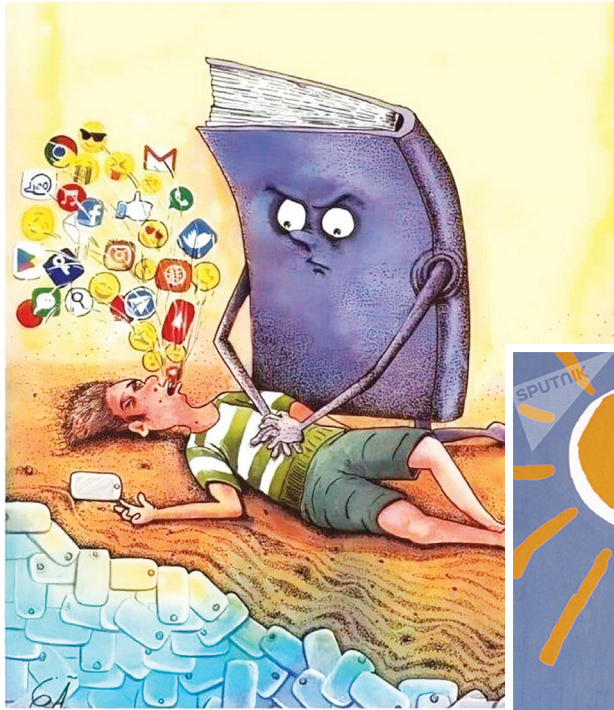
Дар Ўзбекистон плакат дар охири асри XIX ва ибтидои асри XX пайдо шуда, дар солҳои 20-уми асри XX васеъ паҳн шуд. Дар солҳои аввал дастӣ кор карда зиёд мекарданд. Дар солҳои 1923–1924 ба чоп баровардани плакатҳои чопӣ шурӯъ карданд. Усто Набӣ Ҳафизов, М Курзин, В. Уфимсев, В. Кайдалов ва дигар рассомон дар ин бобат пурсамар кор карданд. Солҳои 1960–1980 асарҳои А. Балканов, В. Громико, Ф. Кагаров, В. Евенко, Т. Ткачев ва дигар рассомон дар мавзӯҳои сулҳ, ахлоқ, иқтисод, маданий-маърифӣ эҷод карда шуданд. Махсусан, плакатҳои Ф. Кагаров дар мавзӯи сулҳ рамзи анҷуманҳои байналхалқӣ гардиданд.

Намудҳои зерини плакатҳо мавҷуданд:

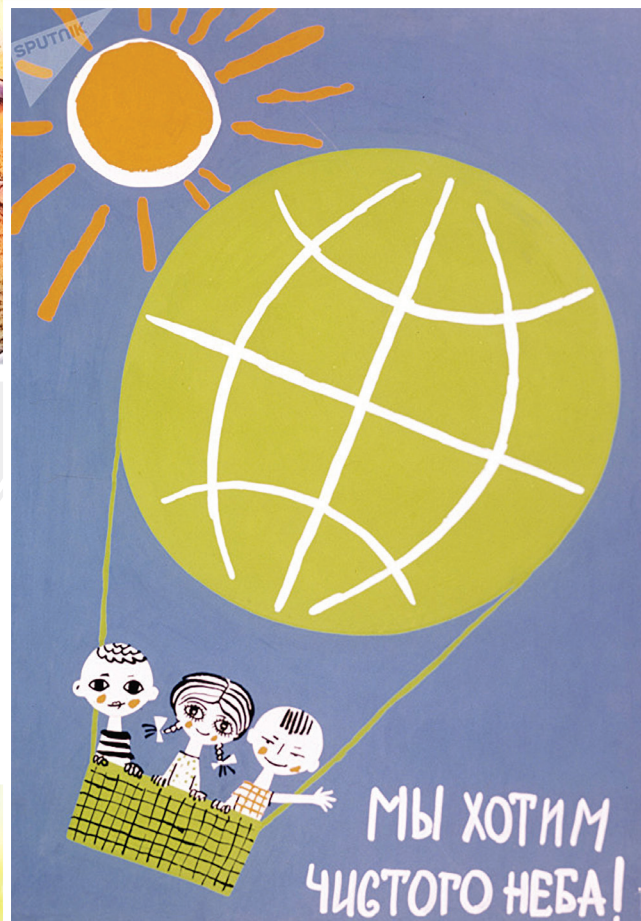
- плакатҳои театрий;
- плакатҳои реклама;
- плакатҳои тарғиботӣ – ташвиқотӣ;
- афишаҳои кино;
- плакатҳои мусиқӣ;
- плакатҳои спортӣ;
- плакатҳои иҷтимоӣ;
- плакатҳои таълимӣ.

Х. Муратов. Табиатро ҳифз намоед

Ф. Кагаров.
Сулх

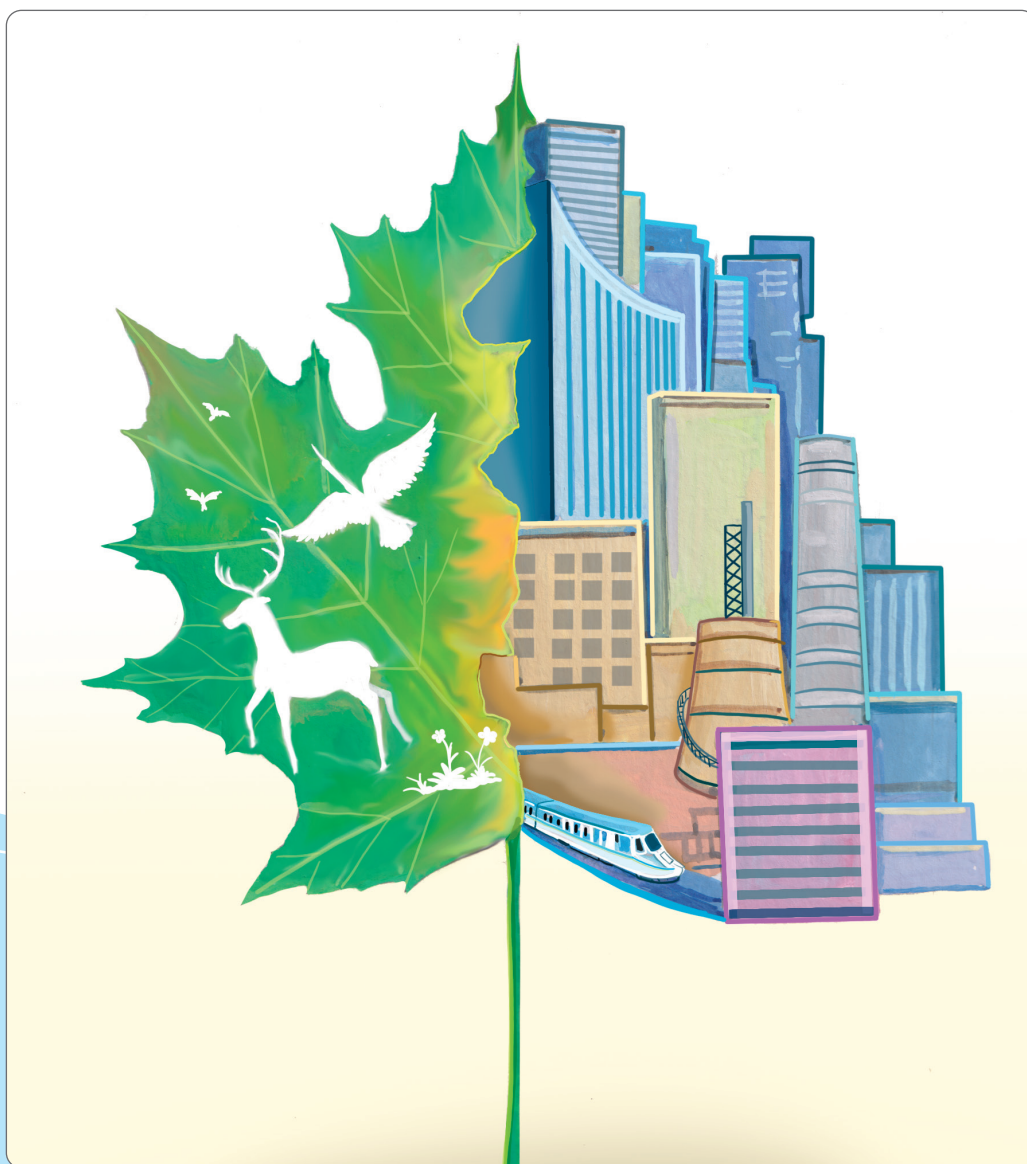

КОРИ АМАЛӢ

Кор кардани плакат дар мавзӯи “Экологияро ҳифз намоед”

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтезкунак;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

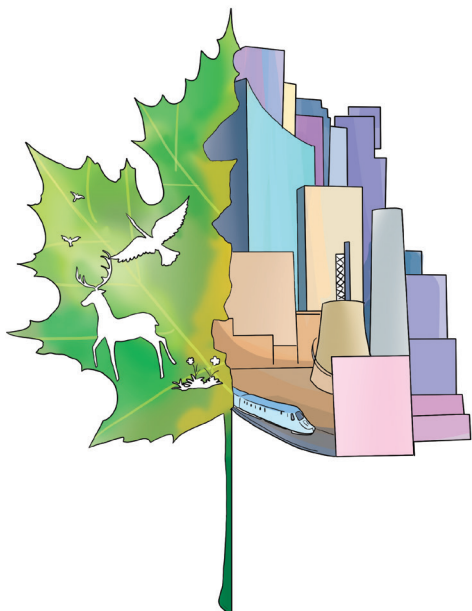
1

2

3

4

1. Графикаи плакат чист?
2. Кадом рассомхоро медонед, ки дар графикаи плакат эҷод кардаанд?

Кор кардани плакат дар мавзӯи “Мо зидди гиёҳвандӣ ҳастем”.

МАВЗӢИ 29. ДАР ГРАФИКАИ КОМПЮТЕРӢ КАШИДАН ВА РАНГ КАРДАНИ КОМПЗИТСИЯИ АБСТРАКТӢ ДАР МАВЗӢИ КОИНОТ

Имрӯзҳо технологияҳои муосири компютерӣ ба соҳаи санъати тасвирӣ босуръат ворид мешаванд. Дар соҳаҳои кино, аниматсия, реклама ва дизайн, технология ва барномаҳои компютерӣ дар коркарди тасвирҳо кулайӣҳо фароҳам меоварад. Сарфаи вақт, ҳалли осони масъалаҳо дар равандҳои мураккаб, ба таври автоматӣ иҷрои бисёр вазифаҳо тавассути барномаҳои компютерӣ аз ҷумлаи онҳост.

Дастурҳои графикӣ

Paint

Krita

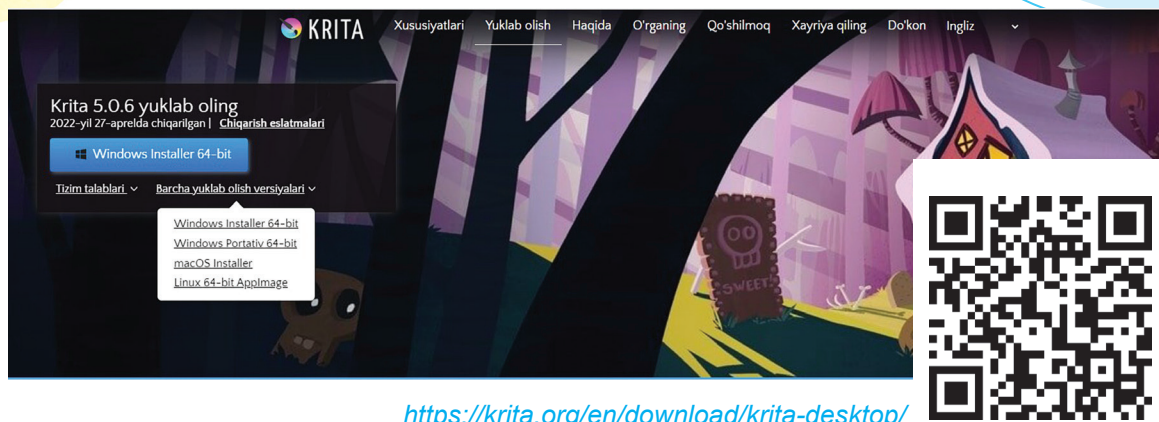
Photoshop

Corel Draw

Крита – барномаи графикаи растрии кушодаасос ва бепул мебошад. Номӣ ӯ аз забони шведӣ гирифта шуда, маънои “бо бӯр кашидан”-ро ифода мекунад. Асосан барои рассомон ва суратгирон пешбинӣ шудааст. Мо тавассути насб кардани ин барнома дар компютер тарзи кашидани тасвирро меомӯзем.

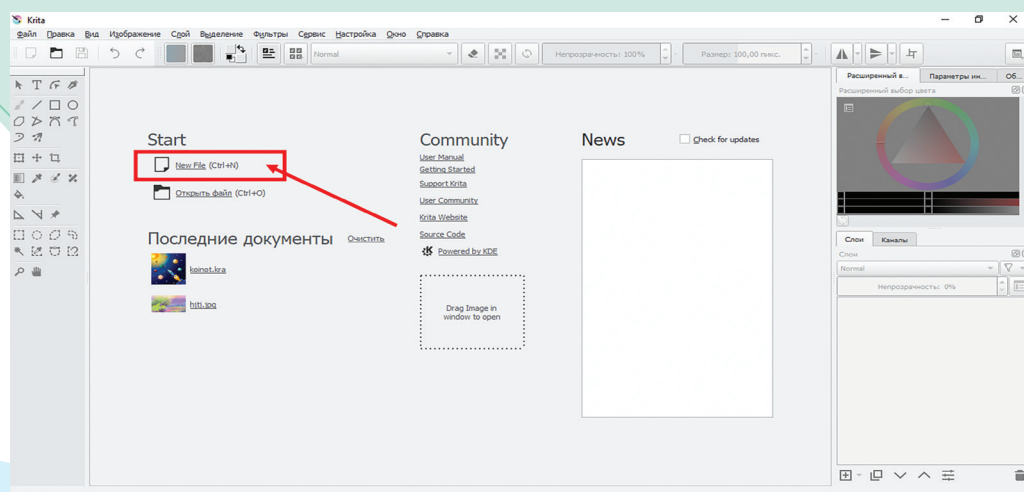

Шумо метавонед барномаи Крита-ро тавассути пайравӣ аз истиноди зер ё бо скайнер кардани коди QR зеркашӣ кунед.

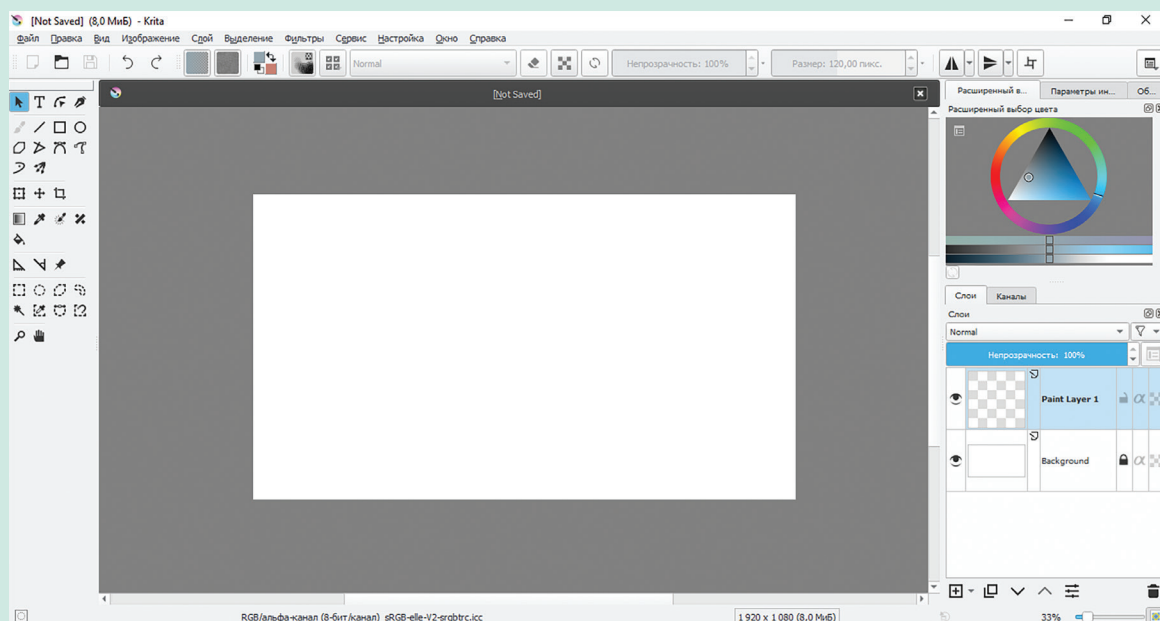
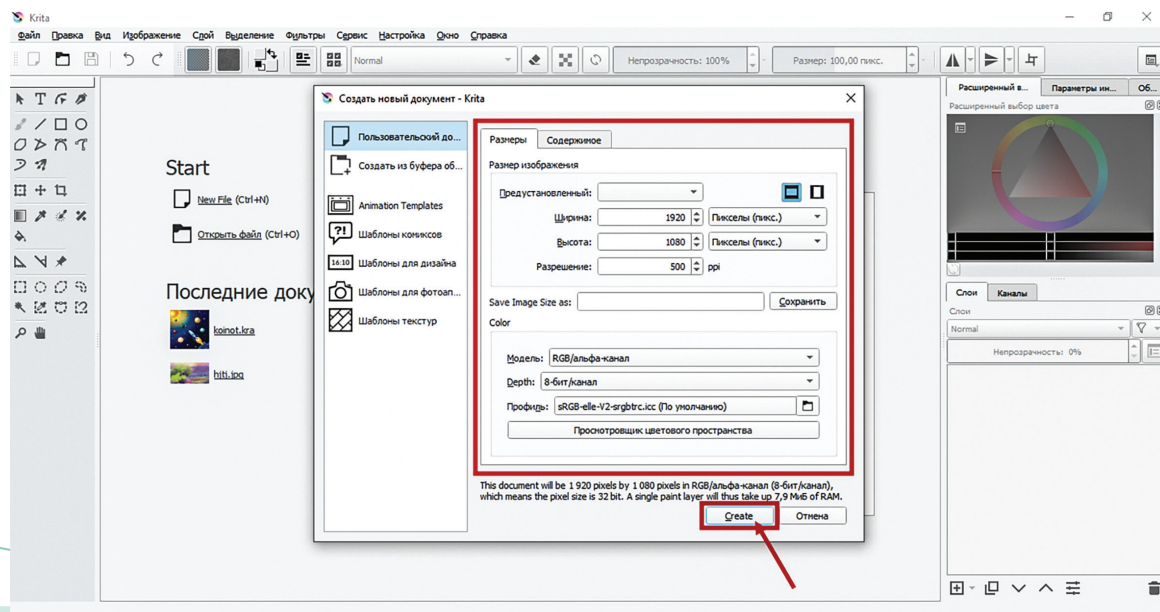

Вақте ки барнома насб карда мешавад, логотипи барнома дар экрани компютер пайдо мешавад.

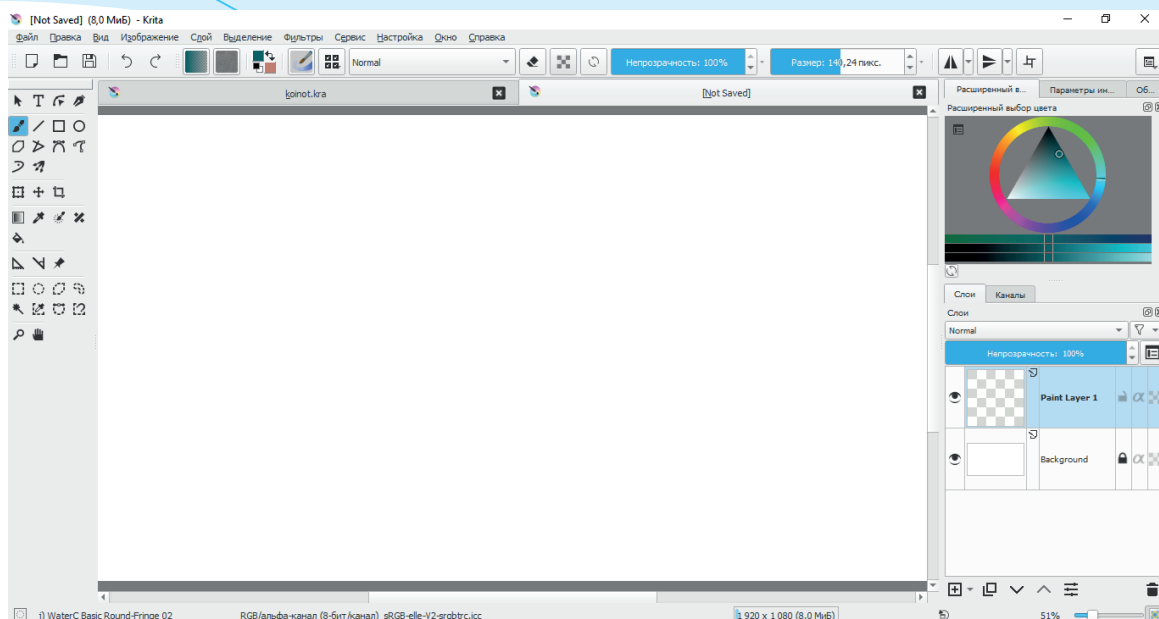
Вақте ки мо барномаро оғоз мекунем, оинаи барнома чунин менамояд. Барои сохтани ҳуҷҷати нав дар тарафи чапи болои экран тугмаи "New File" (Ctrl + N) пахш карда мешавад.

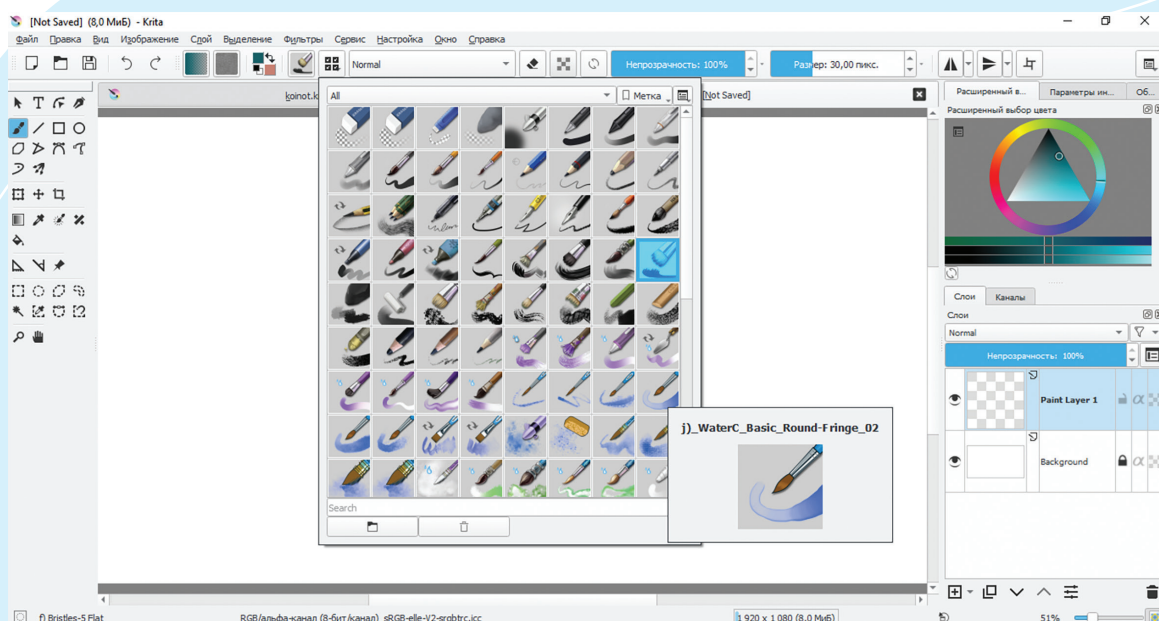
Вақте ки шумо File New (Ctrl + N) пахш мекунед, оинаи нави хурди зерин кушода мешавад. Ин оина дорои як қатор функцияҳо, аз қабيلي андоза, шакл, рангҳо, сифати саҳифаи наве, ки шумо кушодан мехоҳед, зеркаши кардани лоиҳаҳои қаблан таҳияшуда ва навъи файл мебошад.

Баъди пахши тугмаи “Create” оинаи хуҷҷати нав ҳосил мешавад.

Оинаи сафед сарҳади расмкашӣ ба ҳисоб рафта, дар қисматҳои боло, чап ва рости он асбобҳои зарурии корӣ ва палитраи рангҳо барои кашидани расм вуҷуд дорад.

Дар баҳши интихоби мӯйқалам ба мисли хаткӯркунак, қалам, мӯйқалам, навиҳои ранг ва фактураҳо, кӯҳ, майса, шаклҳои дарахтон, фактураи пошдиҳӣ ва бисёр контентҳои тайёре, ки кашиданро осон мекунад вуҷуд дорад.

КОРИ АМАЛӢ

Дар графикаи компютерӣ кашидан ва ранг кардани
композитсияи абстрактӣ дар мавзӯи коинот

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани
тасвир:

- компютер ёки планшет;
- барномаи Крита.

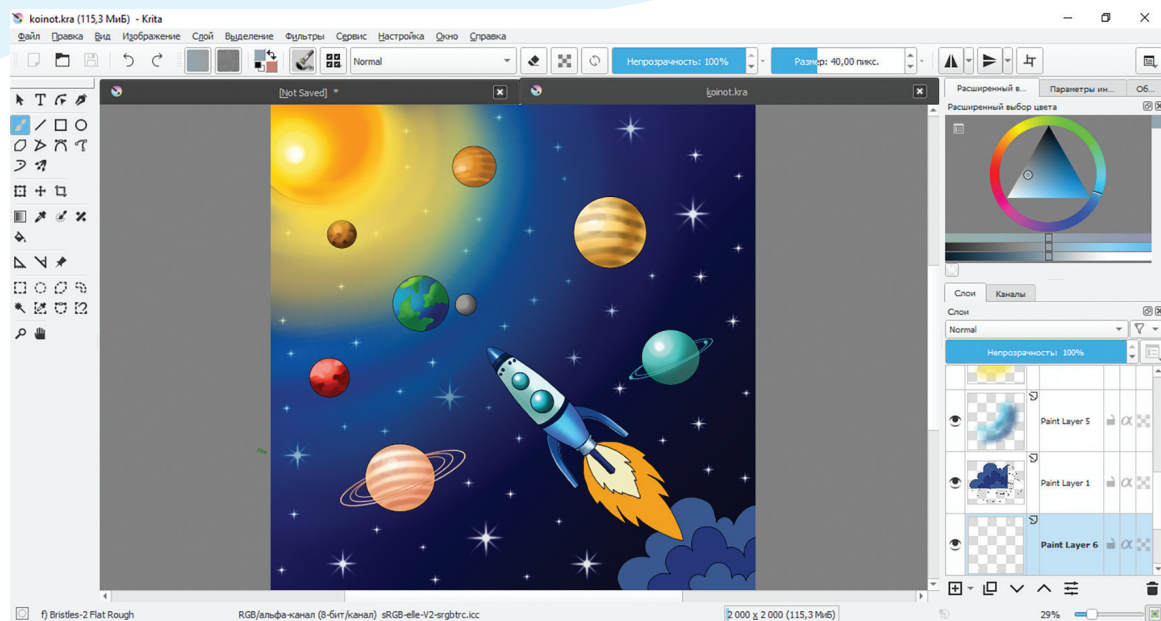
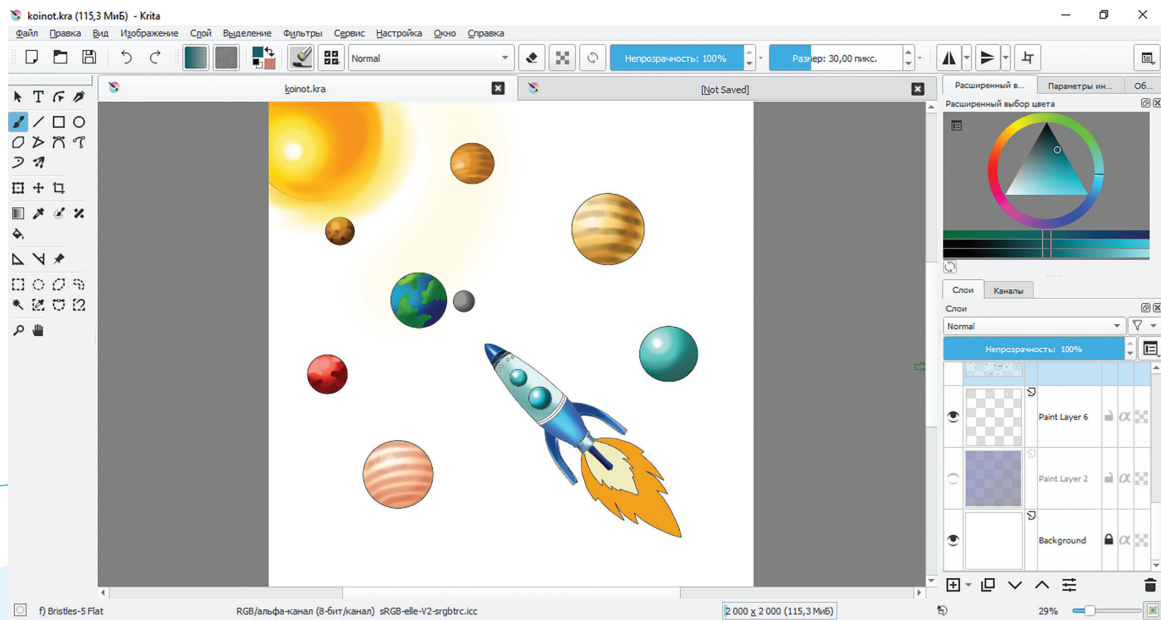

Дар графикаи компютерӣ дар мавзӯи коинот барои кор кардани расм,
дар навбати аввал композитсияро кашида, ранг мекунем. Бо истифода
аз эскизи композитсияи тайёр, бо барномаи графикаи Крита мекашем.

Тавассути коди QR-и зерин ба видеои дар мавзӯи "Коинот", ки дар барномаи
Крита кашида шудааст гузаред.

Ҳавола барои
манбаи видео

1. Дар бораи коинот чихоро медонед?
2. Кадом барномаҳои графикаро медонед?
3. Дар бораи барномаи Крита ва имкониятҳои он чӣ гуна фикр доред?

Кор кардани композитсияи абстрактӣ бо услуби озод дар мавзӯи коинот.

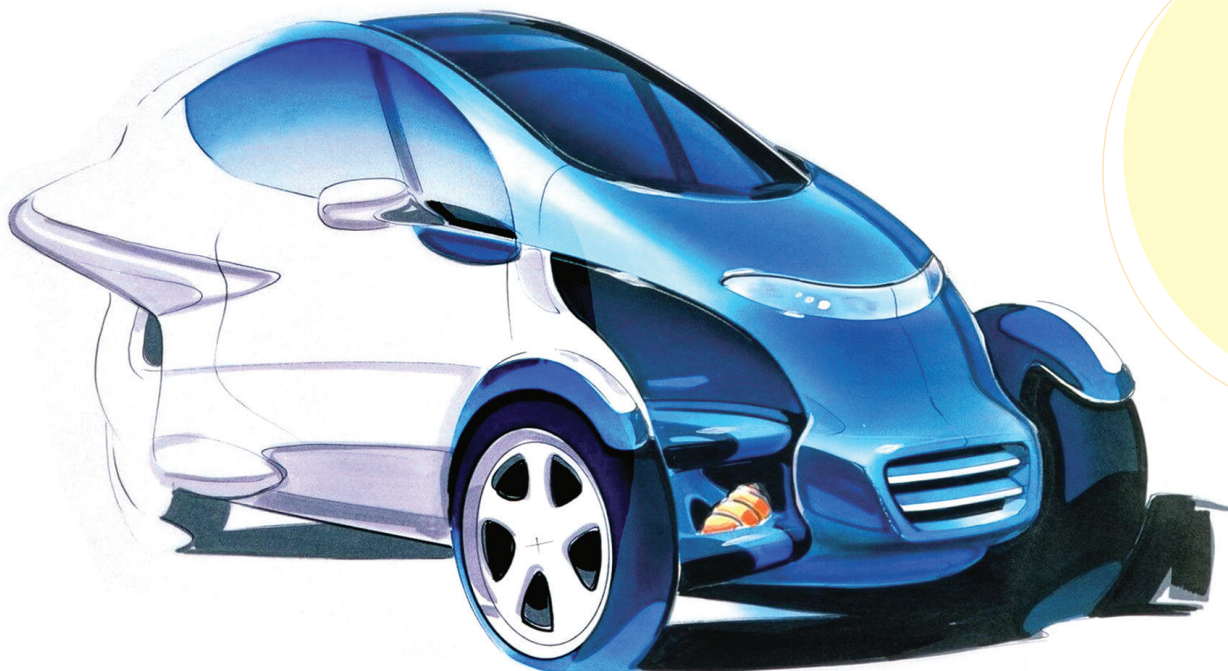
МАВЗЎИ 30. КОР КАРДАНИ РАСМИ АВТОМОБИЛИ МОДЕРНИ ДАР ТАСАВВУРБУДА

Оянда ва тасаввур карда тавонишани он хеле муҳим аст. Бисёре аз ихтироъҳо тавассути олами хаёлот, фантазия ва фарзияҳои илмӣ ба вучуд омаданд. Мошинҳои парвозкунанда, ландшафтҳои ҳозиразамони шаҳр, биноҳои ба таври аҷибе равшаншуда, ҳамаи инҳо дар назари аввал ба хаёлот монанд буд. Тасаввуроти мазкури инсонҳо имрӯз дар ҳаёт амалӣ гардид.

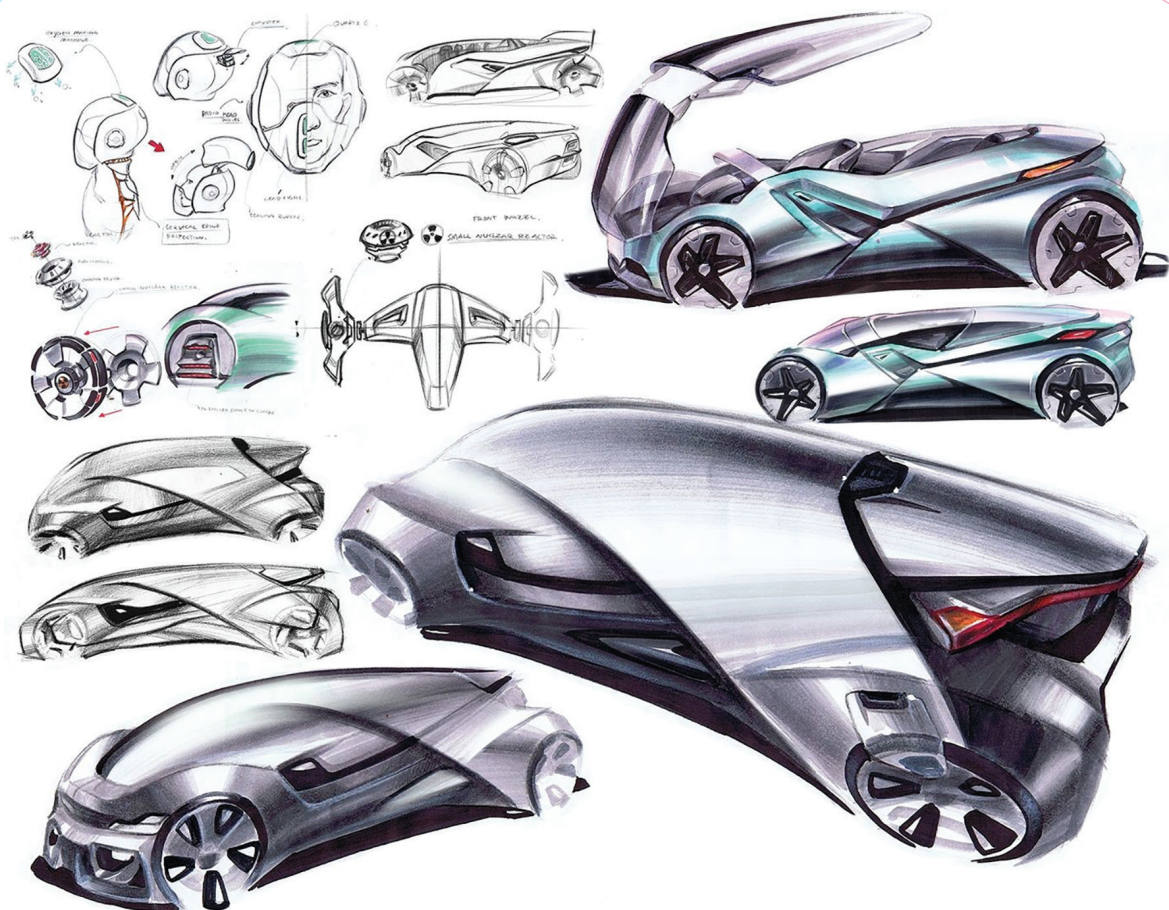

Дунёи автомобилҳои оянда дар пеши назари мо бо суръати тасаввурнашаванда тағйир меёбад. Дар наздики одамон савори аробаҳои аспӣ буданд. Ба вазъияти ҳозира назар карда, тасаввур кардан душвор нест, ки моро дар оянда чӣ интизор аст.

Олимон дар ояндаи наздик гузариш ба сӯзишворию муқобил ба монанди биоэнергия ё энергияи офтобӣ пешгӯӣ карда истодаанд. Бо ҳамин муносибат симои мошинҳо ҳам тағйир меёбад. Дар офаридани автомобилҳои муосир ба ҳама ҷиҳатҳо эътибор додан муҳим аст. Масалан, барои ҳаёти инсон қиматли бехавф, ба экология таъсири манфӣ нарасонад ва баръакс фоиданок барои ҳалли як қатор муаммоҳои роҳбандӣ автомобилҳо ихтироъ кардан лозим аст.

Лоиҳаи автомобили оянда

Автомобили оянда

Автомобили оддӣ ва гибриди ҳавопаймо, ки бо муҳаррики бензин муҷаҳҳаз шудааст, ин мошини оянда буда, қодир аст, ки ба баландии 2500 метр баромада, масофаи 1000 километрро тай кунад. Аз ҷониби компанияи Клеин Висион коркард шудааст. Автомобили мазкур дар зарфи 2 дақиқаю 15 сония ба самолёт табдил меёбад. Суръати он дар ҳаво ба 170 километр дар як соат мерасад. Ба кабина ду нафар меғунҷад.

Ҳавола барои
манбаи видео

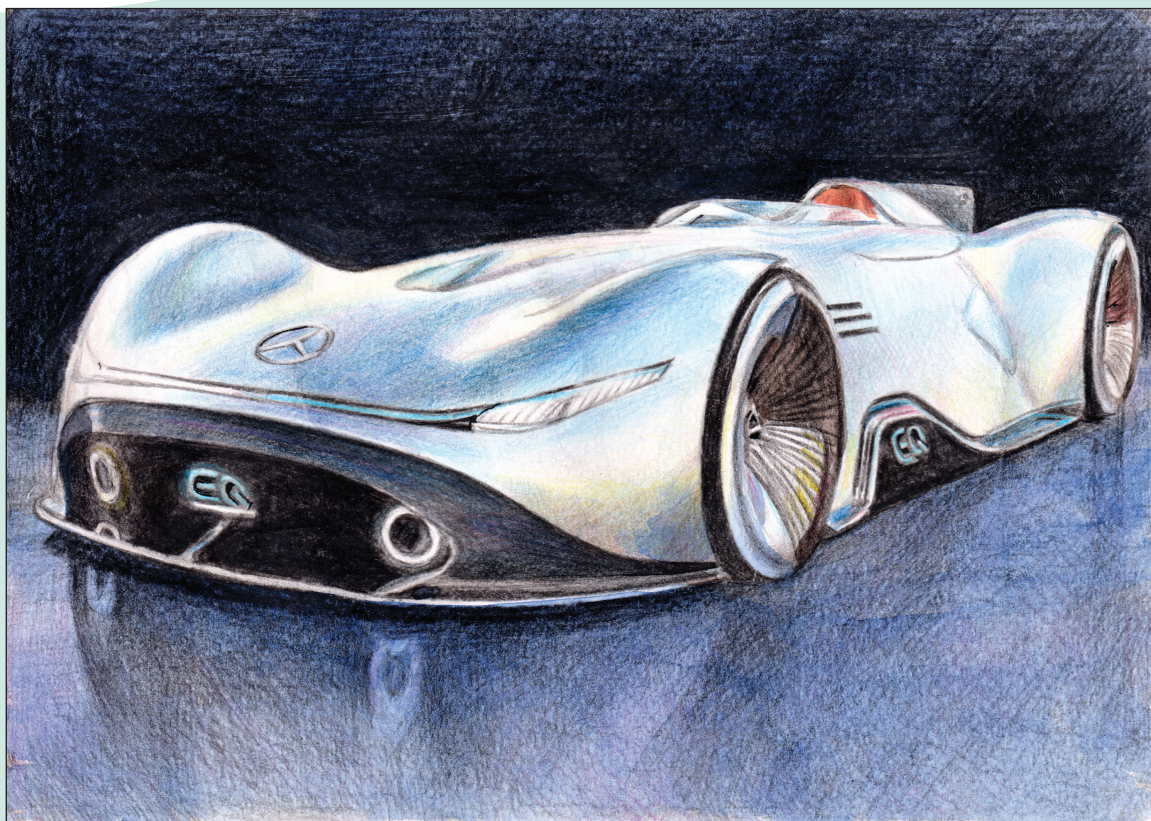
Гибриди автомобил ва ҳавопаймо

КОРИ АМАЛӢ

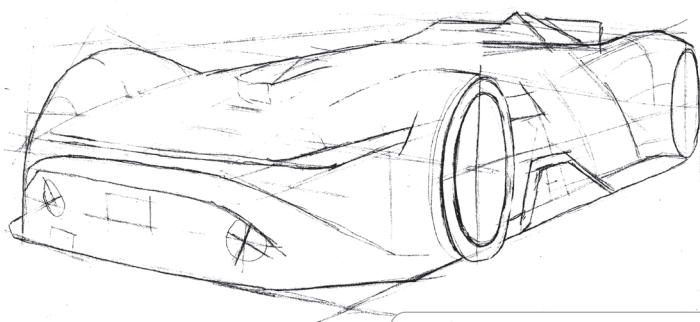
Кор кардани расми автомобили модерни дар тасаввурбуда

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

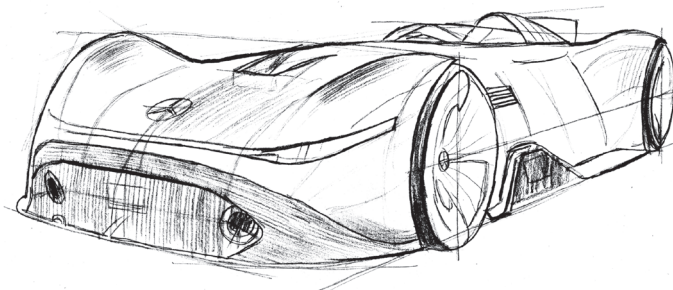
- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

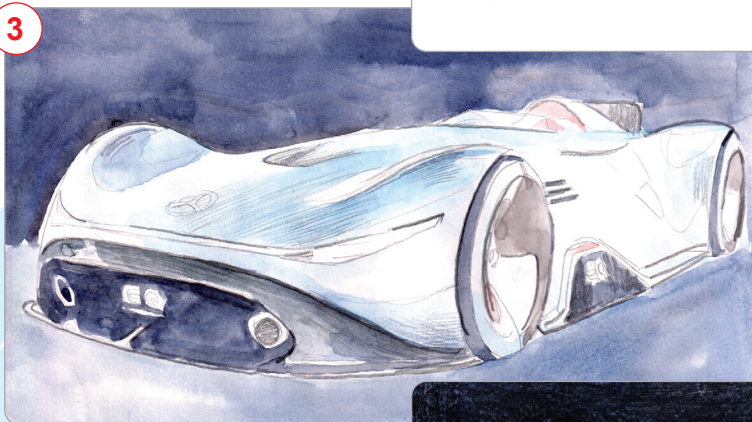
1

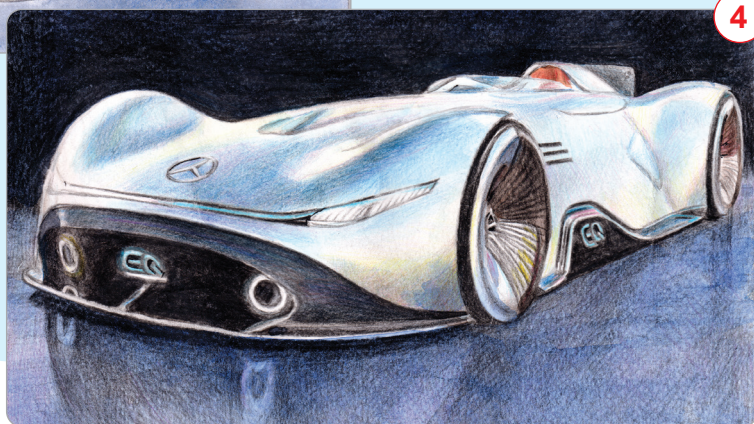
2

3

4

1. Маънои калимаи модерн чист?
2. Кадом навъи моделҳои автомобилро медонед?
3. Автомобилҳои ояндаро чӣ гуна тасаввур мекунед?

Коркарди расми автомобили модерни дар тасаввурбударо ба охир расондан.

МАВЗЎЎҲОИ 31–32. ПЛЕНЕР (КОР КАРДАН ДАР ҲАВОИ КУШОД)

Истилоҳи пленер (франсузӣ, “en plein air” – дар ҳавои кушод) дар зери таъсири нури офтоб атмосфераи атроф, ки барои тавсифи тағйирёбии ранг дар тасвир истифода мешавад. Пленер на дар устохона, балки дар оғӯши табиат офаридани расмҳоро ифода мекунад. Ин раванд ҳамчун асос барои фаҳмидани табиат дар рангҳои табиӣ хизмат мекунад.

Зебоии табиат нотақрории он ба худ хос аст. Нури офтоб ва муҳити атроф манбаи адонашавандаи ҳамоҳангии рангҳо мебошанд. Таъсири амиқи табиат, муҳити зист ба инсон, ба эҳсосот ва тафаккури ӯ дар санъати тасвирӣ жанри манзараро ба вуҷуд овард.

Шиносой бо асарҳое, ки дар жанри манзараи санъати тасвирӣ офарида шудаанд, ҷаҳони рӯҳии инсонро мустаҳкам мегардонад, ҳиссиёти ботинии ӯро бой мегардонад. Тасвири ҳақиқии зебогии табиат муносибати рассомро ба он муайян мекунад. Аз ҳамин сабаб жанри манзара омили муҳимест, ки ҳисси инсонро ба таври нозук тарбия мекунад.

Пайдоиши пленер бо номи Ҷон Констебл ва Ричард Паркес Бонингтон, рассомоне, ки дар аввали асри XIX дар Англия зиндагӣ кардаанд, алоқаманд аст. Услуби пленеризм дар байни импрессионистҳои фаронсавӣ хеле машҳур буд. Жан-Батист Камил Корот, Жан-Франсуа Миллет, Камилл Писарро, Пйер-Огюст Ренуар ва Клод Моне барин рассомон дар рушди пленер саҳм гузоштанд. Дар Россия дар нимаи дуҷуми асри XIX ва ибтидои асри XX дар тасвири пленер Василий Поленов, Исаак Левитан, Валентин Серов, Константин Коровин, Игор Грабар бомуваффақият эҷод карданд.

Дар Ўзбекистон Ў. Тансиқбоев, П. Бенков, Р. Аҳмедов, Н. Қўзибоев, З. Иноғомов, М. Саидов ва дигарон дар жанри манзара эҷод кардаанд.

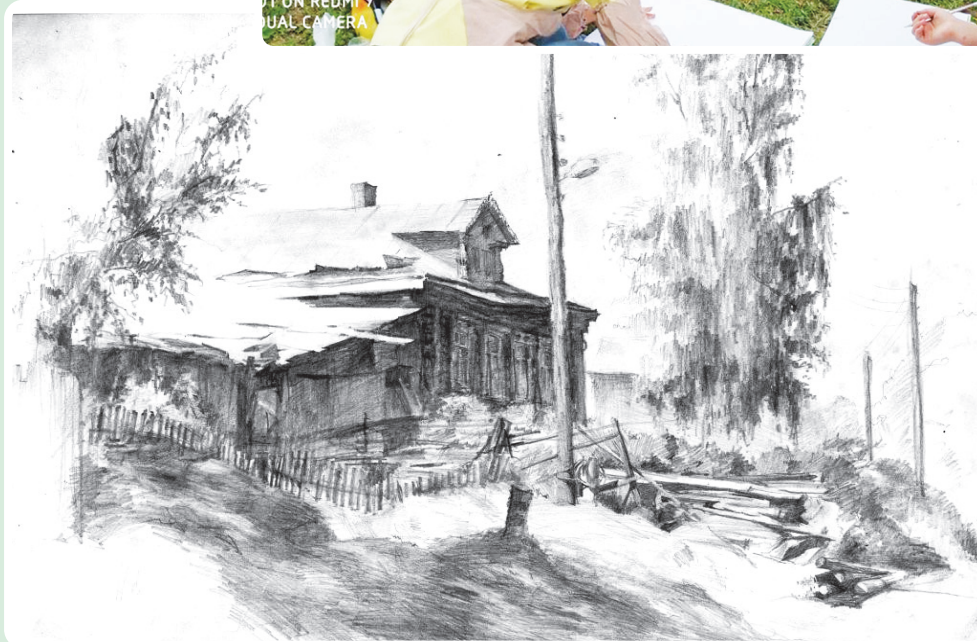
*Роберт Антуан Пинчон бо пленер.
Соли 1898*

*Импрессионисти австралиягӣ Артур
Стритон бо пленер. Соли 1892*

Ҳавола барои
манбаи видео

Раванди пленер ва расмҳои кашидашуда

КОРИ АМАЛӢ

Бо пленер ба худи табиат нигоҳ карда кор кардани расм

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

Ҳавола барои
манбаи видео

1

2

3

4

1. Маънои калимаи “Пленер” чист?
2. Аз рассомони дар пленер эҷодкарда кӣҳоро медонед?
3. Ҳангоми бо пленер кор кардани расм ба чиҳо аҳамият додан лозим аст?

Бо пленер тасвири намуди биноро бо акварел кор кардан.
Ҳамаи супоришҳо ва корҳои эҷодии мустақили дар давоми соли хониш иҷрошударо ба намоишгоҳ тайёр намудан.

МАВЗӢИ 33. КОРИ НАЗОРАТИИ 4. КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР АСОСИ ТАСАВВУР ДАР МАВЗӢИ “ИХТИРОИ МАН”

Барои кашидани расм дар асо-
си тасаввур дар мавзӯи “Ихтирои
ман” аввал мавзӯи ихтирои худ-
ро муҳокима кунед ва номгу-
зорӣ намоед. Саволҳои зерин
ба шумо барои кор карда-
ни расми “Ихтирои ман”
кӯмак медиҳанд.

1. Ин ихтироъ чӣ гуна фоида меоварад ва барои чӣ пешбинӣ шудааст?
2. Барои офаридани ихтироъ кадом маводҳо истифода мешаванд?

КОРИ АМАЛӢ

Кашидани расм дар асои тасаввур дар мавзӯи “Ихтирои ман”

Асбобҳои зарури таълимӣ барои кор кардани тасвир:

- дафтари расм;
- маҷмӯи қаламҳои графити саҳт ва нарм;
- қаламтарош;
- хаткӯркунак;
- акварел;
- ранги гуаш;
- об;
- мӯйқалами махсус;
- палитра.

Мавзӯҳои гузаштaro такрор ва мустаҳкам намудан.

МАВЗЎИ 34. НАМОИШГОҲИ ЭҶОДӢ

Намоишгоҳ воситаҳои хеле шавқангези мулоқот буда, яке аз усулҳои рағбатнок кардани фаъолияти эҷодӣ мебошад.

Дар намоишгоҳ комёбиҳои тамоми ҷамоа (намоишгоҳи гурӯҳӣ) ва ё индивидуалӣ (шахсӣ) намоиш дода мешаванд.

Намудҳои намоишгоҳҳо дар шаклҳои мавзӯӣ, ниҳой, ярмаркаҳо, озмунҳо, тақдиротҳо дучор меоянд.

Ташкили намоишгоҳ кори бағоят меҳнатталаб аст. Шумо ҳамчун намоишгар ва ташкилотчи намоишгоҳ иштирок мекунед. Дар ҷараёни меҳнати эҷодӣ сифатҳои пурқимат, ба монанди суботкорӣ, ташаббускорӣ, мустақилӣ, маҳорати интихоб намудани услубу усулҳои мувофиқи меҳнат ташаккул меёбанд, ин бошад озмоиши қувват ва имкони ба муваффақият ноил гаштанро медиҳад.

КОРИ АМАЛӢ

Намоишгоҳи эҷодӣ

Дар давоми соли хониш корҳои эҷодкардаатонро сарҳисоб карда, намоишгоҳ ташкил кунед.

1. Намоишгоҳ чист?
2. Кадом намуди намоишгоҳҳоро медонед?
3. Дар бораи намоишгоҳи ташкилшуда фикратонро ҷӯед.

Мавзӯҳои гузаштaro такрор ва мустаҳкам намудан.

O'quv nashri

Tasviriy san'at

*Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
6-sinfi uchun darslik
(Tojik tilida)*

Тарҷумон Ризомат Каримов
Муҳаррир Равшанбек Каримов
Рассом Умид Сулаймонов
Муҳаррири бадеӣ Сарвар Фармонов
Муҳаррири техникӣ Акмал Сулаймонов
Мусахҳеҳ Равшанбек Каримов
Саҳифабанд-дизайнер Алимардон Ақилов

*Аз корҳои эҷодии донишҷӯёни Донишгоҳи педагогии давлатии
Чирчиқи вилояти Тошканд истифода бурда шуд.*

Ба чопаш иҷозат 02.07.2022 дода шуд. Андозаи 60x84 $\frac{1}{8}$.
Гарнитурои "Ариал". Кегли 12 шпондор. Чопи офсетӣ.
Ҷузъи чопии шартӣ 14,88. Ҷузъи нашруву ҳисобӣ 12,16.
Адади нашр. Фармоиши №

Ўадвали нишондиҳандаи ҳолати китоби дарсии
ба иҷора додашуда

№	Ному насаби хонанда	Соли таълимӣ	Ҳолати китоб ҳангоми гирифтани	Имзои роҳбари синф	Ҳолати китоб ҳангоми супоридан	Имзои роҳбари синф
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

Ўадвали болоӣ ҳангоми ба иҷора дода шудан ва дар охири
соли таълимӣ баргардониди гирифтани китоб аз тарафи
роҳбари синф аз рӯи меъёрҳои зерини баҳогузори пур
карда мешавад:

Нав	Ҳолати китоб ҳангоми бори аввал супоридан.
Хуб	Муқова бутун, аз қисми асосии китоб ҷудо нашудааст. Ҳамаи варақҳои ҳаст, надаридааст, ҷудо нашудааст, дар саҳифаҳо навишт ва хатҳо нест.
Қаноатбахш	Муқова қач шудааст, қанорҳои қоҳида, якҷанд хатҳо қоҳида ҳолати аз қисми асосӣ ҷудошавӣ дорад, аз тарафи истифодабаранда қаноатбахш таъмир шудааст. Варақҳои ҷудошуда аз нав таъмир гаштааст, дар баъзе саҳифаҳо хат қоҳида шудааст.
Ғайриқаноатбахш	Муқова даридааст, хат қоҳида шудааст, аз қисми асосӣ ҷудо шудааст ёки умуман нест, ғайриқаноатбахш таъмир гаштааст. Саҳифаҳо дарида, варақҳо намерасанд, хат қоҳида, ранг карда шудааст, китоб барқарор карда намешавад.